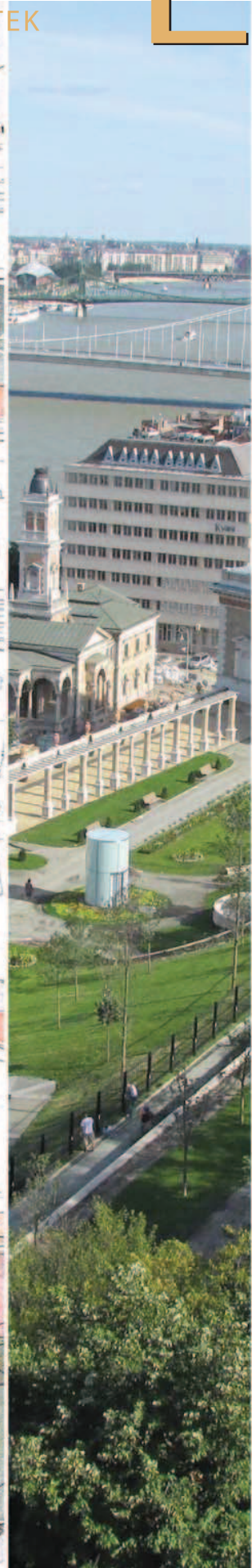
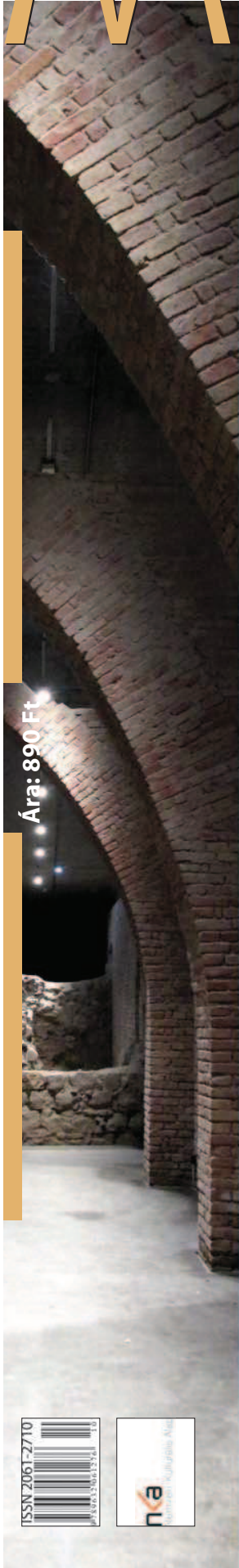

ÉPÍTÉSZET

ÚJDONSÁGOK

RÉSZLETEK

SZERKEZETEK

Ára: 890 Ft

2014/5/szeptember/október

A VÁR MINT PARADIGMA / KULTÚRHÁZ A SÍNEK FELETT, AVAGY EGY FRAPPÁNS REKONSTRUKCIÓ / EMELKELT ESZTÉTIKA
 EIFFEL PALACE / EGY ÚJABB TRÓFEA / TISZT, TISZTELET, TISZTESSÉG / EGY VÁROSI PALIMPSESZT / RÉGEN ÉS MOST

www.tervlap.hu

METSZET 2014/5 VÁRKERT BAZÁR / OCAÑA DEL VALLE / PAMSON / EIFFEL PALACE / HATVAN / LUDOVIKÁ / KAPOSVÁR / TÖÖS / ÁGYÚÖNTŐ

Kreatív rekonstrukciók

Száguldó konferenciák

Budapest megaberuházásaihoz
és Bécs érdekes épületeihez

MÉK: 2pont (2014/147.)

Szervezők:

METSZET
ÉPÍTÉSI
megoldások

Októberben 6 útvonalon indulnak buszok Budapest közelmúltban elkészült fontos beruházásaihoz

→ az **YBL-FÉLE VÁRBAZÁRHOZ**, amelyet korszerű rekonstrukciós technológiák éppúgy jellemeznek, mint a mögötte elkészülő konferenciaközpont elegáns kortárs építészete

Szakmai vezetés: Potzner Ferenc

→ a **KOSSUTH TÉRI PARLAMENTI LÁTOGATÓKÖZPONTHOZ**, amelyet nemcsak eszmei jelentősége, de különleges mélyépítési technológiái is kiemelnek az átlagprojektek közül

Szakmai vezetés: Tima Zoltán

→ a **FERENCVÁROS MEGÚJULÓ STADIONJÁHOZ**, amely környezettudatos technológiái révén útmutató lehet az egész magyar szakmai közvélemény számára.

Szakmai vezetés: Streit Ágnes

TÚRA ZAHA HADID ÚJ, BÉCSI ÉPÜLETÉHEZ! Az október 3-án, Budapestről Bécsbe induló buszok résztvevői Bécs néhány érdekes épületével ismerkedhetnek meg. Köztük lesz Zaha Hadid LLC épülete, a **Wirtschaftsuniversität** campusán, amely októberben készült el és óriási visszhangot keltett.

A „száguldó konferenciák” különlegessége, hogy a megvalósult projektekhez kapcsolódó alkalmazás-technikai előadások a buszokon Budapest, illetve Bécs felé és a hazafelé vezető úton hangoznak el.

Útvonalak és időpontok

október 3. péntek

indulás 7.00-kor a **budapesti Lurdy ház** parkolójából (megállás a budaörsi Shell kútnál)

október 10. Péntek

7.00: **Debrecen** – 8.30: **Miskolc**

7.00: **Pécs** – 8.30: **Szekszárd**

október 15. szerda

7.00: **Nyíregyháza** – 8.30: **Miskolc**

7.00: **Nagykanizsa** – 8.30: **Balatonboglár**

október 29. szerda

6.30: **Békéscsaba** – 8.30: **Szeged**

6.30: **Sopron** – 8.30: **Győr**

Jelentkezés

Részvételre kizárólag előzetes regisztráció és előzetes fizetés esetén van mód.

A részvételi díj a budapesti utak esetében bruttó 5 000 Ft, a Bécsbe induló túra út esetében bruttó 8.000 Ft, amely tartalmazza a napi ellátás költségét.

Online regisztráció:

www.buildrendezvenyek.hu vagy
www.tervlap.hu

További információ:

www.buildrendezvenyek.hu
T: (23) 611-028
info@buildmarketing.hu

A kiemelt budapesti beruházásokért felelős kormánybiztos támogatásával.

Együttműködő partnerek

Médiatámogatók: archicentrum, Építéstechnika, Epinfo, mérnök

Éptár, epiteszforum.hu, ÉPÍTÉS, proidea, TERV LAP

Osskó Judittal, Pásztor Erika Katalinával, Csontos Jánossal és Szegő Györggyel „pódiumbeszélgettünk” a minap az építészet és média kapcsolattartól. Több érdekes jelenség mellett szóba került, hogy az elmúlt tíz évben hogyan változott meg az építészet jelenléte a közbeszédben. Vita alakult ki: teret nyert vagy veszített szakmánk?

Azt hiszem, átalakult a jelenlét: általában az építészetről, mint művészetről, mint közterek és középületeink meghatározójáról kevesebb szó esik. Többen említették, és valóban hiányzik „a két unokáink”, Osskó és Ráday Mihály műsorai. Pályakezdők gyakran nem is tudják, kik ezek a kollégák, mi az, hogy „unokáink sem fogják látni”: tulajdonképpen ők azok az unokák, akik ma tényleg nem látják... A nagy csatornákról ez tehát kikopott, a tematikus televíziókban pedig nem a hazai építészet kérdései kerülnek elő. Érzékelhető ugyanakkor ezzel ellentétes tendencia is, hiszen a hatalom ügyesen használja az építészetet: számtalan épületátadás és alapkövetétel kerül be a fősodratú médiába akár ellenzéki, akár kormányparti médiumról beszélünk. Potznertől Timáig, Zobokitól Finta Sándorig sok kollégát faggat a média egy-egy épület kapcsán, talpraesett szereplésük sokat segít(het) az építészet társadalmi megítélésén.

A legnagyobb szabású kortárs építészeti tárlatnak mondott Építészeti Nemzeti Szalon is elsősorban csak arra tudta ráirányítani a figyelmet, hogy az építészet létezik, „van ilyen is”, de a megértését, az irányzatok felvázolását, az aktuális dilemmák és diskurzusok bemutatását nem akarta vállalni, nem volt ez céljai között. Közben a kormányzati figyelem odáig is eljutott, hogy a struktúrákat újraszöjje, a szakma irányítását, vezetését három évtizede nem látott mélységig alakították át. Az államtitkári szinten felügyelt örökségvédelem pedig e napokban fogalmazza meg konferenciasorozat keretében elképzeléseit a jövőről.

Ehhez kapcsolódik képrejtvényünk. Aki azt hiszi, a megoldás műemlékvédelem, téved. A helyes megoldás: örökséggazdálkodás :-)

μM ^{↓ a tied} VLM
LÉ LÉ LÉ
LÉ LÉ LÉ
LÉ LÉ LÉ

CSANÁDY PÁL

Kiadja az Artifex Kiadó Kft., 1119 Budapest, Pajkos utca 28. / 36-1-783-1711 / info@artifexkiado.hu / www.tervlap.hu, www.epitesimegoldasok.hu, www.kamaraikepzesek.hu / ISSN 2061-2710 / Terjesztő: Magyar Posta Zrt. / Hirdetésfelvétel, termékek: Berta Ágnes 36-20-396-5671, Sárdy Csaba 36-20-240-7232 / Alapító-főszerkesztő: Szende Árpád / Főszerkesztő, felelős kiadó: Csanády Pál 36-20-312-4514 / Főszerkesztő-helyettes: Pesti Monika / Szerkesztő: Dobossy Edit / Szakmai tanácsadók: Csajbók Csaba, Cságyó Ferenc, Vukoszavlyev Zorán, Wesselényi-Garay Andor, Gáspár László, Nagy Sándor, Roth János, Czirány Tamás (Győr), Lengyel István (Debrecen), Patartics Zorán (Pécs), Ripszám János (Siófok) / Lapterv és nyomdai előkészítés: Csányi Tamás, xfergrafika.hu / Nyomda: D-Plus / Olvasószerkesztő: F. Vámosy Erzsébet / Előfizetés egy évre: 4900 Ft, két évre: 8900 Ft, három évre: 11 900 Ft. Előfizetés kizárólag elektronikusan a terlvap építés közösségi portálon keresztül: www.tervlap.hu / Az építészeti alkotásokat bemutató cikkek lektoráltak.

ERCO

Világítástervező vagyok.
Láthatóvá teszem a láthatatlant.
És lélekkel ruházom fel a helyiségeket.
Fény van mindenütt, és mindenütt fény van.
Ezért bárhová is utazom, figyelem a fényeket.
Minden helynek megvan a varázsa.
Varázs, mely mindig más.
Mely minduntalan megújul.
Ézt a pillanatot vihelem haza.
Mást és újat.
Ilyen legyen a fényem.
Világítástervező vagyok.
Láthatóvá teszem a láthatatlant.
És lélekkel ruházom fel a helyiségeket.

Az ihlet rátalál arra, aki keresi.

Keresse világítási megoldását a www.ercos.com/inspirations oldalon.

ERCO, a fénygyár.

T E R M É K E K

- 4 Passzívház is tervezhető fordított rétegendű lapostetővel
 6 Bonyolult vázszerkezetű műemléképület utólagos szigetelése
 10 Az Isokorb elemek beépítésének tervezői kérdései (3. rész)
 14 Nedves homlokzatok felújítása szárítóvakolattal
 16 Mi a különbség trapézlemez és trapézlemez között?
 18 Amikor egy közösségi ház arculatában is kettős funkciót lát el

- 21 **Mai szemmel**
 22 **A_pro'** / Hozzáadott érték

M E T S Z E T

- 24 A vár mint paradigma | Építész: **Potzner Ferenc**

K Ü L H Ö N

- 32 Kultúrház a sínek felett, avagy egy frappáns rekonstrukció | Építész: Manuel Ocaña **del Valle**
 36 Emelkedett esztétika | Építész: John **Pawson**

T É M A : K Ö Z Ö S S É G

- 40 Eiffel Palace | Építész: **Gelesz András**
 46 Egy újabb trófea | Építész: **Wittinger Zoltán** és **Albert Tamás**
 50 Tiszt, tisztelet, tisztesség | Építész: **Mányi István**, **Szalay Tihamér**
 54 Egy városi palimpszeszt | Építész: **Nagy Sándor**
 58 Régen és most – régi és új az újpesti Baross utcában | Építész: **Töös György**
 62 Attrakciófejlesztés | Építész: **Mányi István**

Z Ö L D R O V A T

- 64 Történeti épületből fenntartható ház: utópia vagy valóság?

T E R V P Á L Y Á Z A T

- 66 Interjú Láris Barnabással, a Modulárt Kft. vezetőjével

A K T U Á L I S

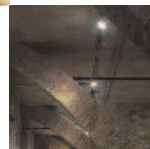
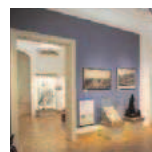
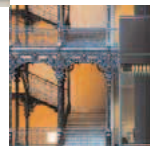
- 68 Elemek és Alapok, 14. Építészeti Biennále Velencében
 70 Polgár Attila (1965–2012) designer, fotós emlékkiállítása a HAP Galériában
 72 Ybl-díjas építészek alkotásai Székesfehérváron – kiállítás az Alba Plazában

- 75 **Abstracts in English**

K Ö N Y V

- 76 Ferkai András: Farkasdy Zoltán építésze

- 78 **Tervezők, szerzők**
 80 **Ciki**

E számunk címlapja Muray Eszter terve alapján készült.

A Metszet kedvezményrel fizethető elő
 a tervlap.hu/elfozetes oldalon!

Passzívház is tervezhető fordított rétegrendű lapostetővel

Lapostetők hőszigetelésének bevált módszere a fordított tető – de hogyan kell helyesen kialakítani az ilyen szerkezeteket, és milyen speciális eljárásokat igényelnek az ilyen megoldások?

Fordított rétegrendű lapostetők esetében a rétegrend eltér az egyenes rétegrendű, nem átszellőztetett tetőknél megszokottól. Ebben az esetben ugyanis a vízszigetelés a nedvességálló, kellő mechanikai szilárdságot tanúsító hőszigetelés alatt védetten helyezkedik el. A rétegrend előnye többek között:

- a vízszigetelés védett a mechanikai hatásoktól mind a kivitelezés, mind a használat fázisában; megvédi továbbá a vízszigetelést az ultrabolya sugárzástól, ami gyorsítja a vékony lemezek öregedését;
- kisebb lesz a vízszigetelés napi és éves hőingadozása, amivel kitolódik annak élettartama;
- a szerkezet páratechnikailag nyitott, a vízszigetelés egyben a meleg oldali párazárásról is gondoskodik.

A fordított rétegrend számos előnyét csak szigorú feltételek mellett lehet élvezni. A beépített hőszigetelésnek nedves környezetben is tartósan meg kell őriznie jó tulajdonságait. Erre az extrudált polisztirolhab lemezek (XPS), illetve a speciális formahabosított hőszigetelő lemez, a Zenit alkalmas. Az XPS termékek alkalmazását az MSZ 7574 szabvány, a Zenit elemek beépítését az ÉME A 220/2008 engedély írja le. A szabvány hang-

súlyozza, hogy fordított rétegrend esetében csak egyrétegű hőszigetelés alkalmazható. Ez arra a negatív tapasztalatra vezethető vissza, hogy a korábban két rétegben beépített extrudált habok tönkrementek, mivel a csapadékvíz szigeteléssel nem védett hőszigetelő lemezek közé a víz akadálytalanul be tudott folyni, és a két sík felületű tábla között megszakítatlan vízfilmet képezett. Ez a vízfilm ugyanolyan jelentős páraellenállást tanúsított, mint az alsó hőszigetelő tábla alatt elhelyezkedő vízszigetelés. A két párazáró réteg között páranomás tudott kialakulni, ami belepérelte a nedvességet az amúgy zártcellás hőszigetelésbe, ami a szigetelési érték radikális leromlását, illetve a hőszigetelő anyag tönkremenetelét hozta magával. Ennek elkerülésére tiltja a magyar szabvány a hőszigetelő anyag több rétegű fektetését fordított tetőkben.

Sajnálatosan az extrudált polisztirolhab hőszigetelő termékek csak korlátozott vastagságban állnak rendelkezésre. Az Austrotherm XPS TOP 30 hőszigetelő lemezei ugyan az elérhető legnagyobb vastagság a hazai piacon, mégis csak 22 cm-es vastagságban áll rendelkezésre, amivel az alacsony energiájú házakra irányadó 0,15 W/m²K-es hőátbocsátási tényezője sem érhető el (nem beszélve a passzívházak esetében általánosnak vehető 0,1 W/m²K-es értékről). Figyelembe véve, hogy 2020-tól az EU-ban csak közel zéró energiafelhasználású épületre lehet engedélyt adni, úgy tűnik, hogy a fordított tető alkalmazására nem lesz lehetőség.

Szerencsére nincs ez így, a tervezők több jó megoldás közül választhatnak.

1. A probléma megkerülése: kettős hőszigetelésű tetők tervezése

Amennyiben a vízszigetelő réteg alatt további hőszigetelő réteg helyezkedik el, úgy a fordított tető előnyeinek részleges megtartásával kialakítható az úgynevezett kettős szigetelésű tető. Az alsó, nem zártcellás hőszigetelés vastagsága nem korlátozott, így bármilyen hőát-

bocsátási tényező elérhető. Amennyiben a vízszigetelés lejtésigényét az alsó hőszigetelés adja, úgy még helytakarékos megoldásnak is nevezhető az eljárás. Hátránya, hogy mindenképpen szükséges a páratechnikai ellenőrzés, mivel nem nyitott a rendszer.

2. Szabványtalan eljárás

Magyarországon a szabványok betartása nem kötelező. Ez viszont nem azt jelenti, hogy köztötségek nélkül, tővel-heggyel lehet összerakni az épületeket. Mivel a szabványok az évtizedek alatt kialakult műszaki gyakorlatot rögzítik, értelemszerűen nem képesek elősegíteni az innovációt. A szabványok kötelező jellegét tehát épp a műszaki fejlődés elősegítése érdekében törölték, de alkalmazásuk mindig is iránymutató a szakma gyakorlóira számára.

A fent említett MSZ 7574 szabványtól is el lehet térni, de ilyen esetekben rendkívül alaposan meg kell indokolni, hogy a választott eljárás miért egyenértékű vagy jobb a szakmai konszenzus által létrehozott szabványoknál. A tervezői nyilatkozatban fel kell tüntetni, hogy a tervező által választott megoldás biztonsági szintje eléri a szabványban meghatározott

2

biztonsági szintet, ki kell térni az eltérés lényeges elemeire, valamint mellékelni kell azt a dokumentumot, amely alapján a tervező az eltérés mellett döntött. Nyilvánvaló, hogy ilyen döntést csak indokolt esetben érdemes hozni – a rövidebb szállítási határidő nem tartozik ezek közé.

A Zenit termékre, mint sok más építőanyagra is, az ÉMI utóellenőrzési vizsgálatot írt elő. Ennek során ismét az eredeti beépítésből, immár négy év elteltével vettek mintát. A vizsgálat ezúttal az anyag nyomószilárdságát, nedvességtartalmát és hővezetési tényezőjét érintette. Mindhárom érték meghaladta a követelményszintet, így például a termék nedvességtartalma a korábbi mérési eredménnyel megegyezően alacsony volt. A minden vastagságban egyforma (0,035 W/mK) hővezetési tényező és a 40 cm-es maximális gyártási vastagság révén lehetővé vált a passzívházak fordított tetővel való tervezése is, és alkalmazásával a 2020-tól várhatóan érvényes követelmények is elérhetők.

3. A problémamentes megoldás

A Zenit hőszigetelő anyagokat először 2008 őszén építették be fordított rétegrendű lapostetőbe. Az egy évvel később kivett mintákat újabb ellenőrzésnek vetették alá: hővezetési tényezője továbbra is megfelelt a közölt értéknek, víztartalma pedig a megengedett 1 szá-

zalék helyett csak, 0,003 százalék volt. Ezek alapján adta ki az ÉMI Kht. az engedélyt, mely szerint a Zenit formahabosított expandált polisztirolhab alkalmas egyhéjú, fordított rétegrendű melegtetők hőszigetelésére, illetve meglévő tetők utólagos hőszigetelésére (plusztető).

Austrotherm Kft., Győr

[1] Társasház lapostetőjének felújítása (Paks, Földvári út 1.)

[2] Zenit hőszigetelő lemezek fordított rétegrendben

[3] Energia- és költségtakarékos megoldás

FRISOMAT
INNOVÁCIÓS ÉS STABIL BUDAÉPÍTÉS

KÖNNYED TERVEZÉS,
ACÉLOS MEGVALÓSÍTÁS

ACÉLCSARNOKOK

A **Frisomat evolúció** egyes állomásait jelentő csarnoktípusok, épületrendszerük mára több mint 200 lehetséges standard méretben egyszerre elérhetőek. Mindez az elmúlt 30 év megrendelői igényeire alapozott fejlesztések eredménye.

A fő szerkezeti elemeket figyelembe véve is eldönthetjük, hogy az egyszerűbb – Omega, Ypsilon és Delta – vagy a komolyabb megrendelői igényeket kielégítő, emelt szintű műszaki megoldásokat frizorakizáló csarnokok – az Astra, Astrigma, Cepra és Sigma – vagy azok lapostetőis változatai – a Flatra és Flatrigma – közül választjuk ki azt, amely egy egyedi csarnok alapját fogja képezni.

A végeredmény: könnyed, stabil, gyors és környezetkímélő, egyedi Frisomat acélcarnok.

Bonyolult vázszerkezetű műemléképület utólagos szigetelése

Több mint száz év. Több mint száz hozzá fűződő anekdota. Mesélő falak, történelem, lefegyverző vízpart és panoráma. Füröd emblematikus műemléképülete a Vitorlás Étterem, mely épületet felújításakor Supafil Cavity fújható üvegyapottal hőszigetelték a Silver Insulation System Kft. szakemberei.

A tulajdonos, a tervező és a fővállalkozó jó érzékkel gondolták azt, hogy a fahwerk típusú vázas épület bonyolult vázszerkezetének utólagos hőszigetelését táblás vagy tekercses anyagokkal nem lehet precízen megoldani. Így esett a választás a Supafil Cavity fújható üvegyapot termékre.

Befújták a Vitorlást

A felújítás során a belső burkolatot és a váz közötti hőszigetelést teljesen elbontották. Ekkor derült ki, hogy a külső vakolatot hordó építőlemez Heraklith építőlemez, amelynek belső felülete a bontással láthatóvá vált. Az előzetes helyszíni egyeztetéskor a fővállalkozóval kooperálva szerencsére sikerült kialakí-

tani a fújott hőszigetelési technológiához alkalmas előkészítést, amelyre a bonyolult vázszerkezet miatt különös gondot kellett fordítani. Így a belső felületre teljesen átlátszó PE fóliát fektettek, amin keresztül fújás közben tökéletesen látható volt, hogy mit is csinálnak valójában. Így a váz árnyékában visszamaradó légzárványokat utólag, a fólia kivágásával és rátöltéssel még javítani lehetett. Ezután végső

Röviden a Vitorlás történetéről

A Vitorlás eredetileg hajóépítő műhely volt. Történt, hogy még az 1870-es években Gossling angol főkonzul hajót hozat magának a Balatonra, és egyben idecsábítja Richard Young neves angol hajóépítőt. Ezzel nagyjából el is dőlt minden, a derék Young hajóműhelyt építtet a tó partján, történetesen a jelenlegi Vitorlás étterem elődjét. Az első faépület és sólya 1880-ban készül el, s még ebben az évben megépül Young műhelyében az első vitorlás, a Senta is. Az addig holt vizet egyszerre benépesítik az itt gyártott hajók, köztük gróf Nádasdy Ferenc híresen szép yachtja, a Hableány, Zichy Antal Lucifere, de itt rendelte meg Festetics Tasziló gróf a kis csavargózását, és innen indult útjára Andrassy Géza Álom nevű hajója, valamint Esterházy Mihály harminctonás Olyan nincs vitorlása. Íme a balatoni vitorlázás bölcsője.

Richard Young még 1884-ben megalapítja a Stefánia Yacht Egyletet, majd rá egy évre elhagyja az országot, így az egyletet és a műhelyt Esterházy Mihály veszi át. 1887-ben megépül a Klubház, amely rövid idő alatt a Monarchia arisztokratáinak kedvelt találkozóhelye lesz, később pedig az egész Balaton emblematikus vendéglátóhelye közvetlen a vízparton. Ez a Vitorlás Étterem. Ennek szellemében újítottuk fel a Vitorlást. Hagymány, patina és a Balaton lehelete egy helyen. Reméljük újra helytálló lesz a házról száz évvel ezelőtt lejegyzett írás: a Balatonvidéki élet kellemeit új szórakozásokkal emelni hivatott hely.

Vitorlás Étterem Toszkan Ízek Kft.

párazáró fóliát fektettek a belső felületre, majd következett a belső burkolat. Felújításoknál a tökéletes üregkitöltés mellett fontos szempont az is, hogy a rendelkezésre álló adott, általában szűk keresztmetszetet az átlagosnál sokkal jobb hőszigetelő anyaggal ($\lambda=0,034 \text{ W/mK}$) töltik ki, ezáltal jól alkalmazható a meglévő szerkezet adta lehetőségekhez.

Knauf Insulation Kft., Budörs

A láthatatlan hőszigetelés

Kétses, vékony erkélyvonalak, híd nélkül.
A Schöck Isokorb® elem egyszerűen beépíthető, innovatív
és időtálló megoldás, ahol a hőszigetelés láthatatlan marad.

A hagyományos, munkaigényes körbeszigetelés helyett
az Isokorb® elem hőtechnikailag elválasztja az erkélyt a belső
szerkezettől, így csökken az energiavesztés és elkerülhető a
penészképződés.

 Schöck Isokorb®

VELUX tetőtéri ablakok új generációja minden igényre és pénztárcához

A VELUX cégcsoport idén tavasszal megújította tetőtéri ablak kínálatát. Az ablaktípusok közös jellemzője, hogy a 10 %-kal megnövelt üvegfelület több napfényt enged a tetőtérbe, mint korábban. A modern anyaghasználat kevesebb fűtési energia felhasználást tesz lehetővé. Az eddig is egyedi VELUX felső kilincses emelőkészlet magába rejti a por- és rovarszűrő betétet ellátott szellőzőnyílást. A számos újítással felszerelt ablakok minden vásárlói igényre, pénztárcához és tetőtér-típus-hoz illeszkednek.

VELUX Standard kínálat

Az Új Generáció alaptípusa (GZL) csak nevében maradt a régi. Mostantól ennél a termékénél is elérhetők azok a funkciók, melyek korábban csak a magasabb kategóriájú ablakoknál álltak rendelkezésre. Például rendelkezik zárt állapotú szellőztetéssel nyújtó kilincsel, mellyel az ablak nyitása-zárása könnyű és rugalmas. A nyitószervezet alatt kivehető, tisztítható por- és rovarszűrő betét biztosítja a tetőtér friss, tiszta levegőjét akár egész nap. Az eddig bevált tulajdonságokat, mint például a tisztítási pozíció retesszel, a VELUX cég továbbra is megtartotta.

Azon vásárlók igényeire, akik régi, elavult

tetőablakukat szeretnék az Új Generációra cserélni, és az eddigi ablak magasan, de még kézzel elérhető magasságban van, nem kell lemondaniuk a GZL típusról. Ugyanis továbbra is létezik alsó kilincsel, még hozzá ugyanazon az ajánlott fogyasztói áron, mint 2013-ban. Az alsó kilincs cinkből készül, kézreál-
lőbb, formatervezett, mellyel gyerekjáték működtetni az ablakot. A zárt állapotú szellőztetést az alsó kilincses típus is megoldja, még hozzá az ablakszárny felső részén egy por- és rovarszűrővel ellátott kétfokozatú résszellőzővel. Mostantól az alapablak is továbbfejleszhető elektromossá utólag is, így a vásárlók hasonló funkciókkal bíró termékhez juthatnak, mint a Premium kategóriában, alacsonyabb áron.

VELUX Standard Plus kínálat

Sok tetőablakot cserélő, tetőfelújító vagy tetőterét hasznosító vásárló igényei egyre inkább túlmutatnak a Standard kínálat nyújtotta előnyökön. Sokan az átlagnál nagyobb energiahatékonyságra, jobb légzésre és hangszigetelésre, biztonságosabb belső üvegre, hatékonyabb UV-sugárzás szűrésre vágnak. És a VELUX Standard Plus kategóriájú ablakok kielégítik ezeket az igényeket.

Az új fejlesztésű GLL típus több technikai újítást is felvonultat a jobb eredményekért. Tartalmazza a ThermoTechnology™ hőszigetelési

telési rendszert, mellyel a GLL tulajdonosnak télen kevesebb lesz a fűtésienergia-fogyasztása. Emellett a gyártó extra gumitömítést is elhelyezett az ablakszárnyon, mely a jobb légzéshez járul hozzá.

A Standard Plus kategória tagja a GLL típus alsó kilincses változata is, mely ugyanazokat az előnyöket nyújtja, mint a felső kilincses megoldás. Szintén szellőztethető zárt állapotban kétfokozatú résszellőzővel, tartalmazza a ThermoTechnology™ hőszigetelési rendszert, az extra gumitömítést.

Mind a felső, mind az alsó kilincses GLL változat belső biztonsági üveggel kapható, ami azt jelenti, hogy a belső üvegréteg a rétegragasztásnak köszönhetően törés esetén nem hullik darabjaira.

A felső kilincses GLL típus poliuretán változata a szintén vadonatúj fejlesztésű GLU típus, mely a konyhák és fürdőszobák elengedhetetlen ablaka. A piacon található PVC ablakokkal szemben a VELUX poliuretán tetőtéri ablak belseje speciális, hőkezelt fa, melyet fehérre festett poliuretán bevonat fed. Ha a külső borítást vesszük szemügyre, a PVC ablakokhoz képest feltűnő a minőségbeli különbség: a sarokban nincsenek hegesztővarratok, a felület homogén és gyönyörű fehér. Évek múltán is!

VELUX

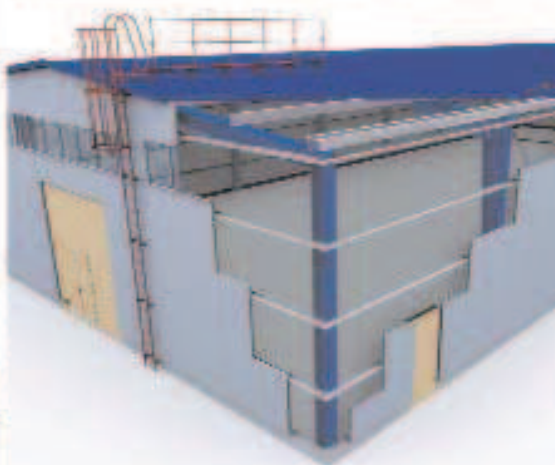
VELUX Magyarország Kft.

H-1031 Budapest, Zsófia utca 1-3.

www.velux.hu / www.velux.com

Lindab szendvicspanelek

PIR, PUR, kőzetgyapot hőszigeteléssel

A Lindab az **acél könnyűszerkezetes** építési formáknak és épületelemeknek **teljes választékát** kínálja, a tartószerkezeti elemektől kezdve a kiegészítő elemekig, a teljes rendszeren át a komplett csarnokokig.

A tető- és falburkolati megoldások között fontos szerepet töltenek be a **Lindab hőszigetelt szendvicspanelek**, amely gyorsaságos, gyors és hatékony lehetőséget nyújtanak ipari jellegű épületek, csarnokok külső és belső burkolatának felépítésére, illetve kültérbe építéskor megvilágításra.

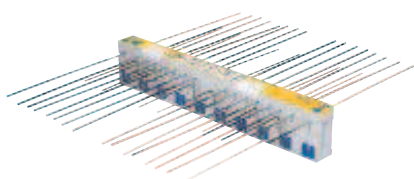
A Lindab szendvicspanelek optimális keresztmetszet kialakítással készülnek, a **nagyszilárdságú tűzhorganyzott acél fegyverzetek** révén magas a teherbírási és állóképességi jellemzők, és vízszigetelést is tartalmaznak. A belső **hőszigetelő anyag választéka kibővült**, a szilícium kőzetgyapot és a zártcellás polimér (PUR) felül mellett most PUPIH-ot is tartalmazó kiválasztásokkal, jó hő- és hangszigetelő tulajdonságokkal rendelkező PIR-hal is rendelkezésre áll. Konkrét építési esettől a funkcionális igények és a műszaki követelmények alapján lehet meghatározni az optimális megoldást.

A Lindab szendvicspanelek kiváló műszaki teljesítmény mellett a **csig magas szintű támogatást** is nyújt. A termék választékát a szállítási feltételek és a kivitelezési körülmények alapján biztosítja. A termék számára **szegőlelt, CAD csomóponti részleteknek valamint 3D alapot AZOCLAD termékkönyvtár át rendelkezésre** (www.lindab.hu/tervezesportal). A Lindab szendvicspanelek választéka szerepel a **LEIC költségvetési programrendszerben** is!

Konkrét ajánlatkérés, műszaki segítség és egyéb kérdések esetén keressegt minket:
www.lindab.hu oldalon, vagy telefonon a **23/531-300** számon személyesen!

Az Isokorb elemek beépítésének tervezői kérdései (3. rész)

Isokorb K elem konzolos erkélyhez

Az előző számokban már megválasztuk néhány tipikus – az Isokorb elemek tervezésekor felmerülő – kérdést. Ezt a koncepciót folytatva szeretnénk további kérdésekre választ adni.

A széles körben ismert Schöck megoldás lényege, hogy a külső szerkezetet (konzolos vagy alátámasztott erkély, attika stb.) hőszigetelő Isokorb elem választja el az épülettől, így az épületet összefüggő hőszigetelő burkol veszi körül, amely az erkélynél sem szakad meg. Megszűnik az erkélyek körbeszigetelése esetén jellemző aránytalanul nagy lehűlő felület, és az erkélycsatlakozásnál sokkal jobb hőtechnikájú felület jön létre. A beépítés hatására jelentősen csökken a hővesztés, nem alakul ki nedves falfelület, ezáltal elkerülhető a penészképződés.

Isokorb KXT elem konzolos erkélyhez

Elérhető-e az elemek különböző vastagságú hőszigeteléssel?

A Schöck Isokorb elemek hőszigetelésének vastagsága 8 vagy 12 cm. A 8 cm vastag rendszer Isokorb, a 12 cm vastag rendszer Isokorb XT néven kapható. Mindkét rendszeren belül különböző típusok léteznek az erkélycsatlakozás geometriája és statikai paramétereinek megfelelően.

Egy hétköznapi, konzolosan kinyúló erkélyhez alkalmas elem a 8 cm vastag rendszerben Isokorb K, a 12 cm vastag rendszerben Isokorb KXT néven szerepel. A KXT elemek beépíthetők minősített passzívházba is, mivel rendelkeznek PHI minősítéssel.

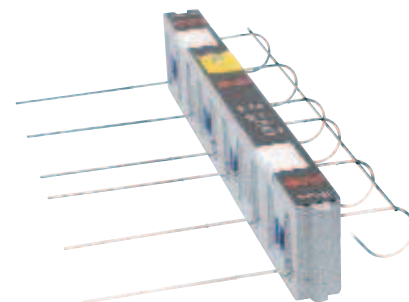
Mi a megoldás, ha a statikai számítás szerint nagyobb igénybevételek vannak, mint a méretezési táblázatban?

A Schöck Isokorb elemek statikai ellenőrzése az Isokorb tervezési segédletben megadott

méretezési táblázatok alapján történik. Az itt szereplő M_{Ra} és V_{Ed} nyomató és nyíróerő határigénybevételek alapján a statikus el tudja dönteni, hogy a sztenderd elemek közül melyik alkalmas az igénybevételek felvételére. Ezen felül a Schöck cég egyedi elemet is tud gyártani akár a táblázatban megadott értékeket jóval meghaladó igénybevételekre. Ugyanez igaz egyedi geometriai kialakításokra is.

Isokorb KS elem acél-vasbeton kapcsolathoz

Isokorb Q elem alátámasztott erkélyhez

Alkalmazható-e Schöck Isokorb gerendás-béleltetéses födémrendszer esetén?

Igen, alkalmazható. Ilyenkor viszont egy fontos dologra oda kell figyelni: a gerendás-béleltetéses födém 4-6 cm felbetonjába a konzol fővasalása nem köthető be! A konzol mögött monolit ellenlemeznek kell kialakulnia, ami körülbelül 1,2-szerese a konzol kinyúlási méretének. Ilyenkor a béleltetést elhagyják, hogy a szükséges felső vasalás az ellenlemezbe bevezethető legyen.

Schöck Hungária Kft., Budaörs

www.nemetschek-allplan.com/30YE

BIM: Épületinformáció Modellezés

A Nemetschek Allplan 30 éves évfordulóját ünnepli – az Allplan 30 Year Edition jubileumi programmal

Három évtizeddel ezelőtt rakta le az Allplan a BIM megoldások alapjait. Ünnepelj velünk és építsd be építés- vagy statikus tervezői munkádba az Allplan 30 Year Edition különleges előnyeit!

Ezen innovatív jubileumi csomagunk tartalma:

- Allplan 2016 BIM tervező szoftver
- Magas részletezettségű objektumkönyvtár és anyagkatalogus tervezéshez és látványkészítéshez

Az Allplan 30 Year Edition egy olyan BIM megoldás, melyben bátran megbízhatsz. Az Allplan erősíti pozíciódat a versenyhelyzetben, és jelentősen hozzájárul a tervek műszaki minőségének emeléséhez valamint a tervezői munka hatékonyságának növeléséhez – ahogy 30 évvel ezelőtt, úgy most, és a jövőben is.

„A tervek elkészítésének, a layout-nak számtalan lehetősége érhető segítségünkre van mind a tervpályzatoknál, mind a kiviteli tervekénél.”

Silvius Herbig, BN Architekten, Germany

„Mégennyi vasalási terv elkészítése a legrovidebb idő alatt csak azért sikerülhet, mert az Allplant kezdőektől fogva hatékonyan használjuk.”

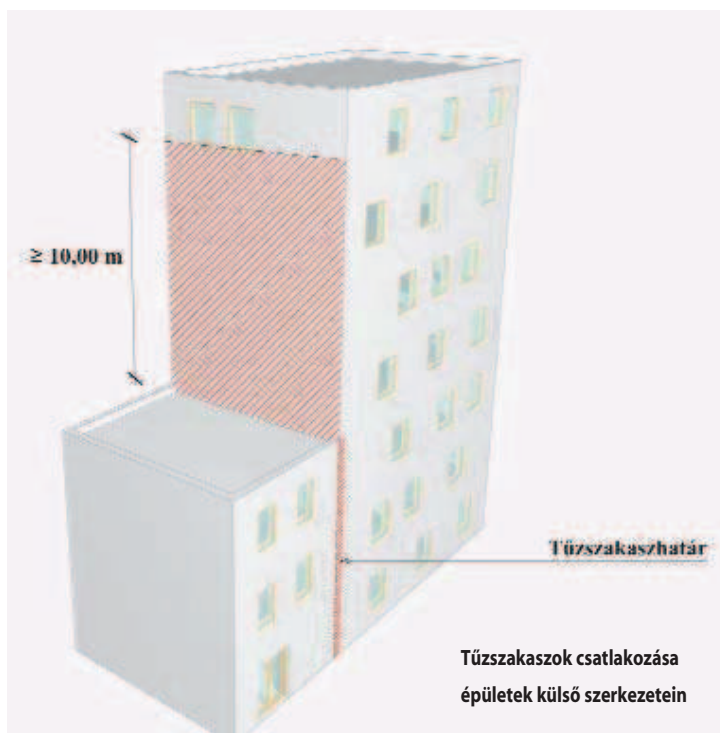
Manuel Lindemann, Wilovent 4, Bos.

Küszöbön az új OTSZ!

Az új Országos Tűzvédelmi Szabályzat 2014. augusztus végén módosító javaslatok nélkül jött vissza Brüsszelből. A szabályzat kihirdetése szeptember elején történhet meg, hatályba lépése pedig azt követően kilencven nappal, még 2014-ben.

Nagyon fontos hangsúlyozni, hogy mind új építésekénél, mind pedig átalakításoknál, felújításoknál, korszerűsítéseknél, függetlenül attól, hogy készül-e terv, kell-e engedélyeztetni az építési tevékenységet vagy sem, az OTSZ betartása kötelező. A CPR rendelet és a 275/2013 Kormányrendelet értelmében a tervező feladata az építési termékek, szerkezetek tűzvédelmi teljesítmény jellemzőinek meghatározása ott, ahol a jogszabály követelményt fogalmaz meg.

Az új OTSZ számos területen gyökeres változásokat hoz: megszűnnek a tűzállósági fokozatok, helyettük kockázati osztályok lesznek, ami már önmagában is rámutat arra, hogy nemcsak új építés esetén kell az új OTSZ szerint megvizsgálnunk az épületet, hanem akkor is, ha meglévő épülethez nyúlunk

hozzá, mert csak ebben az esetben tudjuk kiolvasni belőle a követelményt.

Másik fő változás, hogy az OTSZ-hez kapcsolódóan Tűzvédelmi Műszaki Irányelveket dolgoznak ki, amelyek ajánlásokat tartalmaznak a tervezők számára, például a jogszabályi előírásokat kielégítő műszaki megoldásokra.

A homlokzatokat érintő várható alapvető változások

- ▮ Tűztávolság követelmény.
- ▮ Csak nem éghető A1, A2 tűzvédelmi osztályú rendszer alkalmazható:
 - tűzfalak utólagos hőszigetelésénél, a talajszinttől mért 5 m távolságig;
 - légaknákban;
 - KK és MK osztályú épületek előrenyúló épületrészeit alulról határoló födém alsó

egyetlen megközelítési lehetőséget jelentik;

- éghető lodzsa hátfal környezetében;
- eltérő magasságú tűzszakaszok csatlakozásánál;
- tűzvédelmi gáton;
- magas épületen.

▮ Funkciótól is függ, hogy az egy szintnél magasabb épületen van-e az éghető rendszerekre homlokzati tűzterjedés határérték követelmény.

▮ A homlokzat előtt alkalmazott növényfuttatót, árnyékolót vagy akusztikai szerkezetet olyan módon kell kialakítani, hogy azok ne befolyásolják kedvezőtlenül a homlokzati tűzterjedést.

▮ Nem nyílásos homlokzaton alkalmazott éghető rendszernél tűzvédelmi célú sávokat kell alkalmazni 10 cm vastagság felett.

▮ Abban az esetben, ha az épület homlokzatán helyezik el a napelemet, az épületre vonatkozó homlokzati tűzterjedési határértéket kell teljesíteni.

A jogszabály végre rendezi a nem éghető anyag fogalmát, amelybe az A1 és A2 tűzvédelmi osztályba sorolt építőanyagok is beletartoznak. Ide sorolhatók a ROCKWOOL által gyártott kőzetgyapot hőszigetelések, valamint a ROCKWOOL Ecorock FF homlokzati hőszigetelő rendszere is, amely tűzvédelmi szempontból korlátozás nélkül beépíthető a homlokzatok azon felületein is, ahova nem éghető anyaghasználat az előírás, természetesen a többi helyen a biztonságot növeli, mivel füstöt nem fejleszt, tüzet nem terjeszt, égve nem csepeg.

Szilárd éghető anyag kategóriába tartoznak a B-F tűzvédelmi osztályba sorolt szilárd építőanyagok.

Folytatjuk!

Lestyán Mária, szakmai kapcsolatokért felelős igazgató, ROCKWOOL Hungary Kft.

(x)

A Gábor László professzor úr születésének
100. évfordulója tiszteletére megtartott 2010. évi első, majd az
ezt követő további, és az immár valós hagyományteremtő
"Negyedik Épületszerkezeti Konferencia" után

a BME Építészmérnöki Kar Épületszerkezettani Tanszéke
2014. november 25-én

"Ötödik Épületszerkezeti Konferenciát"
rendez, melynek témája

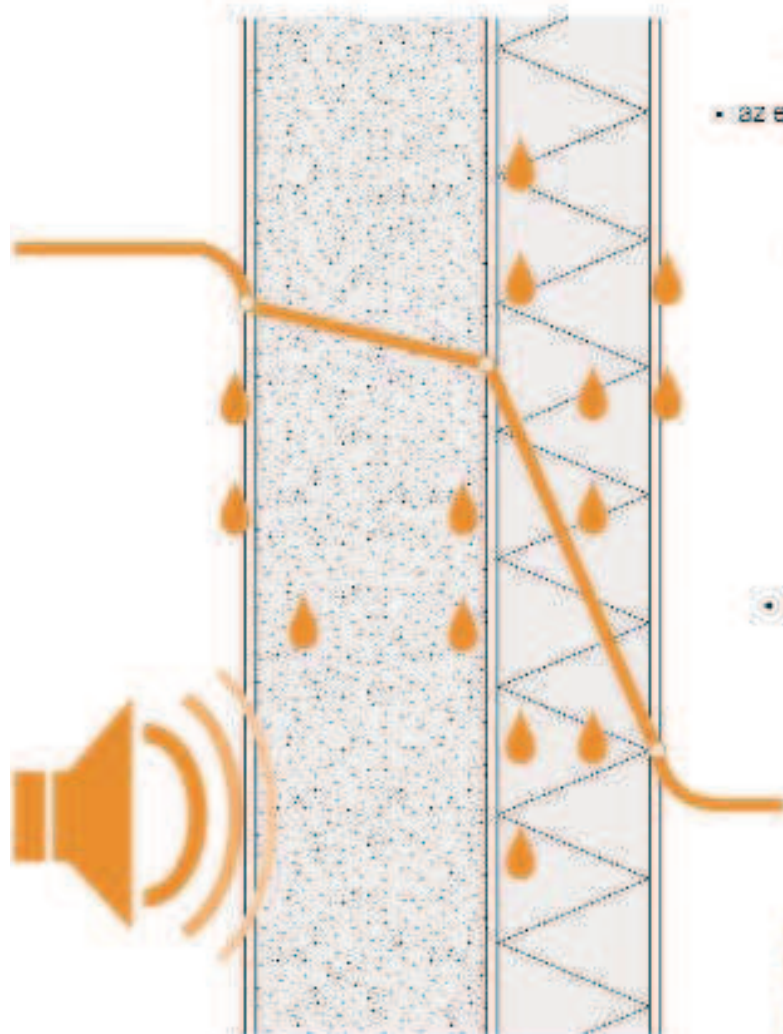
a hangszigetelés, hőszigetelés és páratechnika,
azaz összefoglalóan: **ÉPÜLETFIZIKA**

A konferencia előadói:

a BME Építészmérnöki Kar Épületszerkezettani Tanszékének professzorai, oktatói
vendég a Szent István Egyetem Ybl Miklós Építéstudományi Kar Építészmérnöki Intézetének egy meghívott oktatója
és Dr. Reith András építész, Mérték Építészeti Stúdió

A konferencia tervezett témái:

- a Tanszék e témákban kifejtett tudományos munkája, a jövő kihívásai
- az energetika, mint az épülettervezést meghatározó tényező
 - a 2015. január 1-től hatályos energetikai rendelet épületszerkezeti következményei
- a hőszigetelést biztosító réteggel szemben támasztott követelmények és az azt érő hatások összefüggésel
 - ragasztott burkolatú hőszigetelt falszerkezetek
 - egyszerű szemléleten alapuló ökölszabályok hangszigetelési feladatok megoldásához
 - labormérések szerepe az akusztikai tervezésben
 - a nyílászárók síkjának meghatározásánál felmerülő épületfizikai feladatok
- a filtráció és párávándorlás következtében fellépő hibák, a helyes rötögrondok és részletképzések szabályai
 - épületfizikai szimulációban rejlő lehetőségek, tévutak és fejlesztési irányok
 - cellamodellen alapuló tűzszimuláció az építészeti tűzvédelmi tervezésben

További információk:

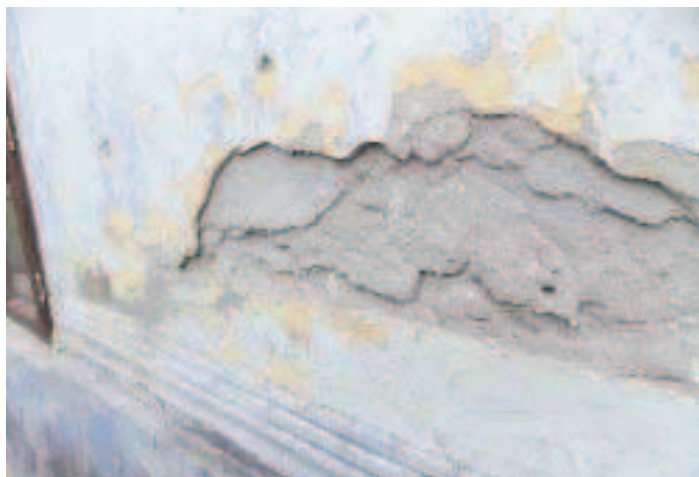
www.epszerkkonferencia.hu,
www.epszerk-konferencia.hu

MÉR 2014/181 - 3,5 pont

Nedves homlokzatok felújítása szárítóvakolattal

A korszerű épületfelújítás alapja a szükséges munkák megkezdése előtt végzett épületdiagnosztika. A homlokzatok károsodását leggyakrabban a vízterhelés és az általa szállított savak, sók okozzák, amit általában sókivirágzások és vakolatleválások jeleznek. A nedvesedéstől megjelenik a penész, csökken a falak hőszigetelő képessége, és nőnek a fűtési költségek.

1

Miután a nedvesedés először az épületek lábazati részén és a pincék falán jelentkezik, a legtöbbször a talajból történő kapilláris vízfelvétel okolják a jelenséget. Valójában egyszerre több mechanizmus is érvényesülhet: kapilláris vízfelvétel, szivárgó vagy rétegvíz, torlaszvíz, csapóeső, felferődő víz, higroszkópos vízfelvétel, vízfelvétel kondenzáció és kapilláris kondenzáció stb.

A talajban előforduló leggyakoribb savak, amik a falszerkezetet károsítják a salétromsav, kénsav (kénessav), sósav és szénsav. A nedvességgel együtt felszívódó savak hatására a kötőanyagok egy része oldhatóvá válik, amit az-

2

- Háznéző, lakásbemutatók
- Építészeti, lakberendezési ötletek
- Passzívház-sorozat
- Zöldhullám: az energiatékony építkezésről

Digitálisan is olvasható a digitalstand és a dimag weboldalon!

tán a talajvíz, szivárgó víz vagy az esővíz kiold az építőanyagból. A teljesen sómentes falszerkezet ritka, mert a sók ott lehetnek már az építőanyagban (kötőanyag, építőelem, adalékanyag, keverővíz, és kívülről is bejuthatnak a szerkezetbe.

A nedves és sóterhelt falakat nem javasolt hagyományos vakolattal ellátni, mert az ilyen falazatokba a falazóanyagok kapillárisain keresztül – az általában hiányzó vagy sérült szigetelés miatt – folyamatosan víz, illetve a vízben oldott sók szivárognak. A nedvesség a kapillárisok pórusméretétől függő magasságig húzódik fel a falakban, majd a falfelületen elpárolog. Az oldott sók a vakolat felületén kicsapódnak, foltosodást, elszíneződést és vakolatleválást okoznak. Ez a folyamat akkor is folytatódik, amikor a falat vízszigeteléssel látják el, mert a szigetelés feletti falrészben még mindig jelentős mennyiségű víz és só lehet. (A vastag falszerkezetek kiszáradása több évig is eltarthat.) Az általános vakolatok normál szerkezetűek, belső kapillárisrefogatuk kicsi, ezért nem szárítják a falszerkezetet. A magas cementtartalom és a finom szemszerkezet pedig vízzáróvá teszi a habarcsokat. A felületen elpárologni nem képes víz pedig magasabbra szívódik fel, így az eredeti probléma új helyen jelentkezik.

E problémára megoldást nyújt a Lasselsberger-Knauf által kifejlesztett Eurosan vakolat, aminek alkalmazásával – hidrofób tulajdonsága miatt – a falakban felfelé törekvő nedvesség nem képes mélyen a vakolatba hatolni, hanem a falfelszín közelében elpárolog. Így a falfelület száraz marad, a vízben oldott sók pedig a vakolat pórusaiban raktározódnak el, de nem jutnak a felszínre. Mivel a nagy légpórustartalmú Eurosan vakolatok jó hőszigetelő képességűek, növekszik a határoló falak belső felületének a hőmérséklete. Ezzel elérhető, hogy páraakondenzáció nem, vagy csak ritkán lép fel, ezáltal megszűnik az esetleges korábbi penészesedés is.

Lasselsberger-Knauf Kft., Veszprém

[1] A régi épületek nagy része vízszigetelés nélkül készült, ezért karbantartásuk és felújításuk hozzáértést és speciális anyagokat kíván

[2] Az Eurosan vakolatrendszer nagy előnye, hogy általában nem szükséges a teljes felületről leverni a sérült vakolatot, csak a látható vízterhelés felett 1 méterig

[3] Dáka, Szociális otthon

A Knauf Insulation által indított Referencia ház program eredményei alapján megállapíthatjuk:

A szálás hőszigetelés többszörösen megtérülő, jó befektetés!

Heraklith

with **ECOSE**

A programban részt vevő két család energiafelhasználása és fűtési költsége egy összefoglaló kiadványban megtekinthető:

www.nalamszigetelnek.hu

KNAUF INSULATION
ideje az energiabiztonságnak

KNAUF INSULATION Kft.
 2059 Budaörs, Gyár u. 2. Pf. 105.
 Tel.: +36 26 889 844
www.knaufinsulation.hu

Mi a különbség trapézlemez és trapézlemez között?

Az ipari, mezőgazdasági, kereskedelmi épületek, csarnokok hagyományos, közkezdvelt könnyűszerkezetes alkotóeleme az acél trapézlemez. A vékony acéllemezből különböző szelvényméretekkel gyártott nagytáblás elemek kis súlyuk miatt gazdaságosan szállíthatók, alkalmazásukkal rövid idő alatt nagy felületek fedhetők, burkolhatók. Épületszerkezeti szerepüket tekintve alkalmazhatók külső tetőfedés, tetőhéjazat, falburkolat, belső állmennyezet vagy teherhordó födémlemez céljára is. A hazai piacon számos gyártó, forgalmazó kínálja termékeit, és bizony több műszaki és funkcionális szempont van, amely első ránézésre nem szembeötlő, mégis jelentős különbségek mutatkozhatnak. Egy komplett csarnoknak tömegarányában, értékében igen kis eleméről beszélünk, mégis a teljes épület műszaki teljesítményére, tartósságára nagy hatást gyakorol.

Tudni kell, hogy akár önhordó tetőfedésről vagy homlokzatburkolásról, akár teherhordó födémlemeztől van is szó, harmonizált európai szabvány szabályozza a vonatkozó műszaki jellemzőket, és CE-jellel kötelező forgalomba hozni. Így a legtöbb műszaki paraméter tekintetében egyértelmű az összehasonlítási alap. De más, az alább felsorolt tulajdonságok is fontosak lehetnek.

Mechanikai szilárdság, teherbírás

A trapézlemez teherbírása általánosságban az acél alapanyag szilárdsági osztálya (például S250GD) és a szelvényméretek alapján az

Eurocode statikai szabványok alapján számítható. A gyártók/forgalmazók különféle támogatást adhatnak a tervezés segítésére: az alapvető keresztmetszeti jellemzőktől a terhelési táblázatokon át a saját fejlesztésű szoftverekig.

Az önhordó tetőhéjazatok lépésállóságára szabványos laboratóriumi vizsgálat létezik, amely 1,2 kN koncentrált teher esetén alkalmazható legnagyobb fesztávot adja meg [1]. Ez a paraméter leginkább a szerelés és karbantartás közben történő biztonságos közlekedésre ad gyártói információt.

Tartósság, korrózióvédelem

A tűzihorganyzott acél trapézlemez tartóssága függ a lemezvastagságtól és a korróziógátló bevonatoktól. Legelterjedtebb a kétoldali cinkréteg, amelynek szabványos jelében a cinkmennyiség fajlagos tömege szerepel (például Z200 esetén 200 g/m², ami megfelel mindkét oldalon ~15 µm vastagságnak). A horganyrétegre többrétegű szerves bevonat kerülhet, amely a különböző színű változatok esztétikai hatása mellett további védelmet is nyújt a környezeti hatásokkal szemben, általában a vastagsággal arányos mértékben. Érdemes tehát a megfelelő élettartam érdekében figyelmet fordítani a korróziógátló rétegvastagságokra!

Vízzárás

Trapézlemezzel burkolt kültéri felületek esetén – a tetőfedéseknél fokozottan – fontos követelmény a vízzárás, ami elsősorban a táblák

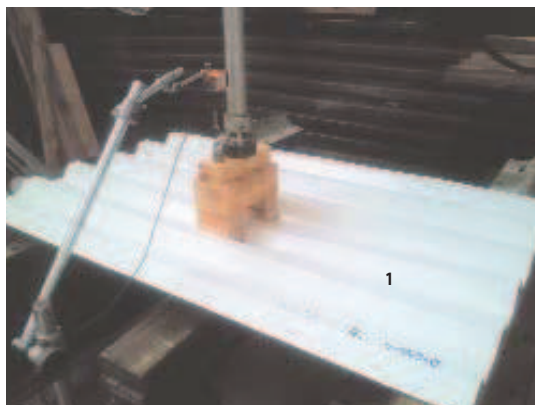
dás az úgynevezett vízfalcos kialakítású oldalsó illesztés [2], ami fokozott vízzárást nyújt, és a szerelést is biztonságosabbá teszi (a fűzőcsavarozás teljes bordán történő alátámasztása révén). Ez a keresztmetszeti kialakítás néhány százalékkal több anyagfelhasználást igényel egységnyi tetőfelületre vetítve, de többszörösen megtérül a könnyebb szerelhetőségnek, valamint a fokozott vízzárásnak köszönhetően.

Tűzvédelmi paraméterek

Az európai szabványok szerinti módszerekkel kötelező a trapézlemez tűzvédelmi osztályának (éghetőség) és opcionális a tűzállóság teljesítményértékének meghatározása. Natúr tűzihorganyzott acél trapézlemez tűzvédelmi osztálya külön vizsgálat nélkül A1, míg színbevonatok vagy például a hátoldalon gyárilag felvitt antikondenzációs filc réteg esetén azonban már akkreditált laboratórium által végzett típusvizsgálat szükséges a meghatározásához (általában A2-s1,d0 vagy A2-s2,d0 osztályba kerülnek). A tűzállósági teljesítményjellemző kizárólag szabványos laboratóriumi

3

2

illesztéseinek kialakításától, tetők esetén a hajlásszögtől függ. Itt meg kell említeni, hogy tetőfedéseknél kifejezetten hatékony megoldás

vizsgálat alapján adható meg [3]. A fejlettebb gyártású, optimált szelvényű termékeknél egyrétegű, vékonyfalú (0,5–0,7 mm) trapézlemez esetén tetőburkolat funkcióban RE15, önhordó falburkolat alkalmazásban E15 tűzállóság érhető el; beépítésnél figyelembe kell venni az érvényességi feltételeket (fesztáv, egyidejű terhelés, fűzőcsavarok távolsága stb.) is.

Páramegkötő képesség

A belső oldalon páramegkötő filccel gyárilag ellátott trapézlemezek a hőszigetelés nélküli, úgynevezett hidegsarnokok népszerű tetőfedése (például gabonatarolók, raktárak stb.). Ilyen esetekben az alkalmazott filcréteg fajlagos tömege (70–110 g/m² között) fontos mű-

szaki jellemző, hiszen az arányos a páramegkötő kapacitással, ami a kondenzáció lecsapódásának megakadályozásában jelent különböző szintet, funkcionális biztonságot.

Melyiket válasszuk?

Az ipari jellegű épületeknél népszerű trapézlemezek választéka között a laikus szem legtöbbször csak a külső megjelenés (bordaméret) és a szín alapján tesz különbséget.

A fentiek alapján azonban látható, hogy egy „egyszerű” trapézlemez esetén is számos műszaki jellemzőt, paramétert kell figyelembe venni a tervezés és beépítés során ahhoz, hogy az épület a kívánt szakmai és funkcionális színvonalon készüljön el. A gyártó/forralmazó cég teljesítménynyilatkozatban köteles feltüntetni az igazolt műszaki tulajdonságokat. Végül fontos megemlíteni, hogy a hatályos 275/2013 (VII.16.) sz. Kormányrendelet gondoskodik róla, hogy ne csak a „laikus” szempontok alapján határozza meg az építető vagy a kivitelező a ténylegesen beépítésre kerülő építési terméket (4. §, (3) bekezdés):

„Ha a tervező egy bizonyos, egyértelműen

beazonosítható építési terméket jelöl meg, az egyben az elvárt műszaki teljesítmény meghatározását is jelenti azzal, hogy ilyen esetben a termék műszaki előírásában foglalt összes teljesítménykategória lényegesnek tekintendő és az elvárt műszaki teljesítmény ezek szintje, osztálya vagy leírása.”

Lindab Kft., Biatorbágy

DIGITAL STAND
www.digitalstand.hu

VÁSÁROLJON NÁLUNK

DIGITÁLIS ÚJSÁGOT!

KEDVEZŐ ÁRON
AZONNAL OLVASHATÓ
TÁROLNI SEM KELL

WWW.DIGITALSTAND.HU

EURÓPAI HÁZAK

ÉPÍTÉSZETI MAGAZIN

Keresse az újságárusoknál!
 Előfizethető: bármely postahivatalban.
 Megjelenik évente négy alkalommal.
www.europaihazak.hu

Amikor egy közösségi ház **arcu-** **latában is** kettős funkciót lát el

A Pestszentimrei Községi Ház saroképületének külső, klasszikus vakolású oldala beleolvad a családiházas lakókörnyezetbe, ám a két, homlokzat szélső része által közrefogott, kuriózumnak számító alumínium- és üvegoroztatású felület kiemeli az épületet környezetéből. Az alumínium- és üvegfelület sejteti, hogy a benne található terek különleges, mégis otthonos közeget nyújtanak a kerületi lakosság számára.

A Pestszentimrei Községi Ház 2012-13-as felújítása a Boczkó Építész Iroda Kft. tervei alapján készült. A régen két különálló épület egybenyitásával összesen 1930 m² területűvé vált közösségi házban található bolt, bank és a közösségi térben elhelyezkedő rendezvényterem, koncertterem.

Figyelemfelkeltő külső, amely mégis beolvad a családi házak sorába

A PIK saroképületének klasszikus fehér burkolata nem tűnik ki a környéken elhelyezkedő kertés házak tömegéből, ám a nemes alumínium- és üvegoroztatást kapott középső rész a legmodernebb igényeket kielégítő közösségi házat sejtet maga mögött. Az épület homlokzatának fő attrakciója a középen elhelyezett, lyukacsos, így nem zárt érzetet keltő szendvicspanel. A Prefa lemezek kínálta színválaszték nem hagyott kérdést a közösségi ház esetében sem: az épület homlokzatát a Prefa bronzmetál színű perforált lemezborítása mintegy 180 m²-en fedi, míg az 1150 m²-es tetőre kerülő korcolt fémlemez esetén az elegáns sötétszürke (P10) színre esett a választás. A Prefa nagytáblás alumíniumpanel a szabadon perforálhatóság ellenére is garantáltan formatartó, vetemedésmentes és a beépítés során egyszerűen illeszthető. Mindez a kivitelezést is könnyítheti, rugalmassá teheti.

Ez a fajta átmenet a kisléptékű magastetős, vakolatós családiházas stílus és az építészetileg nagyvonalúnak számító, minimál stílust képviselő fémborítás között a modern közösségi ház jellegét csak kiemeli.

Két tér, egy léggör

A szolgáltató- és közösségi ház eddigi két, külön épületének „összemosásával” az eddigi szűkös fogadótér kibővült, így az épületbe lépve valóban ki-

nyílik egy szolgáltatást és szórakozást ígérő világ. A terek között kialakított üvegfolyosó a homlokzati nagyméretű üvegelemekkel megadja az épület külső és belső kialakításának harmóniáját. Az eddig mindössze gazdasági udvarként használt belső, zárt rész összenyitása a központi épülettel a levegő szabad járásáról is gondoskodik amellet, hogy a vágyott kertvárosi hangulatot is erősíti.

Játékosság az alumíniummal

A közösségi ház klasszikus minimál stílusban épült újjá, amely formájában, anyaghasználatában is megengedte az alacsony költségvetésű, mégis látványos épület létrehozását. A Prefa alumíniumszerkezet magától értetődő összhangban áll az épület üvegfelületével. A saroképület váltását nem teszi radikálissá az impozáns, rézszínű, perforált alumíniumlemez, csak finoman vezeti át a zöldövezeti, családiház hangulathoz. Ezt a játékot tovább erősí-

2

ti, hogy az átszellőztetett alumíniumhomlokzat elvonja a figyelmet a vakolt felületekről, ugyanakkor annak plasztikus homogenitását kiemelve egészíti azt ki. Az üveg pedig a két radikális felület közötti átmenetet is finoman oldja meg.

A Prefa által nyújtott 40 év garancia további fontos szempont volt az anyagválasztás során, hiszen egy kihasznált közösségi épület esetében nagy előny, ha a homlokzatot és tetőt borító elemekre nem kell különösebb gondot fordítani. A Prefa alumíniumburok kevés karbantartást igénylő elemei évtizedeken át megőrzik különleges szépségüket, és szolgálják az épület védelmét.

Prefa Hungária Kft., Budaörs

[1] A felújított épület a pestszentimrei közösség minden tagjának megfelel, hiszen teljességében akadálymentesített; a bejáratok előtti rámpákon átjutva lift visz fel minden szintre

[2] Az üveg finoman oldja meg az impozáns, rézszínű, perforált alumíniumlemez és a vakolt felület közötti átmenetet

[3] Az eddig gazdasági udvarként használt belső, zárt rész már a központi épülettel összenyitva erősíti a kertvárosi hangulatot

LASSELSBERGER - KNAUF

Építő megoldások

Homlokzاتفelújítás specialista

A legkülönfélébb problémák javításában és egyéb felújítási feladatok megoldásához kínál termékeket a Lasselsberger-Knauf Kft.

25 éves tapasztalat vakolatok, hidegburkolati- és hőszigetelő rendszerek és egyéb habarcsok gyártásában.

HOMLOKZAT
rendszer

www.lb-knauf.hu

ÉPÍTÉSI JOG
Hatalyosan és pontosan

NE VÁRJA MEG

amíg büntetést kap vagy
kártérítés fizetésére kötelezik!

**Az építésijog.hu segítségével
sok pénzt, időt és bosszúságot takaríthat meg:**

Ingyen elérhető jogszabály-követés

- A feliratkozók hírlevél formájában értesítést kapnak az építési tevékenységet érintő jogszabály-változásokról, azok közzétételét vagy hatálybalépését követő néhány napon belül.

Előfizetők számára elérhető gyakorlati segítség

- A **Figyelő** rovat cikkeiben hétköznapi nyelven megírt jogszabály-értelmezések találhatók az éppen aktuális módosításokról. Ez segítséget ad ahhoz, hogy értelmezni tudja a legfrissebb jogszabály-változásokat, és elkerülje a módosítások ismeretének hiányából adódó jogvitákat, büntetéseket.
- A **Fogalomtár** az építési jogi fogalmak pontos értelmezését és használatát könnyíti meg. Ez a jelentősebb fogalmaknál a korábbi meghatározásokat is tartalmazza, kiemelve a bekövetkezett változásokat.
- Az **Általános tájékoztatók** szakmai anyagainak teljeskörű hozzáférése, amelyek az építésügy szereplőit érintő, gyakorlati problémákat dolgoznak fel.

+ Ajándék kézikönyv!

- Az előfizetők ingyenesen elérhetik az *Építésügyi hatósági útmutató 2014. Az építésügyi és építés felügyeleti hatósági eljárások és a szakkrédítrendszer című digitális kiadványt*, mely rendszerezett formában tartalmazza a 2014. január 1-jétől alkalmazandó szabályok magyarizációját. A kiadvány tartalma év közben folyamatosan frissül: nyomán követi a jogszabályváltozásokat, illetve kiemelten foglalkozik az új rendelkezések jelentőségével és gyakorlati tapasztalataival.

További információ és előfizetés: www.epitesijog.hu

Szakmai partnerek:

ÉPÍTÉSI
megoldások

METSZET TERVELAP

TERVELAP.HU

Mai szemmel

Szőnyi István műteremháza, Zebegény (1960)

Építész: Szelle Kálmán (1890–1977)

Akkor:

A Dunakanyar természeti szépsége a 19-20. század fordulóján sokakat vonzott megtelepedésre. 1905-ben vásárolta Bartóky József író azt a Zebegény domboldalában álló parasztházat, mely 1924-től lányának és vejének, Szőnyi Istvánnak otthonává és alkotóműhelyévé vált. Szőnyi az első világháború utáni klasszicizáló festőművész nemzedék vezéralakja volt, körülötte spontán művészkolónia alakult, baráti társaságába tartozott többek között (a Zebegényben ugyancsak nyaralót tartó) Aba-Novák Vilmos. Szelle Kálmán építéssel készült közös képük 1925-ből arról tanúsodik, hogy megrendelő és építész hosszas barátságban állt.

Csak igen későn, már jóval a második világháború után merült fel a parasztház bővítésének ötlete, mely új épületszárny létrehozását célozta meg az addig tetőtérben meghúzódó műterem mögött. Szelle Kálmán távolságtartással komponálta meg a bővítményt: a hosszú parasztház végén, azzal fizikailag összekapcsolva jött létre a toldaléképület az udvart lezáró telepítéssel. Többszintes épülettömege mögött van a többhektáros kert, melynek magaslati pontjáról feltárulkozó gyönyörű kilátás számos alkotás ihletője. A telekhatáron álló beépítést az új épületszárnyban egykarú lépcső vezeti tovább teljes épületmélységben – ehhez csatlakoznak az udvar szintjén a kiegészítő helységek, az emeleten a nagyobb belmagasságú műterem és fentebb még egy többhelyes vendégszoba. Az udvar felől a műteremablak uralja a feltárulást. Szolid megjelenésű nyers téglafalban szabad játékkal elhelyezett ablakok, udvar felé aszimmetrikusan csapott oromzatos nyeregtető, közepén kéményttest, harmadik oldalon kis erkély – mind a korabeli skandináv modern apoteózisa. Mégis eredetiséggel, stílusosan.

Szöveg/fotó: **Vukoszávlyev Zorán PhD**

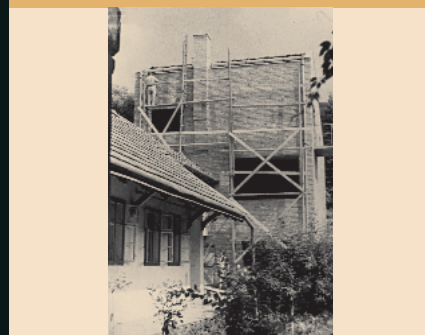
Archív: szonyimuseum.hu

Most:

Egy éve megújult az építészeti zárandokhelyet magába foglaló intézmény. Szőnyi kiemelkedő képzőművész munkásságának méltó párja a tervezőművész teljesítmény magaslatait elérő Szelle-alkotás. Szőnyi mesteri monumentális műveivel – melyek a két világháború közötti Római Iskola mintatanulmányai – szerényen, de párhuzamba állítható Szelle második világhéges utáni skandináv modern szellemiségű háza. Pedig egyidejűségük minimális: mindössze két hónapot alkothatott a festőművész új műtermében, hiszen a ház elkészültének évében elhunyt. Felesége a művész alkotóbarátainak-tanítványainak kiadta még a műtermet, majd hét évvel később hagyatékul maradt minden, és emlékmúzeum létesült a zebegényi épületegyüttesben.

Egy százéves parasztház, az utcára beforduló szoba mögé helyezett fűrészelt deszka oromzatú terasz és az udvar végében egy idegen test. A tipológia nem segít az értelmezésben: bár a műterem épülettömege leköveti a domboldalba illesztett, előudvart hátsó kerttől lezáró gazdasági épület hagyományosan markáns megjelenését, mégis minden ízében az előzményektől való hűvös távolságtartás jellemzi. Kényszerűen fizikailag összeér, de mindezt csak a belső közlekedés biztosítása érdekében teszi. A régi ház tetőtérében lévő egykori műterem-szoba összekapcsolása felé tett gesztus ez.

A kommunikáció hiánya történeti és kortárs között egyértelmű. Az összkép mégis lenyűgöző. Az az időtlenség leginkább, mely az alkalmazott forma és anyag örökérvényűsége, az intuitív nyílaskompozíció, a fő funkció elsőrendűségének hangsúlyozása, és (bizony) a részletképzések finomságában nyilvánul meg. Őszinteség jellemzi a műteremházat.

Egy új rovat

Az építészetszínálás peremvidékei, az akadémiaiától eltérő, alternatív gyakorlatok először a modern építészet kritikai revíziójával kerültek az érdeklődés középpontjába. Bernard Rudofsky gyűjtése az építésznek nélküli építészet bemutatásával olyan praxisról rántotta le a leplet, amely mély kulturális és földrajzi beágyazottságával az univerzalizáló tendenciák reális alternatíváját jelenthette. Noha Rudofsky kutatásai azóta is hivatkozási pontként tekinthetők, mégsem bizonyultak az építészet menetét megfordító tényezőnek: sokáig pusztán a műfaj táguló fogalomrendszerén belüli messzi, egzotikus tájnak vélték.

Érdekes módon, a nyolcvanas évekkel intézményesülő és a Bilbao Guggenheimmel kivirágzó sztárrendszer hatalmas építészeti konjunktúrája emelte a műépítészetben belül is elfogadott – eleinte persze kuriózumként kezelt – gyakorlattá az azóta szociálissá keresztelt műfajt, ám az azonban még az ezredfordulón is csupán érdekes alternatíva, olykor pedig avantgárd kísérleti terep volt.

A 2008-as összeomlás változtatta meg – most úgy tűnik véglegesen – azt az értékhierarchiát, amely az addigi építészeti intézményrendszert működtette. A nemzetközi építészeti sajtó, de az akadémiai oktatás is önértéként kezdett tekinteni ezekre a kísérletekre, mindez pedig átalakította az addigi fogalmi hálót is. A szociális jelzője mellett megjelent az alkalmi, az időleges, a közösségi és a pop-up építészetek kategóriája. A válság által sújtott irodák, közöttük a legfiatalabb generáció, immáron nem off-architecture-ként, a nagy házak dominanciája melletti, alkalmi kikapcs-építészeti, hanem egzisztenciális lehetőségként, megélhetési forrásként is tekintenek az új zsánere.

A hazai építészet horizontján is megjelentek az aprócska kilátók, fészerek és csűrök: pöttöm, „háztáji” darabok, amelyek nehezen illeszkednek egy építészeti lap publikációs rendjébe. A *Metszet* erre a jelenségre reflektál új rovatának elindításával, amelybe várjuk magyar építésznek nehezen besorolható különbségeit, termékeny eltévelyedéseit, azon tárgyszüleményeit, amelyek egyetlen célja az, hogy az azokat használó közösség sorsa könnyebb legyen.

Ötleteiket, javaslataikat a wga418@gmail.com címen várja Wesselényi-Garay Andor, rovatfelelős.

HOZZÁADOTT
ÉRTÉK

hozzá

Baranya, kis falu, alig háromszáz lélek, nyár dereka. Csend, a nap erős még késő délután is. Ha felhők jönnek, biztos eső áztatja a földeket. A szőlőhegyen régi présházak üresen. Némi lyik bedőlt már. A faluban is akad néhány eladó porta. Reggel nyolckor, délben és este hétkor automata harangozás. A közmunkások árokpártot tisztítanak. Kerítések mögül figyelve, kerítések mögé nézve telik a nap. Ritmust adó, időjelző buszjáratok, adj'istenek. Vasárnap rántott hús. Kutyaugatás jelzi a törtenéseket. Mindennapi rutin emészti az időt.

adott

A porta egy hosszúház, pajtával, istállóval, némi területtel. Tökéletes tájolás. Fű, föld, vályogfal, fa minden romantika nélkül: ez van. Létezés, melyben lakozni kell és életkeretet teremteni. Reális, élhető életét, életekét. Aból a kevésből, ami van. Szükség és szükség. Árnyék kell és víz és védelem.

Kéz és anyag, gondolatbarkácsolás. Pergola – új szó a faluban, a lugast jobban értik. A régi acélpálcás kerítés akár a helyén is maradhat. A téglából rakott szép kútverem fölé kútház kell. Fából, mi más... lécből. Mint régen, de mégsem úgy.

érték

Nem az anyag, nem is a funkció, még tán a szerkezet sem. Arányok, mértékek, mértékletesség és szellem. Tett, melynek élete a gondolat. Nekigyürkőzés, számolás, mérés, fűrészpor és gépsivítás.

Tervező: Hadas László

Fotó: Hadas László

Kivitel: házilag, Hadas Zoltán,
Hadas László

Költség: 400 ezer forint
2014

A VÁR MINT PARADIGMA

Jobbra a Lépcsőpavilon, középen az együtttest megkoronázó Gloriette a lépcsős rámpákkal

A Várkert Bazár felújításáról

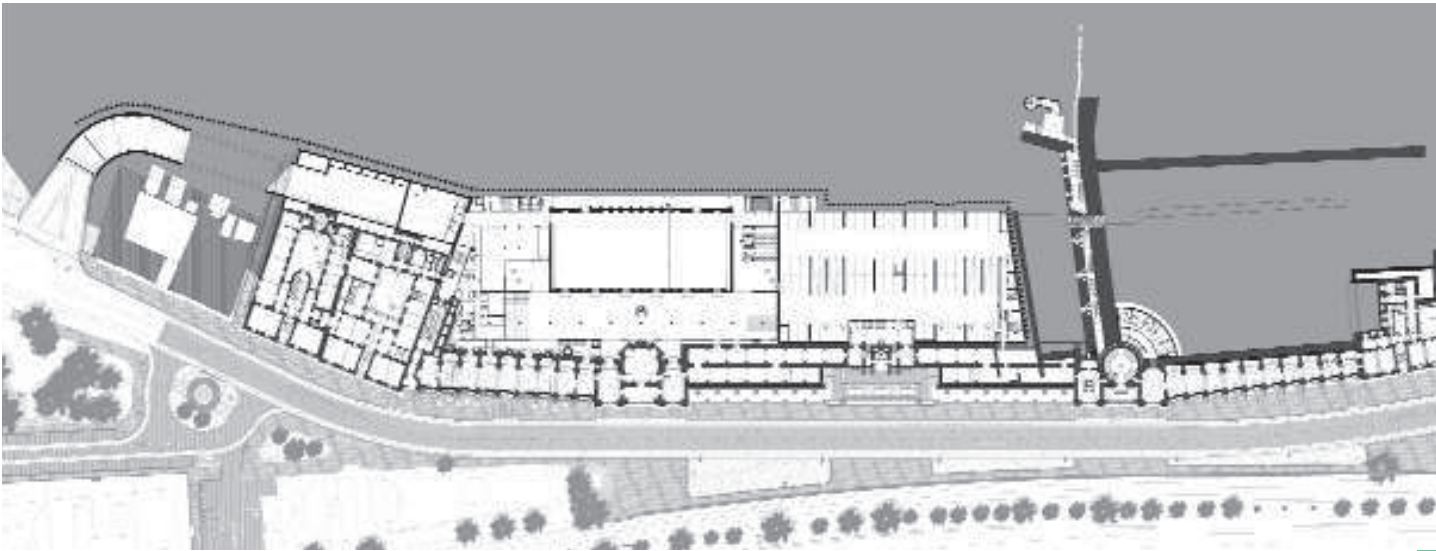

Építész:
Potzner
Ferenc

Az *építész hasa*¹ című 1987-es Peter Greenaway-film kilencedik percében a római Piazza della Rotondán vacsorázó társaság felkerekedik asztalától, hogy az obeliszkkel díszített kút krepidómáján helyet foglalva nézőként csodálják meg a Pantheont. Rövid laudáció után az alkalmi közönség lelkesült tapsba kezd: előadóművészeknek kijáró illuminációval, hangos brávózással ünnepli Agrippa, Domitianus és Hadrianus remekét. Költői hitvallás ez az architektúra jelentőségéről, a műfajfüggetlen mindenkori nagy mű tiszteletéről. Greenaway jelenetében az építészet totális emancipációja zajlik: a városlakó tudatos kultúrafogyasztóvá lesz, entuziasztikus reakciója pedig újradefiniálja azt a viszonyt, amely a nagyközönséget addig az építészethez fűzte. Az alkalmi publikum adorációja páratlan éleslátással előlegezi meg azt a tíz évvel későbbi elragadtatást, amelyet majd Frank Gehry és a Guggenheim vált ki Bilbao-ban. Greenaway tapintatos, történeti távlatba helyezi – értelmezésben pedig a háttér túlrájolásával láttatja a sztárépítész gestaltját. A jelenet – középpontjában egy megkérdőjelezhetetlen, abszolút értékűnek tekintett műalkotással – egyszerre perszonalizálja a házat és intézményesíti általában az építész. Greenaway stratégiája radikális, választása pedig rendkívül körültekintő: a Pantheon építés- és ha-

nyatástörténete, majd felújítása és konzekrálása különösképp alkalmas arra, hogy a filmben gombrichi „nyúl-kacsa” diagramként ne csak egyetlen, konkrét alkotóra vonatkozzon, hanem háttérként (ground) egyszerre definiálhassa önmagát, és az őt ünneplő fikatív építész – a Brian Dennehy alakította Stourley Kracklite – személyén keresztül pedig a mindenkorit. Ahogy a római kurátor-arisztokrácia ünnepli a Boullée-kiállításra készülő Stourley Kracklite-ot, úgy ünnepli Kracklite – a társaságban leghangosabbként – a nem csak tárgyként, hanem autonóm művészeti teljesítményként megjelenő Pantheont, azon keresztül pedig önmagát. Az építészet társadalmiasodását celebrálja ez a jelenet: a Pantheont megtapsolók némiképp ironikus *mise-en-scène*-je pedig a jelenséggel kapcsolatos későbbi kritikákat sejteti. A Greenaway-epizód relevanciája azonban épp abban rejtezik, hogy az építész institucionalása egyben háttérbeszoritás is azért, hogy a rajongáson keresztül perszonalizálódó alkotás, maga a dolog léphessen helyére. Házakkal helyettesíteni az építész: lehetséges eljárás arra az igényre, amely a sztár kiküszöbölésével szeretne részesülni a sztárrendszer jótéteményeiből. Ezek után talán érthető részemről, hogy a Bazár-projekt legrelevánsabb részletét a homlokzatok előtt egyetlen gesztussal végighúzott

padsorban vélem felfedezni. Nem pusztán csábít a Greenaway-stratégia élő tesztelésére, hanem értelmezhető keretek közé fogja a bazársor kulisszajellegét is. Mely kulisszajelleggel – úgy tűnik –, sem eleink, de a második világháború utáni szakembergárda sem igazán tudott mit kezdeni.² Függetlenül attól, hogy ez a padsor mélyfilozófiai gyötrődések, netán egyetlen odavetett vonal eredménye, térbeli foglalatát nyújtja annak a hatásnak, amely elsősorban a tekintet kényeztetését szolgálta – és szolgálja a mai napig.

A Várkert Bazárnak – kis túlzással – tényleg az volt a feladata, hogy szép legyen, hogy méltó lezárását jelentse a királyi kerteknek, továbbá, hogy a Várhegy értelmezhető térfalaként szolgáljon Pest, illetve a rakpart irányá-

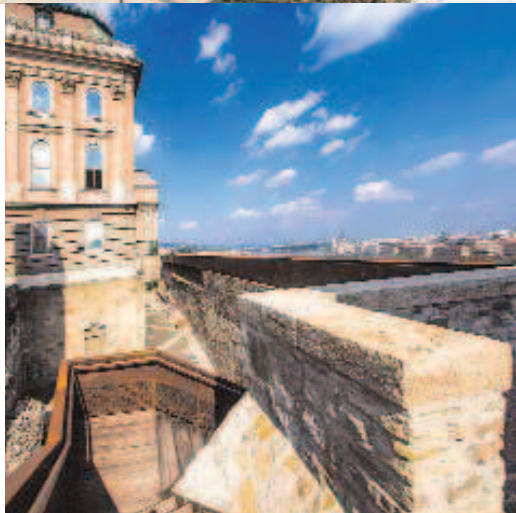
ból. Az Ybl-féle rámpák és pavilonok tették teljessé a Várhegy kultúrtáj jellegét, konstruált realitását, egyszóval urbanitását, amelyben a terek, a tárgyak, az utcák és a zónák egyértelmű határvonalak mentén váltak el egymástól. Egyszerre működött reprezentatív kapuként és szűrőként, illetve szervezte önmagán keresztül a Várhegy kelet–nyugati közlekedését, a királyi kertek feltárását.³ Noha a Várkert Bazár kapcsán rendszerint csak az Ybl-pavilonok és -rámpák képbezárási elemére gondolunk, a rendszer és a rekonstrukcióval érintett terület is jóval nagyobb ennél: északon az Öntőház utcai lépcső, keleten az Ybl Miklós tér és az Apród utca, délen a Sándor Móricz lépcső, nyugat felől pedig a Palota alatti déli kertek határolják. Fenn a Királyi Testőrség tagjai-

Előtérben a Triton-kút, háttérben a Déli kortinafal. Az acéllemez tető alatt lépcső, illetve mozgólépcső visz a keleti felvezető útra (az Ybl-átjáró nyílása alatta középen látszik)

Balra az Ötörházi udvar a Testőrségi palotával. Bal szélén az udvarba telepített büfé fa teraszteteje látszik. A Déli kortinafal tetején húzódo lépcső pártázatos mellvéd-fala Potzner Ferenc rekonstrukciója; a baloldali falszakasz a Gerő-féle állapotot mutatja, aki elbontotta az Ybl által tervezett ballusztrádsort

A megnyitott falkorona kapcsolja rendszerré a kelet-nyugati irányú közlekedéseket

nak szállásépülete, lenn, vagyis délen két bérpalota zárja.⁴

A történeti kontextus sem Ybllel kezdődik. A terület fejlődésébe először Podmaniczky Frigyes avatkozik bele akkor, amikor a 19. század végén elinduló ingatlanspekulációknak kívánja elejét venni. A fokozatosan kiépülő rakpartok miatt a terület ugyanis felértékelődik, megjelennek az első házak, amelyeknek nem csak a füstje zavaró, de a látványt is blokkolják Pest irányába. Az építési koncepciót Reitter Ferenc dolgozza ki: Ybl „csak” továbbviszi a feladatot. A Károlyi család támogatásával Itáliába szervezett tanulmányútjától inspiráltan veti papírra a terveit, és építi fel ezt az olyannyira szerethető nonszenszt. Kompozíciójában az elemek helyét a keleti erőrendszer kortinafalainak helye határozta meg, az építészeti részletek pedig konkrét utalásokat tettek Palladio és Bramante házaira, továbbá az antik római emlékekre. Az anyagok specifikációjához két költségvetés készült. A szerényebb alapanyagokkal számoló takarékosabb változatot fogadták el, ennek lett következménye a pontszerű, pavilonokra koncentrált ikonográfiai program, továbbá a követ felváltó román cement megjelenése. A szuperurbanizmussal fejlődő, radikálisan kapitalizáló budapesti színtéren a Várkert Bazár által képviselt reprezentatív, de tartalomdeficités urbanisztikai tett, továbbá a megvalósításához rendelt anyagok egyszerre pecsételték meg az épületek sorsát, és eredmé-

nyezték szinte azonnal elkezdődő hanyatlását. A bazársor rendeltetése kezdetektől problematikus volt: Podmaniczky döntése a területtől északra, illetve délre terelte a szerves fejlődést, így azok a városi funkciók, amelyek a kezdődő építési boom okán máshol virágoztak, itt nem tudtak megtelepedni. Ybl és Reitter a korzón nyüzsgő életről álmódott, ám várakozásaikban csalódnuk kellett. Olyan pillanatban épült meg a Várbazár, amelyre már nem voltak érvényesek az urbanisztika esztétikai szabályai, az elvárt reprezentáció miatt azonban tudomásul sem vették a kapitalista város új fejlődési törvényeit. A sétányból nem lett korzó, a bazársorból az üzletek kiköltöztek. Az együttes műteremnek azért volt alkalmatlan, mert helyiségei a legnagyobb gondosság, a szellőztetőfalak ellenére is nedvesedtek – nem véletlenül költöztették el pár éven belül a Történelmi Arcképcsarnokot –, generációs jelentőségű ifjúsági parknak pedig azért, mert a szerkezet nem bírta a lökészerű terheléseket.⁵ Stróbl Alajos szobrászműterme kevéssé volt érzékeny az ázásokra, Deák Ébner Lajos 1918-ig működtetett női festőiskolája viszont inkább tűnt kompromisszumnak az alapvetően sötét, keleti tájolású termekben. A tőkés és a feudális gondolkodásrend között nyílt törés kezdte el szinte azonnal porlasztani az épületeket, és ez idejekorán kritika tárgyává tette a formalista akaratot is.

A két világháború között megváltozott műemlékvédelmi szemlélet sem az Ybl-kompozíciónak kedvezett. Az 1945-ös ostrom idején felszínre került töredékek még inkább a Zsigmond-kori fragmentumok irányába terelték az érdeklődést, és ez a műemlékvédelem operacionális szemléletét még erősebben gravitálta a középkor felé. Ez a lépés éppúgy összhangban állt a modernizmus esztétikai doktrínájával, amely nehezen tudott azonosulni a korabeli közelmúlt vakolatarchitektúrájával, mint ahogy passzolt a Rákosi-korszak nihilista történelemírtásához is. Gerő László ebben a szellemben, ezzel a szemlélettel hozta össze a déli kortina- és a dunai zárófalat, nem törődve az Ybl-féle lépcsőpavilon tönkretételével. De befalazta a déli kortina átjáróját is, a fal koronájáról pedig lepucolta a korlátbábokat azért, hogy még hívebben jeleníthesse meg a középkori várképet. A Gerő-féle rekonst-

rukció alapelveit – középpontjukban a palotát övező erődrendszer prioritásával – az 1950-es évek Köztis terve is adottságként fogadták el.⁶ Az 1493-as Hartmann-Schedel krónikában közölt Buda-ábrázolás ikonográfiáját id. Janáky István például olyannyira komolyan vette, hogy 1953-as rajza már a Várkert Bazár jelentős csonkolásával számolt. Ennek a korszaknak estek áldozatául a Déli kortinafal és a Lépcsőpavilon hegy felőli tömege, továbbá a geometrikus neoreneszánsz kert és ékítményei, a Grotta, valamint a Triton kút. Míg Ybl a saját esztétikai határai között úgy kezelte a középkori emlékeket, hogy azokat a saját képre formálva ugyan, de megtartotta és biztosította a Várkertek feltárását, addig az ötvenes évek purifikációs dühe épp ezeket a közlekedési útvonalakat tette tönkre. Megszűntek az addigi szerves kapcsolatok, a keresztirányú lépcsőműveket elbontották, a palotát izolálták környezetétől. Ez a szemlélet találkozott az akkori politikai akarattal is, ugyanis a Magyar Dolgozók Pártja a királyi palotában kívánta berendezni központját. Ekkor jöttek létre a paranoid hatalomgyakorlat térbeli szinonimájaként a sehova nem vezető udvarok, a bedugaszolt átjárók, a zsákterek, a szeméttel feltöltött helyiségek; mindaz a nyűg és nyavalya, amely voltaképp a szemünk előtt hegesztette heterotópiává a területet.

A Kádár-kori konszolidáció előjele volt az 1961-ben megnyitott Ifjúsági Park, amely nem csak kísérlet a terület részleges használatba vételére, hanem kronokulturális toposz: 1969-től a „Nagy Generáció” keltetője. A park kultikus emlék egy korról, amely – mára elképzelhetetlen módon – még nem számúzta fiataljait a Woodstock-hoz hasonló posztmodern utópiákba: ehelyett előbb terrorral, majd szép szóval nevelni próbálta őket. A szabadteri használat azonban nem vállalhatta fel a roncsolt kapcsolatok rekonstrukcióját, épp ellenkezőleg: az áthatolhatatlan zsákjelleg tette lehetővé a fiatalok ellenőrzését. A totális hatalmi kontroll tere ekkor a Várbazár: biztonsági szelep a három „T” rendszerében.

Potzner Ferenc beavatkozásának legnagyobb erénye, hogy a teljes Várat rendszerként kezelve helyreállította ezeket a közlekedési kapcsolatokat, továbbá, hogy az elvhű műemlékes mozdulatok helyett a használhatóságot, a látványt és az ottlét élményszerűségét tartotta szem előtt. Ehhez képest, hogy most rozsdás vas vagy edzett üveg – lássuk be – másodrendű. A kortárs anyag beemelése az építésznek harcos antihistoricizmusának eredménye: olyan szemantikai réteget adnak a várnak, amelyet egy virtigli kortárs építész kicsit már un, az egyszeri látogató viszont egyáltalán nem ért. Hajlok ezért arra, hogy a vasakat ne önértékként, a választás bátorsága, netán kritikai avantgardizmusa miatt dicsérem, mint inkább a szándék indexikus jeleként méltas-

sam. Pestről hunyorítva az együttes úgy néz ki, mint egy alulszaturált látványterv, amelyen égővörös foltok jelentik a beavatkozások helyeit. Ennek a látványtervnek – vagy diagramnak – a nyoma, fizikai kapcsolatként indexikus jele a vas, amely – akárcsak a virtuális modellen – egy lehetséges, de nem kizárólagos állapotra vonatkozik. Potznerék legrokonszenvesebb húzása az, hogy nem esztétikai értelemben keresnek megoldást a Várra, miközben nem tagadják meg az Ybltől öröklött vizuális kereteket. Az eddigi vári beruházásokkal ellentétben – és erre még vissza fogok térni – nem valamiféle építészeti idea kimaxolásáról van szó, hanem jó szemmel észrevett, a használatot segítő problémamegoldásról. A falfedések és a lépcsőtornyok eltolt, szinkópás ritmusa a geometria és a telepítés eszközeivel is frazeálja az újat. Ebben a rendszerben érthetetlen kissé a vesemotívum előtti kertkompozíció közepébe illesztett üveglift henger – az elektronikus beszámolókat olvasva nem én vagyok az első, aki ezt kételkedve fogadja –, továbbá a szó szoros értelemben átgondolatlan – értsd: ügyetlenül rajzolt – pálcakorlát az Öntőház udvarba épített üvegbüfé. Remek ez a Steffler István által berendezett tér, telitalálat a funkció, dicséretes a dobozteteji terasz, megmagyarázhatatlan azonban a korlátárszlet. Ezek az apróságok – és megoldatlanságaik – jelzik igazán a beruházás hatalmas méretét, az elképzelhetetlen időszűkét: nem maradt ugyanis energia arra, hogy az egyes részleteket igazán összefésüljék. Kétszer háromszor kell hosszában végigbóklászni a kerteket ahhoz, hogy mindez persze feltűnjön, de ekkor elkezd érződni az, hogy eltérő kezek párhuzamosan dolgoztak a végeken. A déli feltárásnál már kifejezetten ügyetlenül torlódnak a vasbeton támfalak, összecsapott a déli bérpalotáknál megjelenő vasbeton kerítés is abban a környezetben, amely a földműveket és a lehatárolásokat eddig vagy kövel, vagy fémmel képzelte el. Akárhogy

Jóindulatú parazitaépítésztekként jelennek meg a Cor-ten acélok a középkori falakon

szépítem: trehány lett ez a világ, ennek okát azonban nem a képességek, mint inkább az idő hiányában látom.

Azok a részletek ugyanakkor zseniálisak, ahol szabad teret kap Potzner Ferenc bíbelődős, műtörténész énje. A Kiscelli Múzeumban kutakodva, egy polcra felnyúlva mondhatni véletlenül találja meg az eredeti Rechnungsplant – az elszámolási terveket – amelyek a tervezést segítő legpontosabb dokumentációnak bizonyultak. Ezekből a művészi gonddal kifestett rajzokból derült fény például azokra a harántirányú tégláivekre, amelyek a rámpák alatti teret támasztották a földnyomás ellenében. Mivel a Pottyondy Péter vezetésével kialakított földalatti rendezvénytér és a mélygarázs megszüntette ezek statikai szerepét, lehetőség nyílt arra, hogy a rámpák alatti teret kipucolva helyzetbe hozzák ezt a motívumot. Hasonló érzékenységgel inszenázódnak a Gloriette, valamint a Fülkepavilon újonnan kiszabadult, hegyfelőli falai; ezek összefüggő reliefet hoznak létre a rendezvénytér vasbeton szerkezezte mögött. Az építészet ugyan nem krimi, ezért – Kubinszky Mihállyal szólva – izgalmas sem lehet, mégis, az egykori földtámaszok mögött felnyúló helyiségek efféle érzetet keltenek. A beruházás legszerencsésebb találmányai, *object trouvée-k*, amelyek hatását Potzner a végletekig fokozza.

Van a felújításnak egy további, a teljes budapesti urbanisztikát érintő vonatkozása – írnam: hozadéka – is. A projekt bebizonyította, hogy források és kellően centralizált akarat, továbbá eme akarat alá szervezett építésgazgatás birtokában rendkívül sebességgel, fölötté hatáson lehet dolgozni, döntéseket hozni, döntéseket keresztülvinni. Alig pár éve ennek a beruházási léptéknek még a töredékét sem lehetett volna megvalósítani akár a műemlékvédelem, akár a helyi önkormányzat ellenállása miatt. Szimptomatikus példái voltak ennek a Szent György téri Honvéd Főparancsnokság kálváriája, a befejezett, de át nem adott Design Terminál, továbbá a mai napig az a Rác fürdő vagy a Bálna sorsa. Ez a központosított építéspolitikai konstrukció nem garantálja a pénzügyi racionalitást, per definitionem nem biztosíték a versenyre – ezzel együtt pedig a váratlan minőségtöbbletekre és a kreatív bátorságra –, hatalmas lehetőségteret nyit viszont az afféle voluntarizmusok előtt, amelyek nélkül ma, de a történelemben sem lehetett világvárost építeni. A felújítás erőltetett menete ráadásul leszámolt azokkal a mítoszokkal, amelyek rendre az akaratalapú urbanisztika ellenérveként merülnek fel. Nem bémult meg a város autós közlekedése akkor, amikor gyakorlatilag egyetlen hét türelmi idővel lezárták a Lánchíd utcát az új burkolatok elkészítéséhez, és a különösebb káosz nélkül élte túl a város, hogy ez a szakasz nem nyílt meg a szeptemberi iskolakezdesre. Hasonlóképp átvészelte az V. kerület a közelmúlt kampányszerű negyedlezársait, az ad

hoc forgalomkorlátozásokat. Nem volt ez persze kényelmes, és hogyne, szenvedtek az üzletek némi forgalomkiesést, amit azonban pótoltak idővel az új használati struktúrák. A gyalogosok örömmel vették birtokukba a felszabadult utcákat még akkor is, ha azok inkább hasonlítottak felvonulási, semmint közterekre. Magyarán: megdőlt az a mítosz, hogy egy város működő vérkeringésébe csakis katasztrófák árán lehet látványosan beavatkozni. Úgy vélem páratlan lehetőségek állnak a budapesti urbanisztika előtt abban az értelemben, hogy a rendszerváltás óta most jött létre először az a konstrukció, amely elképesztő hatásfokkal lenne képes bizonyos víziókat megvalósítani. Ha valamikor, akkor most lehetne nagyokat álmodni és ehhez EU-s pénzeket lehívni. Csakhogy időközben kikoptak – egyben politikailag is annullálódtak – a városvezetésben azok a szereplők, akik érdemben akartak volna valamit Budapesttel kezdeni; súlytalanná vált a Főépítési Iroda, ahol lehetett volna iniciatívákat megfogalmazni, a hazai urbanisztika pedig nem nevelte ki eddig azt a karizmatikus, meggyőző és kellő lobbitehetséggel rendelkező szereplőt, aki képes lenne közvetíteni Budapest és a kormányzat között. A hatalom irányából ugyanakkor van – lenne – hajlandóság bizonyos projekt-kiszervezésekre, csakhogy a főváros jelenleg nem tartozik közéjük. Úgy, ahogy Fekete György és az MMA példa a kultúra outsourcingolására (bizonyára nem mindenkinek rokonszenves, de egyre inkább működő modell), hasonló stratégia mentén elképzelhető lenne az olyan égető problémák kiszervezése, mint a rakpartok használata vagy a város dunai térkapcsolata. Alig hat évvel ezelőtt úgy tűnt, Zoboki Gábor lesz a várost a hatalom felé képviselő figura, őt azonban saját építészeti praxisa akadályozta meg abban, hogy egy Podmaniczkyhez mérhető karakterre nője ki magát. Miközben a kiemelt beruházások élén kicsiben már megjelentek hasonló funkciójú szereplők – Wachslér Tamás és a Kossuth tér, Ókovács Szilveszter és az Erkel, Fűrjes Balázs és a Ludovika és általában a stadionok, Baán László és a Múzeumi Negyed⁷ –, még mindig hiányzik az meggyőző és vizionárius figura, aki egyszerre értené a Budapest-problémát, és beszélné a hatalom nyelvét. A Várbazár sorsa és használatörténete az efféle urbanisztikai voluntarizmusok apoteózisa és kritikája is egyben. Ezek felett pedig modell egy rendszerre, amely szabatosan artikulált elképzelések esetén eséllyel valósíthatja meg azokat.

Paradigmatikus a vár abban az értelemben is, hogy – kis túlzással – a magyar építészetoktatás egészen a közelmúltig az általa jellemezhető gondolkodásrendben szerveződött. Az ideálperspektíva középpontjában olyan szakember képzése állt, aki a pályája csúcspontján képes lesz majd egy foghíj beépítésére a Szentháromság tér

Lifttorony az akadálymentes közlekedésért a Déli kortinafal felső zártudvari pengéfalára

A Déli kortinafal mellé – a Vízhordó folyosó tetjére – húzott húzott új lépcső. Az első elképzelések szerint a mozgólépcső került volna kívülre, hogy arról jobban lehessen élvezni a kertekre nyíló kilátást, csakhogy aléptítménye Zsigmond-kori töredékeket érintett volna, és ezek megbontásához nem járult hozzá a műemlékvédelem

környékén. Ennek megfelelően, a hazai építészeti Pantheonba vezető ajtók egyike is feltétlen a Vár lett. Farkasdy Zoltán, Jánossy György, Gulyás Zoltán, Virág Csaba, Reimholz Péter, Csomay Zsófia és Puhl Antal olyan házakkal jelentkeztek, amelyek kimaxolták saját korszakuk építészeti lehetőségterét. Mikrotörténeti emlékművek ezek, amelyeket egymás mögé rendezve nem csak, hogy feltárul a közelmúlt építészeti panoptikonja, hanem abban a jól ismert nagy narratíva is plauzibilis olvassáttá lesz. Nem állítom, hogy Potzner Ferencnek és építészársainak rekonstrukciója nem fog újabb elbeszélés-ként kapcsolódni a nagy történethez, hisz beavatkozásuk legfontosabb vizuális eleme, a Corten-acél már önmagában is értelmezhető jelentésréteget hordoz, de azt igenis állítom, hogy az általuk vezényelt felújítás már nem lesz oly könnyen tananyagosítható, mint Virág Csabáé, pláne Jánossy Györgyé volt. A kor és akarata – már ha létezik egyáltalán ilyen – ugyanis egyáltalán nem olyan könnyen rekonstruálható Potznerék akciójából, mint teszem azt Reimholz Péter Hapimagiából; ráadásul a Várbazár-ból következtethető társadalmi kép komolyan interferál az érzékelhetővel. Hasonló problémára hívja fel a figyelmet Szentpéteri Márton az új metróról írt kritikájában,⁸ amikor fölveti, hogy az új föld alatti város egy jóval nagyobb föld fölötti Budapestet feltételezne. Nos, folytatva a Szentpéteri-cikkben a Parlamenttel elindított analógiát, Potznerék alkotása egy olyan társadalom tükre, amelyik tisztában van saját történelmi múltjával, annak értékeit pedig diskurzusokon keresztül meghatározva hasz-

nálja és értelmezi. Egy olyan egészséges, magabizó közösség tükröződik itt, amelyik a múltjára támaszkodva, a jelenben állva nyugodt derűvel tekint a jövő felé, egy olyan közösség, amelyik a múltban, de a jelenben is megengedheti magának azt a luxust, hogy – amennyiben a használat ezt kívánja – gyönyörű, de afunkcionális építményeket emeljen és tartson karban a gondolat és a tekintet emlékére. Hogy ez a tükörkép nem egészen a valóságot vetíti, azzal talán mindannyian tisztában vagyunk.

Nem lehet szó nélkül hagyni azt a finanszírozási rendszert sem, amely az uniós pénzek felhasználásával a történeti városközpontok, világörökségi helyszínek felújítását, illetve a Kemenes Vulkánparkhoz hasonló beruházásokat segítette. A Várkert Bazár esetében nyilvánvalóak ennek a rendszernek a jótéteményei – hisz hiányában csak tovább romlott volna a már egyébként is szegényes, tarthatatlan állapot – kongó, tartalomhiányos részletekben jelentkeznek azonban hiányosságai. Ez a támogatási rendszer ugyanis a turisztikai babérokra törő, alapvetően jó karban lévő németországi vagy olaszországi kisvárost – mint olyat – segíti annak érdekében, hogy újabb ékkő kerülhessen a körülöttünk szerveződő összeurópai skanzenbe. A rendszer ugyanakkor nem támogatta a Várban egy szálloda installálását, ezért lett múzeum a déli bérpalotákból. Csakhogy egy múzeumot egyáltalán nem könnyű a muzeológia kontextusában is értelmezhető, értelmes anyaggal feltölteni, abból kiállítást szervezni, a gyűjteményt ápolni, restaurálni, a recepciótörténetét esetleg előre tervezve folyamatosan rotálni, alakítani. Nem véletlen, hogy a kiállításianyag nem is készült el időre, a lötyögő, eredeti válaszfalaitól kipu-

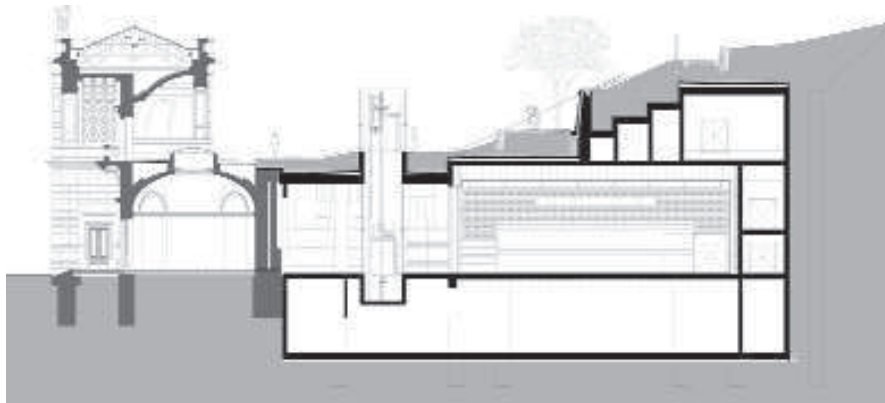

A rámpák alatti térben a téglalécek a földnyomás felvételét szolgálták. Feltisztításukra az adott lehetőséget, mert statikai funkciójukat az új földalatti rendezvénytér vasbeton szerkezete vette át

Végre, végre, elkészült! – ez az első gondolata Ritoók Pálnak, a Forster Központban működő Magyar Építészeti Múzeum gyűjteményvezetőjének a Várkert Bazár kapcsán. „Ybl sok év után végre megújult alkotására ne csak úgy nézzünk, mint építőművészeti és tájépítészeti remekműre, valójában már megépülésekor egyben komoly műszaki alkotás is volt: egy nagy támfalrendszer, a budai Várhegy oldalán húzódó felszíni és felszín alatti vízfolyások elvezetésére, szivárgókkal, csatornákkal, bonyolult mélyépítési megoldásokkal, amelyekből a megszárt Duna-víznek a palotába való feljuttatását sem szabad kifejeletni. Potzner Feri szeniális ötlete, hogy a pavilonok között emelkedő rámpák alatti, eredetileg feltöltött részeket is kibontotta, megmutatja, izgalmas belső térként használja. Így mindenki meggyőződhet róla: Ybl művének nemcsak a színe gyönyörű, hanem a visszája is.”

A rámpák alatt felnyíló térben alkalmi helytörténeti kiállítás kontextualizálja a helyszínt. A festőállványok az egykori funkció reminiscenciái

A déli pavilon és a mögötte lévő előcsarnok – rendezvénytér és garázs metszete

A rendezvénytér kisebb szekciójában jelenleg a Budapest-makett látható

Az előcsarnok rendezvény tér felőli falán a Schedel krónika Budát ábrázoló metszetének kinagyított részletével

pest-makett, a konferenciák befogadására is képes, mobil lelátós tér nem fog tudni rendszerszerűen működni.

Könnyű lenne zárzóként az együttes történeti rétegeinek tapintatos felfejtéséről, értő bemutatásáról írni – a rámpák harántirányú támvívei közé installált diaporámák szintjén történik is erre kísérlet –, de a külső terekben nincs ennek nyoma. A korszakos jelentőségű Icipark ugyanis megidézhetetlen: jelenségként ugyanis alapvetően különbözik attól a restauratív utópiától, amellyé a bazársor már 1883-as átadásának pillanatában is vált. Épp-

így megszűnt kulturális térként létezni az északi palota és a Duna-part között állott Fiume szálló, ahol sajátos irodalmi kör szerveződött Móricz Zsigmond és Szabó Dezső részvételével. A Várbazár jelenleg nem palimpszeszt: sokkal inkább archeológiai mélységű, ámbar mégiscsak üres tér. Feltöltésének mikéntje jelenleg éppúgy tervezhetetlen, mint Ybl korában volt. Potzner Ferenc pragmatikus, már-már posztkritikai szemlélete nem rendeltetésre, hanem városi használatra, a séta, a lődörgés helyeinek megteremtésére koncentrált: a királyi palota teljes körbejárhatóságának ideáját tartja szem előtt olyan általános programot vázolva, amely kikerüli a

funkció csapdáját.⁹ Könnyű lenne a Várbazár díszlet jellegét kárhóztatni – a maga projektív módján persze Potzner is ezt teszi – a mindennapi életnek ugyanis szüksége van efféle hátterekre. Aminek, úgy vélem, mindannyian drukkolhatunk, az nem más, mint hogy hitelen azonosulhassunk azzal az önképpel, amellyel – akárha a Greenaway-film társasága – a Bazársor elé húzott padon ülve szemezhetünk.

Wesselényi-Garay Andor

- 1 Peter Greenaway: *The Belly of an Architect*, 1987. A filmről Greenaway munkáinak kontextusában lásd: Lajta Gábor: Hús és geometria. Peter Greenaway szerződése, *Filmvilág folyóirat*, 1990/10. pp. 3–7.
- Bridget Elliott – Antony Purdy: Hús a csontokon-Az építészet mint allegória, *Metropolis*, 2008/2. szám pp. 42-54. (ford.: Dunajcsik P. M.)
- Vámos Dominika: *Főszerepben az építés. Az Építések Mesteriskolája című dokumentumfilm és a háttéranyagú szolgáló szociológiai, irodalmi és filmes példák tanulságai az építés szerep- és identitásváltozások értelmezéséhez.*
- Moholy-Nagy Egyetem Doktori Értekezés, Budapest, 2011, pp. 47-51. kézirat, <http://konyvtar2.mome.hu/doktori/ertekezések/DLAertekezések-VamosDominika-2011.pdf>, utolsó letöltés: 2014. szeptember 10.
- 2 1875–1880 között épült fel Reiter Ferenc koncepciója, Ybl Miklós tervei alapján Budapest egyik attraktív épületegyüttese, a Várkert bazár. A hányatott sorsú épületegyüttes sohasem találta meg funkcióját. A királyi kertek reprezentatív szegélyezéseként épült együttesben női festőiskola, majd szobrász műtermek és Ifjúsági Park is működött. Potzner Ferenc – Pottyondy Péter: A budai Várkert Bazár újjáépítése, *Magyar Építőipar*, 2014. 2. szám, p. 51.
- 3 A beruházással már eddig is bőséggel foglalkozott a sajtó:
- Csordás Lajos: Mi vár a várra, *Budapest folyóirat*, 2013/5 pp. 2–5.
- Élő Anita: Palotafoglalás, *Heti Válasz*, X. évfolyam, 33. szám, 2010. augusztus 19., pp. 36–37.
- Zsuppán András: Utolsó esély – Helyreállítják a Várbazárt, *Heti Válasz*, 2011/47 pp. 40–41.
- Zsuppán András: Ybl után szabadon”, *Heti Válasz*, 2012/22. pp. 24–26.
- Órfi József: Romnézőben – Várkert bazár felújítás előtt”, *Heti Válasz*, 2013/8. pp. 34–35.
- Vár-bazár-város – Beszélgetés a megújuló Várkert Bazárról, *Építés közlöny-műhely*, 2013. február, pp. 24–27.
- Halász István: Ybl Miklós nyomában – a Várkert Bazár felújítása, *Alaprajz*, 2014. április, p. 40–51.
- Rubóczki Erzsébet: Egy sokszereplős projekt (Az Ybl Bazár rekonstrukciójának tervezési háttéréről), *Építés Közölny-Műhely*, 2014/06. pp. 16–25.
- Potzner Ferenc és Pottyondy Péter pedig több tudományos igényű tanulmányban ismertették a terület múltját, illetve a jövőt érintő elképzeléseiket: Potzner Ferenc – Pottyondy Péter: A budai Várkert Bazár újjáépítése, *Magyar Építőipar*, 2014. 2. szám, pp. 51–56.
- Potzner Ferenc: A Várkert bazár rekonstrukciójának tervezése. Egy tervezés anatómiája 1. rész, *Építés Közölny-Műhely*, 2014/04. pp. 16–18.
- Potzner Ferenc: A Várkert bazár rekonstrukciójának tervezése. Egy tervezés anatómiája 2. rész, *Építés Közölny-Műhely*, 2014/06. pp. 10–16.
- 4 „Ehhez a két sarokelemhez csatlakoznak a bazársorok, melyeket a közép felé oldaltalakkal bővített nyitott fülkés pavilon zár. A pavilonok között ünnepélyes lépcsős rámpák vezetnek a kertbe, középpont az évszakokat megszemélyesítő nőalakokkal díszített kettős kupolás középpélmény, a Gloriette koronazza meg a kompozíciót, a tengely folytatásában medencés Triton kútszoborral, Grottával.” Potzner: *Építés Közölny*, 2014/04. – lásd fenn.
- 5 „1980. május 27-én egy Edda koncert alkalmával hatalmas tömeg akart bejutni, az elképesztő tolongásban a park bejáratához vezető lépcsők kőfalai leomlottak, s a baleset során öt fiatal megsérült. A Parkot 1981 tavaszáig nem is nyitották már ki. Az újrainyitást követő időszak már csak a lassú haldoklás ideje volt”. 2011-ben, az Ifipark megnyitásának ötven éves évfordulóján számtalan cikk jelent meg a park történetéből. Ezek kompilációjával szerkesztett Radnai Rudolf: Ilyen volt az Ifipark – Visszaemlékezés sok képpel címmel egy egyébként informatív összefoglalást. <http://www.muszeroldal.hu/download/ilyenvoltazifipark.pdf>, utolsó letöltés: 2014. szeptember 11.
- 6 A hivatalos tervelőzmények:
- 1958-1961, Borsos László és Kacziba Ferenc – Közti: II. világháború utáni helyreállítás és átalakítás;
- 1969, Kéri Zoltán – Közti: Ifjúsági Park;
- 1991, Mányi István – Közti: Rekonstrukciós és hasznosítási javaslat (tanulmányterv);
- 1998, Potzner Ferenc – Közti: Várbazár Északi (lépcső) pavilon rekonstrukciója (építési engedélyezési terv);
- 1998, Potzner Ferenc – Közti: Északi pavilon rekonstrukciója (kiviteli terv)
- 2008, Potzner Ferenc – Közti: Ybl Miklós tér és Budavári Palota közötti gyalogos útvonal visszaállítása, benne a Várkert bazár északi pavilonjának rekonstrukciója, valamint egy mozgólépcső telepítése a Vízfordó folyosó tetejére (építési engedélyezési terv);
- 2010, Potzner Ferenc – Közti: A Budai Várnegyed és Várlejtők fejlesztési koncepcióvázlata
- 2010, Potzner Ferenc – Közti: A Budai Várkert Bazár revitalizációja (tanulmány költségbeccsélés és ütemezéssel)
- 2011, Potzner Ferenc – Közti: A Budavári Királyi Kertek revitalizációja (tanulmányterv);
- 7 vö.: Kovács Dániel: Régi kor árnya, *Magyar Narancs*, XXVI. évfolyam, 15. szám, 2014. április 10. pp. 34–36. Kovács a Kossuth tér felújítása kapcsán arra az esztétikai töresre hívja fel a figyelmet, amely az említett nagyberuházásokat választja el az MMA által általában képviselt és kánontól.
- Hivatkozta: Masznyik Csaba: Metamorfózis, Móricz Zsigmond körtemi 'Gomba' - épület, Újbuda, *Metszet*, 2014/4. július/augusztus, pp. 12–21. A cikk pedig: Szentpéteri Márton: Janus a metróra: a 4-es metró térpoetikájáról, *tranzit.blog.hu*, http://tranzit.blog.hu/2014/05/08/janus_a_metro_n_a_4-es_vonal_terpoetikajarol, utolsó letöltés: 2014. szeptember 11.
- 9 „Ez konkrétan a Nyugati zártudvar és az Újvilág kert közötti falhoz épített Erzsébet királyné pergolájának újra építését, valamint a Nyugati és a Déli zártudvar közötti falkorona járhatóságának megvalósítását jelenti, ami által az István torony, a vár legrégebbi része közvetlenül megközelíthetővé válna. A fent vázolt rendszer lehetővé tenné, hogy a Sándor-palota előtti turulos Hauszmann lépcsőtől indulva, a Halászó fiú terasz – Savoyai terasz – Északi Cortina fal – Gyilokjáró – Déli Cortina fal (sic!) déli várfal – Újvilág kert – Nemzeti Könyvár alatti átjáró (Oroszlános udvar nyugati pereme) – Csikós udvar útvonalon a Királyi palota körbejárható lenne!” Potzner Ferenc: A Várkert bazár rekonstrukciójának tervezése. Egy tervezés anatómiája 2. rész, *Építés Közölny-Műhely*, 2014/06. p. 16.

A királyi palotához vezető gyalogostengely tervezői

Felelős építész: Potzner Ferenc (Közti Zrt.)

Építészek:

Potzner Ádám, Szabó Orsolya

Épületszerkezetek:

Horváth Sándor, Horváth László

Belsőépítész: Baliga Kornél,

Dévényi Tamás

Környezettervező: Steffler István

Garten Studio

Tartószerkezet: (műemléki épü-

letrészek) Váci Péter, (új vasbe-

ton és acélszerkezetek)

Szabó András

Épületvillamosság: Máramarosi

András, Gáspár Péter, Ritzl András

Várkert bazár újjáépítés

(2012–2014)

Felelős építész: Potzner Ferenc

(Közti Zrt.)

Építész: Pottyondy Péter

Belsőépítész: Dévényi Tamás

(Budapest Műhely Kft.)

Környezettervező: Steffler István

Épületszerkezetek:

Horváth Sándor, Horváth László

Tartószerkezet: (műemléki épü-

letrészek) Váci Péter, (új vasbe-

ton és acélszerkezetek)

Gurubi Imre, Geccsényi Róbert

Épületgépészet: Oltvai András,

Oltvai Tamás

Épületvillamosság: Máramarosi

András, Gáspár Péter, Ritzl András

Fotó: Szőnyi István

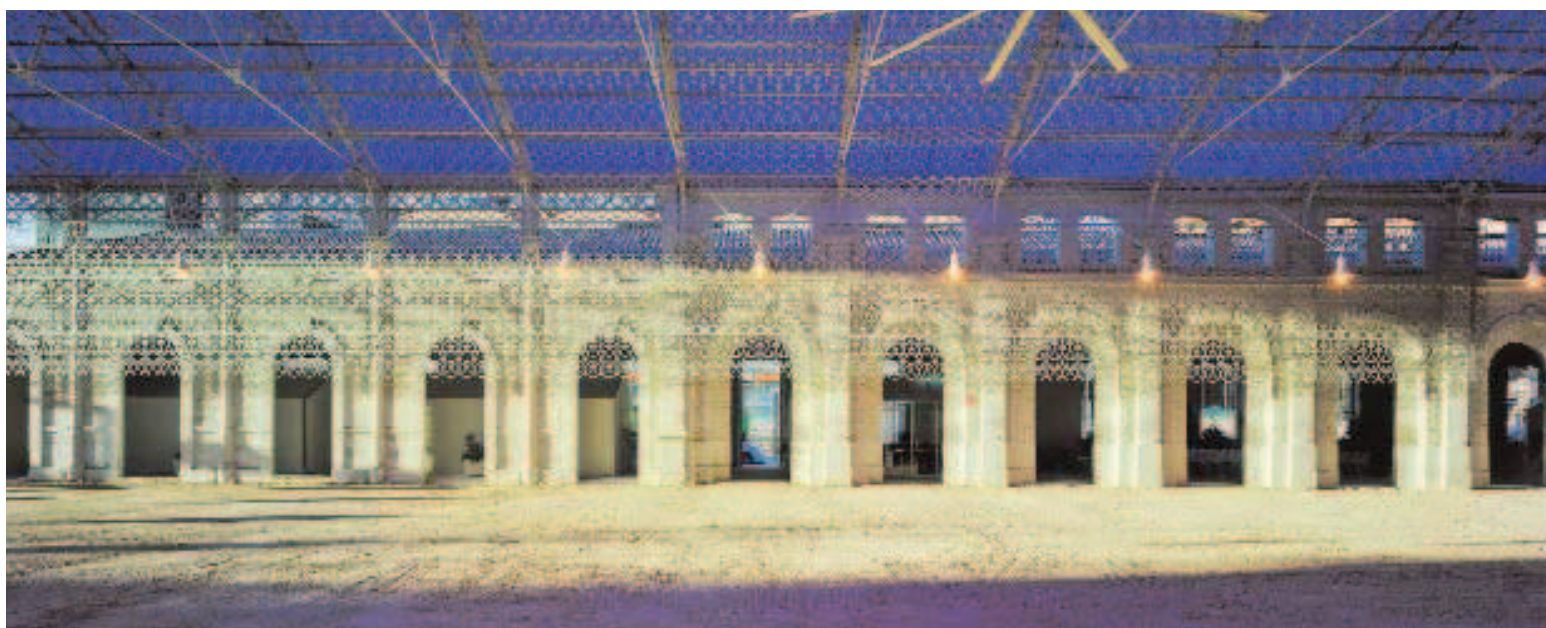
Archív fotó 1910-ből

Archív fotó 1965-ből

KULTÚRHÁZ A SÍNEK FELETT, AVAGY EGY FRAPPÁNS REKONSTRUKCIÓ

Casa Mediterráneo, Benalúa/Alicante, Spanyolország

A vasúti hangárból lett rendezvény-
terem belső hosszomlokzata

A kortárs építészet minden bizonnyal egyik legnagyobb kihívása műemlékeink újrahasznosítást célzó felújítása. Ez a feladat az értékmegőrzésen túl olyan mértékű korszerűsítést igényel, mely alkalmassá tehet egy épületet egy merőben új rendeltetés betöltésére. Az épített örökségben bővelkedő Spanyolországban jócskán található ilyen jellegű projekteket, melyek gyakran a konzerválás és funkcionalitás kritériumait is túlteljesítve egyedi megoldásokat sem nélkülöznek. Korábbi lapszámainkban is foglalkoztunk már hasonlókkal, így például írtunk szakrális épületekből kialakított szállodáról (Metszet 2010/4.: *Madártávlatból is lenyűgöző – Parador de Alcalá de Henares*) és oktatási intézményről (Metszet 2011/1.: *Könyvtár templomfalak közt – Escuelas Pias*) vagy épp korábbi gyáregyületben helyet kapott kiállítótéréről (Metszet 2012/2.: *Értékképző funkcióváltás – Museo Can Framis*) is. Most a Costa Blanca partvidék egyik legjelentősebb kikötővárosában, Alicanteban egy harminc éve használaton kívül álló pályaudvar, az Estación Benalúa

épületének nem mindennapi újjászületésére hívnánk fel olvasóink figyelmét.

A város fejlődésében történelmi jelentőségű Murcia-Alicante kereskedelmi vasútvonal fejtagjaként üzemelő épületet M. Alemany francia mérnök tervezte. A Földközi-tenger menti térség kapujaként stratégiai helyzetet élvező városban koncentrálódó forgalom azonban kerekeit idővel túllépve a Benalúa városrészből a kikötő felé terelődött tovább, és az annó részletgazdagságában védjeggyé vált lenyűgöző mérnöki szerkezetek lassú enyészetnek indultak. Megmentéséért hosszas lobbizás folyt, míg végül hasznosítását az Állami Vasútkezelő (ADIF) harminc évre átengedte a Külügyminisztériumnak. Casa Mediterráneo névre keresztelt intézményük székhelyén a betöltendő tevékenység: Spanyolország és Földközi-tengerrel határos szomszédai közti politikai, gazdasági és interkulturális együttműködés és párbeszéd megvalósítása változatos rendezvények (vetítések, koncertek, kiállítások, előadások és ünnepségek) formájában. A közigaz-

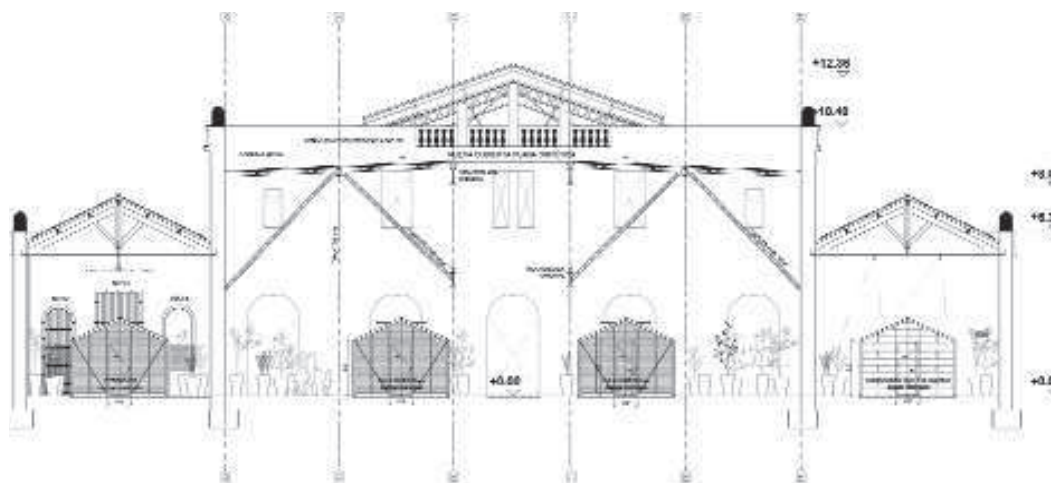

A lecsupaszított téglafalak elé
függesztett dekoratív alumínium-
szerkezet

Építész:
Manuel
Ocaña del
Valle

Ház a házban

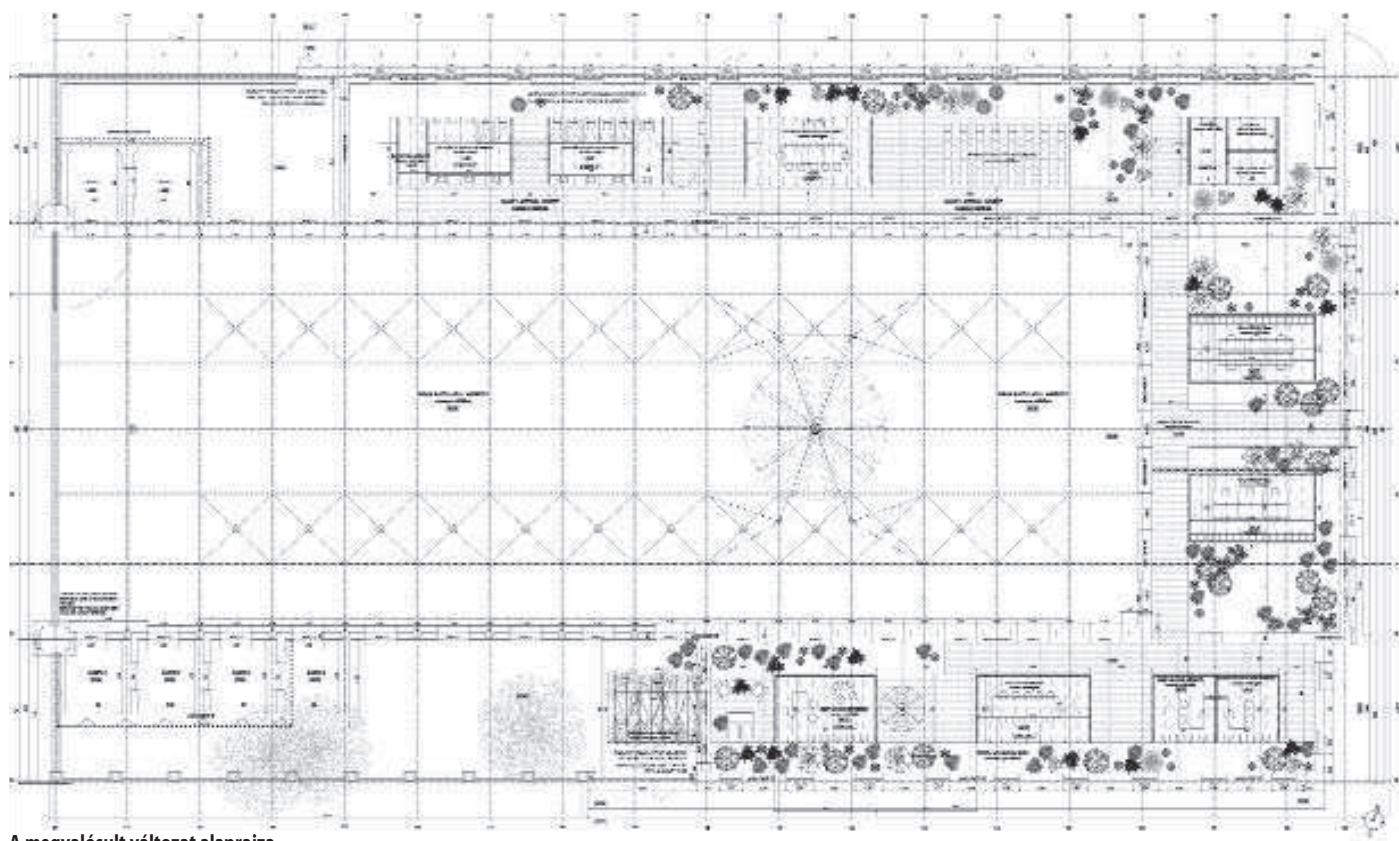

A megépült verzió keresztmetszete

gatás 2009-ben írt ki építészeti ötletpályázatot az 1888-as évekből származó épületmaradványok e célú átalakítási lehetőségeinek vizsgálatára. A kialakítandó épület tehát egyfajta sajátos diplomáciai intézménynek kívánt otthonot teremteni, mely a mediterrán települések hagyományainak ápolását, kultúrájának népszerűsítését képes szolgálni, s összetartóerejüket táplálja. Ehhez különböző kapacitású, fix és flexibilis multifunkcionális helyiségekre volt szükség az alkalmazottak irodáin és a kiszolgáló tereken túl.

Manuel Ocaña (salamancai származású, de Madridban élő) építész lényegében két kiváló tervet is készített,

egy grandiózusabb variációt, mellyel első helyen végzett, és egy jóval gazdaságosabb, egyszerűsített változatot, mely végül megépült (de nem zárja ki az elmaradt tervrészek esetleges jövőbeni második ütemben való megvalósítását). Nyertes elképzelésével egyedül vetette fel a csarnoktér azon oldalának homlokzattal való lezárását, mely felől korábban a vonatok futottak szabadon ki-be. Vezérfonala szerint – mely a megvalósult megoldást is jellemzi – nem transzformálja teljes egészében a meglévő tereket, hanem strukturálja az új funkció tükrében, újabb, kisebb egységeket helyez matrjoska babák elvén a korábbiakba. Ezáltal vált humánus léptékre, és képes az

A megvalósult változat alaprajza

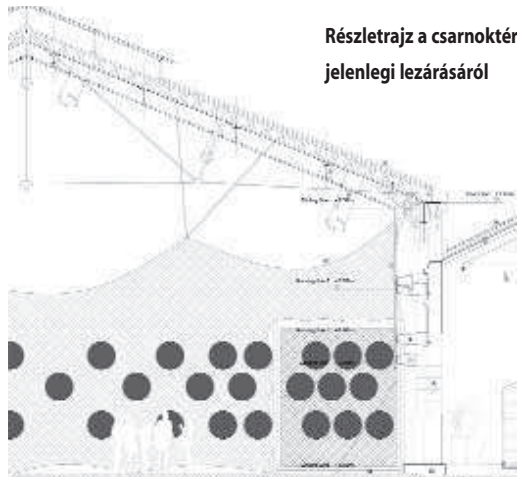

Egy temperálatlan kiselőadó

eredetileg vonatokra tervezett, magas légterekben mozgó új felhasználók számára otthonos atmoszférát teremteni. Tervezői hitvallásáról úgy nyilatkozik, hogy nem érdeklik a hétköznapi épületek, építészetnek azokat a többlettartalommal rendelkező projekteket titulálja, amik eredeti gondolataik révén többekhez szólnak, jutnak el (erre utal irodája nevében is). Így tehát érthető, hogy nem elégszik meg pusztán a műemléki épületrészek felújításával és korszerűsítésével („bebalzsamozásával”, ahogy ő fogalmaz). Míg az épület külső megjelenését tiszteletben tartja, addig enteriőrjében geometrikus kubusok alkalmazásával többdimenziós kompozíciót kreál, s általa a térélményt gazdagítja. Szándéka a radikális beavatkozás, de egyfajta mindenki számára elfogadható módon.

Az eredeti terek továbbra is szabadon átszellőznek, csak a hangárt U alakban övező épületrészekbe beillesztett kisebb pavilonok temperáltak. A padozat a csarnokban és a köztes közlekedő terekben döngölt föld, melyet murvába ágyazott mázas kerámiakaspókba telepített növényzettel kertiesítettek. A főszerepet továbbra is az 1500 m²-es központi csarnok játssza, mely a kiemelt rendezvények helyszíne. Komfortosítására egy hét méter átmérőjű gigaventillátort szereltek a tetőszerkezetbe. Arculatát a mór ornamentikát idéző motívumokból sorolt acélrács határozza meg (rajzolatával a helyi hagyományos díszítőművészet előtt tisztelegve), mely áttetsző hálót képez az eredeti látszófélfalak előtt. A művészi lát-

ványra nagy hangsúlyt fektető építész két uralkodó szint alkalmazott. A régi és új falakat egyaránt hófehérre festette vetítíváson gyanánt, míg a tető burkolatául égszínkék plexi hullámlemez szerelgetett fel. Így nappal ez utóbbi önti el valószerűtlen kék fényárral a csarnokteret,

Részletrajz a csarnoktér jelenlegi lezárásáról

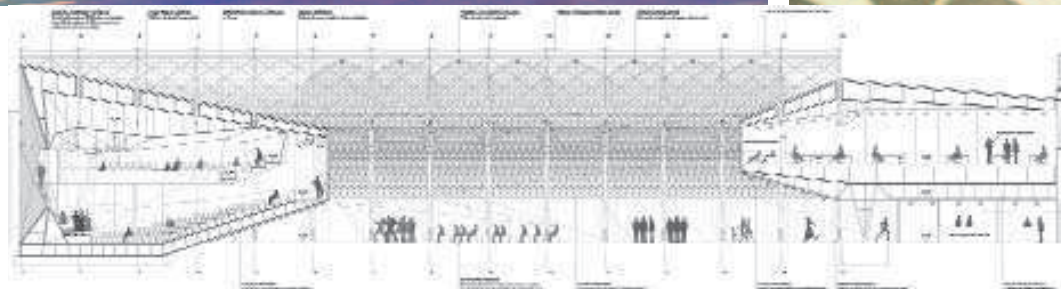
A korábban kétszintes állomásépület ma kisebb pavilonok mikrouniverzuma

A nyílászárómentes központi csarnoktér átszellőzését óriásventillátor segíti

Jelzésértékű térfelhatárolása árnyjátékot kreál

A pályázaton nyertes terv szerint térbe nyúló emeleti kubusok tennék teljessé Ocaña művét

míg napnyugtakor oldalirányból válik narancssárgává a teljes enteriőr, mialatt pompás csipkeminta kel életre a falakon, vagy épp geometrikus pöttyhalmaz árnyéka vetül a padlóra a hiányzó végfal helyére kifeszített drótháló díszítő visszapiantótükrök által. Manuel Ocaña nyíl-

tan lázad a modernista, minimalista irányzatok ellen, és vizuális élményre, érzékeink stimulálására törekszik.

Nyáry Erika

Építészek: Manuel Ocaña del Valle / Manuel Ocaña Architecture and Thought Production Office

Munkatársak: Miguel Molins Jiménez, Karolina Kurzak, Adriana Cepeda, Paloma Montoro, María Ortiz-Muyo, BeDV Arquitectos, Yolanda Herranz

Fotó: David Frutos

EMELKEDETT ESZTÉTIKA

Az augsburgi Szent Mór-templom John Pawson olvasatában

Megfeszített Krisztus kápolnája

Főhajó közepén
Christus Salvator alakjával

Az augsburgi Szent Mór-templom felújítása a pannonhalmi Szent Márton-bazilikáéval együtt indult útnak. Bár John Pawson bajorországi tervei világviszonylatban nagyobb publicitást kaptak a magyarországi bencés főapátságánál,¹ itthon jószerint visszhang nélkül maradtak. Lehet ez a pannonhalmi események hatására kimerült szakkritika vagy a minimalizmus zsargonjaival betelt közvélemény érdektelenségének következménye. Az időben többé-kevésbé párhuzamosan folyó munkákról összehasonlító tanulmány mindezig nem született, holott a két templom helyszíni adottságai számos hasonlóságot mutatnak. Az épületre 2013. április 28-i megnyitáásáig csak egy pannonhalmi eseményekben közvetlenül érintett csoport figyelt fel.

Hazánkban már zajlottak a Mons Sacer munkálatai, amikor a Bazilika Műhely bencés küldöttje, Fehérváry Jákó Gunther Zsolttal, Pawson társtervezőjével felkereste Helmut Haug augsburgi plébánost. Közzétett eszmecseréjükből² pontosan körvonalazódik, hogy a műemléki templom felújítása hasonló vitákat és szövetségeket eredményezett, mint amelyek a hazai elbeszélésekből széles körben ismertté váltak. A német műemlékvédelem törekedett minél többet megtartani a történelem folyamán többször átalakított szakrális térbelső status quo elrendezéséből, míg a tervező valamivel többre, a tiszta tértapasztalatra törekedett. A műhelyszerű tárgyalások 2007-ben vették kezdetüket. Ennek során kitértek a liturgikus térhasználat gyakorlati szempontjait, amely híd

és kapocs lett a történeti térrekonstrukció és a rituális rendtartás új szemlélete között.

Pannonhalma Storno Ferenc 1876-ban befejezett restaurációja óta építészeti szempontból nagyrészt változatlan képet őrzött Kruesz Krizosztom főapát korából, bár ideiglenesen tűnő átalakítás áldozata lett 1970 körül. A bazilikára több korszak is rányomta bélyegét, de ma is meghatározza az Uros-féle újraszentelés (1225) légköre. A Szent Mór a Szent Márton-templommal közel egyidős – Brúnó, II. Henrik német-római császár fivére és Augsburg érseke alapította 1019-ben –, de a beavatkozások a századok során jellemzően nem kiegészítették, hanem elfedték egymást. Fénykorát a középkor jelentette, 1443-ban kapta nyugati karzatát és nyújtott szentélyét. 1714-15-ben Johann Jakob Herkommer füsseni mester keze nyomán barokk templom került a régi helyére, de tornya és téraryai a gazdag polgári családok támogatását élvező társzáptalan gótikus ambícióiról árulkodnak.³

Az épület ma tapasztalható karaktere szorosabban kötődik a barokkhoz, mint a középkorhoz. Giovanni Battista Bassi prépostsága (1713-1776) elején készült a fő- és mellékhajók kupolás boltozása, melyek egykor csegyekkel simultak a gádorfalak síkjához, és gazdag ornamentikának adtak helyet. Ennek az állapotnak az 1944-es légítámadások vetettek véget. Egy évvel később Dominikus Böhm tevékenykedik a templom helyreállításán, aki részint a háború utáni esztétikai elvek, részint a korabeli műemlékvédelem purista gondolkodásának eltökélve a templom románkori eredetét igyekezett hangsúlyozni. Böhm tervei geometriai értelemben mégis tapintatosak maradtak, hiszen megtartották a barokk térbelő határoló felületeit. A mester befejezetlenül hagyott munkáját követő utolsó jelentősebb beavatkozás 1966-ban történt, de ezután már csak spontán és kaotikus állapotokról olvashatunk feljegyzéseket. Pawsont érthetően az 1945-ös helyreállítás motiválta leginkább.

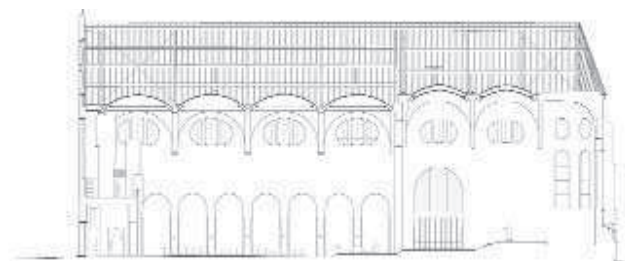
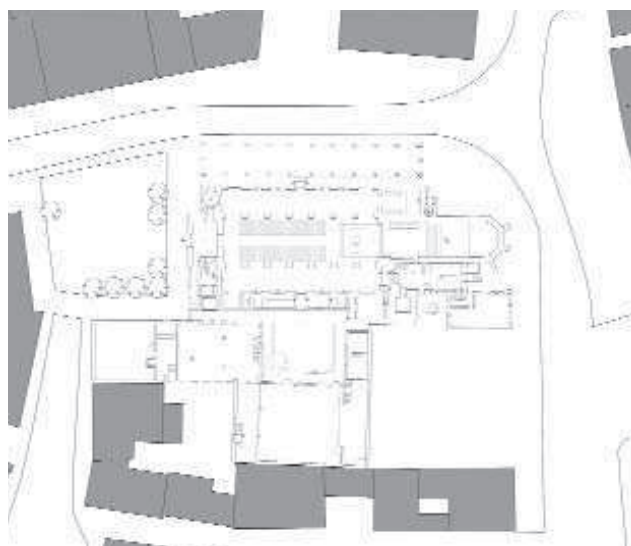
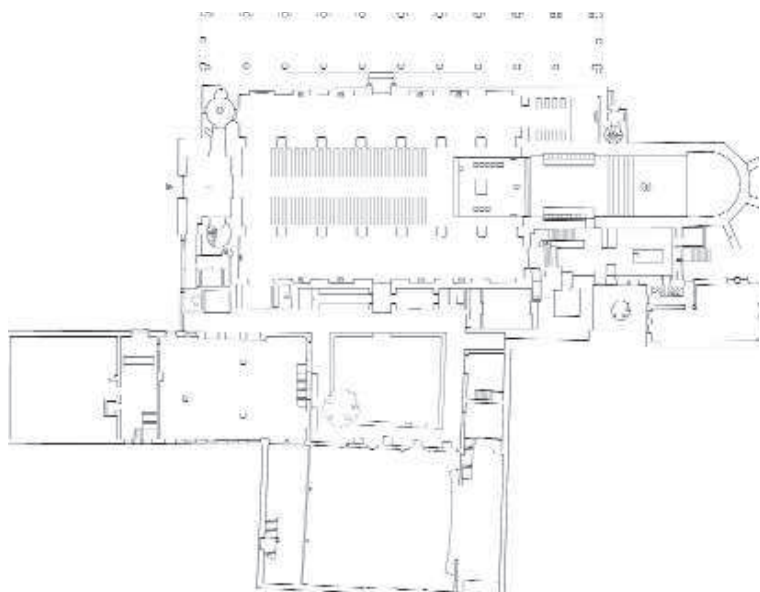
Építész: John Pawson

Az oltártól visszatekintve: látványos nyugati orgonakarzat

Északi mellékhajó
Georg Petel apostol-
szobraival

Megbízó: Katholisches Pfarramt St. Moritz, Augsburg
Felelős tervező: John Pawson
Projektvezető építész: Rainer Heuberger
Építész társtervezők: Jan Hobel, Reginald Verspreuuen
Statika: Dr. Schütz Ingenieure
Épületgépészet: Ingenieurbüro Ulherr
Elektromosság: Electro Seitz, Gattinger
Világítástechnika: Mindseye, Fa. Sonepar
Akusztika: Müller BBM
Kivitelező: NPS Bauprojektmanagement
Fotó: Katona Vilmos

A II. vatikáni zsinat javaslatainak megfelelően zajló átépítés már a huszadik század második felében lemondott az oltárhoz tartozó épületrészről. Az új évezredben, miután az új oltárt a hívek szemlélésére a hajóban, a padosorok közvetlen közelében (az 1966-os tervekénél is előrébb) állították fel, az apszis és a gótikus alapokon nyugvó nyújtott szentély végképp „szükségtelemmé” vált. Nem enyhített ezen a láthatóság szempontjának alávetett bútorzat – az oltár mellett sorakozó kereszt és ambó,

a kredencia (előkészítő asztalka) és a szédesz (papi ülőhely) együttese – sem, pedig a „Wegekirche” (út-) típusú bazilika⁴ a katolikus teológiának megfelelően eredetileg ezek segítségével egyetlen felülmúlhatatlan végpontra, az oltárra irányult. Nem annak látványára, hanem szellemileg, az ott zajló áldozati cselekményre. Az előretolt kompozíció miatt ma azonban úgy tűnhet, mintha az iszterizáló eszkatológikus csúcspontja az oltáriszentség mögött valamely elérhetetlen metafizikai dimenzióban volna. Hasonló problémák Pannonhalmán is adódhattak,⁵ ami arra figyelmeztet, hogy a tengelyes-irányított templomok felújítása során nem ajánlott⁶ a hagyományos térhasználat princípiumait figyelmen kívül hagyni.

E kényszer szülte helyzetből adódott, hogy az augsburgi szentélyben három lépcsőfokkal az oltár alapja fölött befördített stallumokat helyeztek el. A plébánia-templomoknál szokatlan megoldás történetileg indokolt-

A Szent Mór-templom lecsupaszított falai, portugál mészkőből faragott oltára és precízen illesztett padlóburkolata, az ónixtáblákkal lefojtott homogén fény, az imapadok, a szentélyfalba simuló stallumok a formai absztrakcióval párosuló anyagi minőségre helyezik a hangsúlyt. A Pawson pályája során igen határozott stílussá konvergáló építészeti magatartás belső ereje az általa létrehozott ellentétpárok feszültségében keresendő. A fehér és fekete, az egyszerű és drága, a telített és üres kontrasztja jelenti e hatás három pillérét. Az utóbbi feltehető például a tömött sorokban feszülő padosorok és a használaton kívül helyezett szentély ellentétében, a kihasználatlan légtér és telített hatású fény kettősségében. Míg a kupolák rejtett lámpáiból borostyánságra csóvák serkennek és terülnek szét a boltozat ernyőin, a mellékhajók a külvilág derengésével keverednek. Az enteriőr a fény és tér egymástól elválaszthatatlan, autonóm művészetének befoglaló kerete.

1 Ld. Iovine, Julie V. és Pallasmaa, Juhani:

John Pawson 2006–2011. *La voz de la materia / The Voice of Matter*, Croquis, no. 158. (2011), pp. 200-205.

2 Gunther Zsolt: Az augsburgi St. Moritz Kirche átalakítása, *Építészfórum*, 2012. május 4. Hozzáférhető: <<http://epiteszforum.hu/az-augsburgi-st-moritz-kirche-atalakitasa>> [utolsó belépés: 2014. szeptember 1.]

3 Müller, Gernot Michael: Das ehemalige Kollegiatstift St. Moritz in Augsburg (1019-1803). *Geschichte, Kultur, Kunst*. Kunstverlag Josef Fink, Lindenberg im Allgäu, 2006. Összefoglalója hozzáférhető: <<http://www.moritzkirche.de/moritzkirche/kirche.html>> [utolsó belépés: 2014. szeptember 1.]

Előretolt oltárpódium és történeti szentély. Előlről hátrafelé haladva: ambó, keresztt, oltár gyertyatartókkal, kredencia és szédesz (bal és jobb oldalt), tabernákulum, stallumok (keleti kórus), Megváltó Krisztus barokk szobor (az oltár eredeti helye), apszis

nak tűnik, hiszen a társkáptalan 1803-ban történt felosztásáig lehetett a közösségnek működő keleti kórusa, de az oltárhoz képest radikálisan különböző helyzetben. A szentélyt ráadásul – talán éppen pannonhalmi mintára – emelkedő teraszok formájában alakították ki, amit ezáltal sem a terepadottságok, sem a meglévő altemplom viszonyai, egyedül a Böhmi idejében még Golgota-kompozícióként felfogott oltár eredeti helye indokolhatott volna. A fokozás végpontja itt ehelyett Georg Petel faragványára (1630) Christus Salvator szobra lett, ami rendkívüli gesztus egy műalkotás felé.⁷ Petel további munkái: nyolc megmaradt apostolszobor a mellékhajókban tekinthetők meg.

A rekonstrukció előnyére szolgál, hogy a pontosan megragadta a kisebb helyiségek szerepét az egészben. A Pawson által kedvelt meditatív csendnek és magánimáknak ezekben a terekben van megfelelő helyük. Nem csupán akusztikai okokból, hanem amiatt is, mivel a bazilika nagyobbik része az istentiszteletek és közösségi ünnepek számára épült. Meglévő épületrészek átalakításával, a déli mellékhajó elején a Szent Szűz, a szentély mellett, északi oldalon a Megfeszített emlékeztetere rendeztek be meghitt kápolnákat. Az utóbbi, ha benne kap helyet a tabernákulum (szentségtartó), teljesebb értelmet nyerhetett volna.

A brit építész munkája – elődeitől eltérően – főként a liturgikus térhasználat és a tér lélektani átértékelése területén fejtette ki hatását. Egyesek szerint a letisztult architektúra és a fehér szín, Ferenc pápa egyszerűségről és

Baptisztérium portugál mészko keresztelőkúttal és padlóburkolattal

szegénységről tett hitvallását⁸ ismerve, újult erővel nyer benne igazolást. Azonban a pápa nemcsak egyszerűségéről, de közvetlenségéről, derűs emberi vonásairól is tanúságot tett: a plébánia Moritzplatzra nyíló internet-kávézójában keresztvetés nélkül is letelepedhetünk az egyház küszöbére. Az előtérből északi irányban boltíves folyosón át lehet megközelíteni a baptisztériumot, amely keskeny ablakával ugyan kitekint az utcára, de szélesebb ajtajával a templomba nyílik. A keresztény közösségbe való bevezetésre nem is lehetne frappánsabb analógiát találni.

Katona Vilmos

4 A kifejezés Rudolf Schwarz templom-típlógiájában fordul elő. Ld. uó: *Vom Bau der Kirche*. Verlag Lambert Schneider, Heidelberg 1938. Pawson saját koncepcióját ismertette személyesen is használja a kifejezést, ld. Anonim Szerző: Interior Remodeling of St. Moritz Church / John Pawson, *ArchDaily*, 2013. december 11. Hozzáférhető:

<<http://www.archdaily.com/?p=456312>> [utolsó belépés: 2014. szeptember 1.]

5 Katona Vilmos: Pannonhalmi színeá változása. John Pawson megvalósult terve a Pannonhalmi Főapátság bazilikájában, *Octagon*, no. 100 (2012), pp. 36–40.

6 Vö. Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció: *Pregare „ad orientem versus”*, *Notitiae*, vol. 29. (1993), pp. 245–249.

7 Az így létrejött kompozíció összevethető a pogány Hellász kultikus térfelfogásával. Lényegében ezt a jelenséget elemzi Földváry Miklós István: *Jelenlét és áldozat. Szent terek az ókori Görögországban*, *Magyar Egyházzene*, vol. 10. (2002/2003), pp. 157–164.

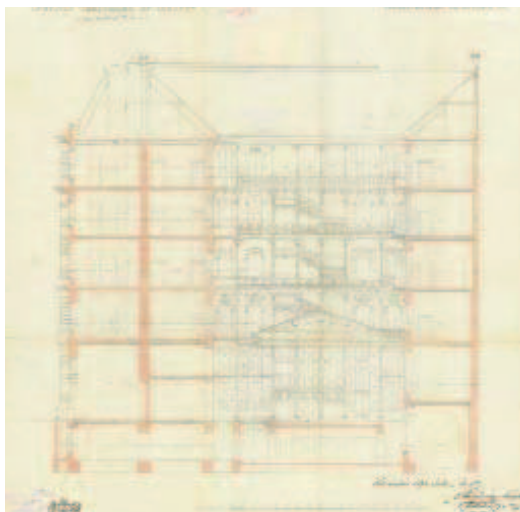
8 Vö. Ferenc pápa: *Evangelii Gaudium* apostoli buzdítás (2013. november 24.), IV/2., pp. 186–216. Magyarul megjelent in: Diós István (ed.): *Ferenc Pápa Evangelii gaudium* kezdetű apostoli buzdítása a püspököknek, a papoknak és diakónusoknak, az Istennek szentelt személyeknek és a világi híveknek az evangélium hirdetéséről a mai világban (ford. Diós István). Szent István Társulat, Budapest, 2014. A párhuzamba állító gondolatot felveti Schoof, Jakob: *Meditation in White: John Pawson's Conversion of St Moritz Church Augsburg*, *Detail-online*, 2013. május 7. Hozzáférhető: <<http://www.detail-online.com/architecture/topics/meditation-in-white-john-pawsons-conversion-of-st-moritz-church-augsburg-021351.html>> [utolsó belépés: 2014. szeptember 1.] Ld. még: Schittich, Christian et al.: *Material und Oberfläche / Materials and finishes*, *Detail*, vol. 53. no. 11 (2013), pp. 1258–1264.

EIFFEL PALACE

A Pesti Hírlap volt székházának rekonstrukciója Budapesten

Régi-új átrium
(bejáráttal szemközi nézet)

Korb Flóris és Giergl Kálmán 1893 nyarán szignózott tervrajzai (a megvalósult állapot kissé eltér a tervtől)

Százhusz évvel ezelőtt történt, hogy a Váci-körút és Klotild utca (ma Bajcsy-Zsilinszky és Stollár Béla utca) sarkán tető alá került Budapest legimpozánsabb sajtópalotája, a *Pesti Hírlap* székháza. A többfunkciós komplexum terveit gyorsított ügymenetben, 1893. június 25-én fogadta el véglegesen a főváros engedélyezési tanácsa. A

kivitelezéssel megbízott vállalat még az év karácsonya előtt a ház szerkezetkész állapotáról tett jelentést, így a folyóirat-szerkesztőség az alapkőletételtől számított tíz hónapon belül megnyithatta korszerű irodáját. A Légrády fivérek beruházása persze nem a közízlésszerű reneszánsz és barokk elemeket felhasználó homlokzati ar-

Építész:
Gelesz
András

Régi-új átrium (nézet a bejárat feletti szintről)

Látvány 2012-ben

és 2014-ben

Légifotó kirajzolódó napkollektorokkal, natúr, természetes felületű Rheinzink-fedéssel (nézet a Stollár Béla és Bihari János utca kereszteződése felől)

(belső kép)

Történeti függőfolyosó és lépcső szelete high-tech panorámalifttel

chitektúra miatt magaslott ki kortársai közül – bár aszimmetrikus tagolása és egyéni részletképzése a szokottnál dinamikusabb hatást kölcsönzött neki¹ –, hanem technológiai színvonala miatt.

A munkára eredetileg felkért, akkoriban már idősödő Hauszmann Alajos személyes ajánlásával a pályakezdő Korb Flóris és Giergl Kálmán bizonyult az újító szerkezeti- és épületgépészeti megoldások, valamint a nyugat-európai nyomdatechnológia iránt legerkötelezettebb építészpárosnak. Itt készült hazánkban először dilatált be-

tonalapozás az alagsori nyomdagépek rezgéseltő hatásának csillapítására. A pinceszintre helyezett munkahelyek természetes megvilágításúak és átszellőztetettek voltak, a sajtótermékeket expeditőr gépezet szállította az utcaszintre. Az épület emeletein szedőtér, szerkesztőség és kiadóhivatal, a tulajdonosok irodái és magánlakása, a második emelettől pedig bérlakások sorakoztak a beépített terület közel felén. Az összetett funkcionalitás nemcsak a nagyobb profit érdekében hozott döntés eredménye, hanem egy jelképes erőfeszítés, amellyel a sajtópalota a modern technológia hazai szimbólumává akart válni. Talán nem túlzás azt állítani, hogy a munkahelyeket, üzlethelyiségeket és lakásokat egybefogó tömb kora Unité d'Habitationja² volt, amiről meggyőzően tanúskodik az egységes szerkezet és komfort. A lakásokban gázzal fűtött kályhák voltak, és ugyancsak gáz felhasználásával előállított, ma már természetesnek tűnő meleg víz. A tömb sarkát kiemelő kupola géniuszszobrának kezében elektromos szikra lobbantotta lánggra a profetikusszárad új üzemanyagát.

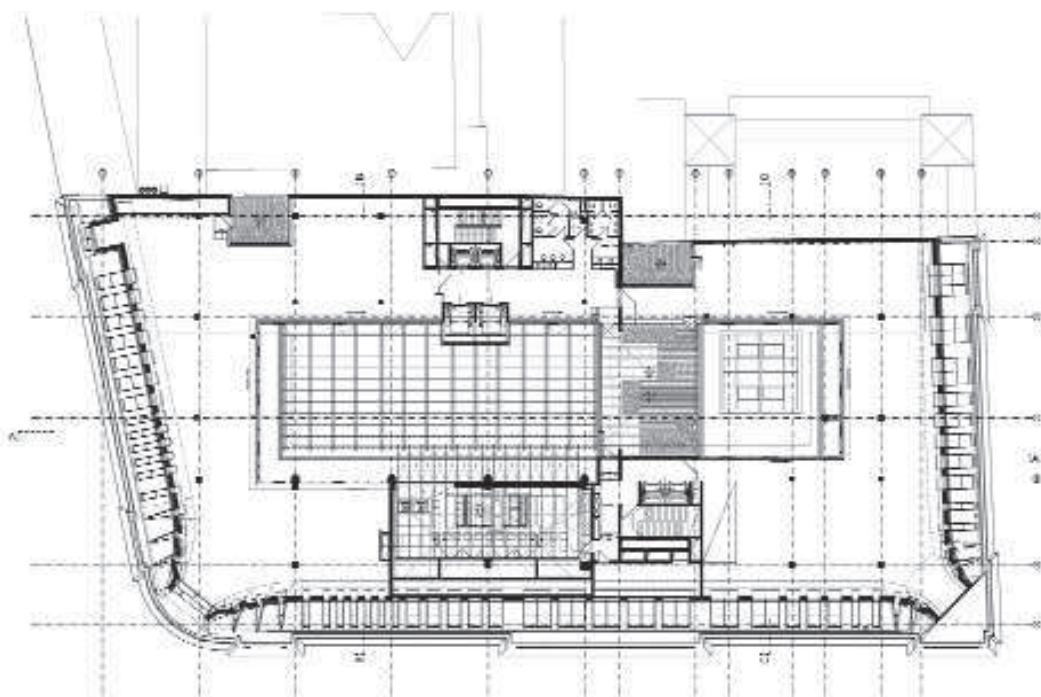
Komor Marcell, a századforduló nemzeti-szeccessziós építésze és publicistája a ház kapcsán kiemelt figyelemben részesítette a vasnak mint új építőanyagának megfelelő stílus modern lehetőségeit, amely a Nyugati pályaudvar szomszédságában és a párizsi fejlemények ismeretében³ szinte magától kellett értetődjön. Mint írta, a székház belsőudvari függőfolyosója „őszinte elismerésre méltó buzgó törekvés, amellyel a tervezők elegáns, könnyed és megnyerő egészet alkottak oly anyagból, amelyből forrás gyanánt szolgáló alkalmas mintákra nemigen támaszkodhattak”.⁴ A két világháborúban megviselt, az elmúlt rendszerben átépített,⁵ és a jogutód Zrí-

nyí Nyomda kiköltözése óta enyésző ház épen maradt vasszerkezete a jelenkor felújítási koncepcióját is próbára tette.

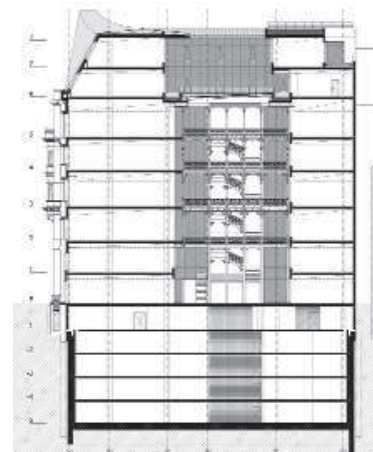
Gelesz András és tervezőtársai felismerték a belső udvar, a homlokzati fal, valamint a szinteket összekötő vasvázás lépcsők megkerülhetetlen voltát. E három mé-rőponthoz kellett viszonyítani az új épületet, de a fizikai elemek konzerválásán túl néhány elvont építési elv alkalmazása további folytonosságokat teremtett. Ezek között elsőként a kettős belső udvar említendő, amely az épület szabálytalan kontúrjából következett, így a homlokzat mögötti szerkezet teljes bontása és az alap jelentős kimélyítése után a függőfolyosóval együtt vissza-épült. A bejárati előtér folytatásaként a nagyobbik udvar

a korábbi alapvonalat követi, csupán a zártabb déli oldalon vett el belőle, cserébe a gyorsliftek és magas igény-szintű irodák számára alkalmas traktusszélességért. A ki-ugró tömegben a folyosó volt körvonala leheletvékony ré-sek mentén hagyott nyomot. Bennük a századvegi ko-lonnád és nagyratörő alumíniumbordáink egymás mel-lett futnak a sarokvégződéseig.

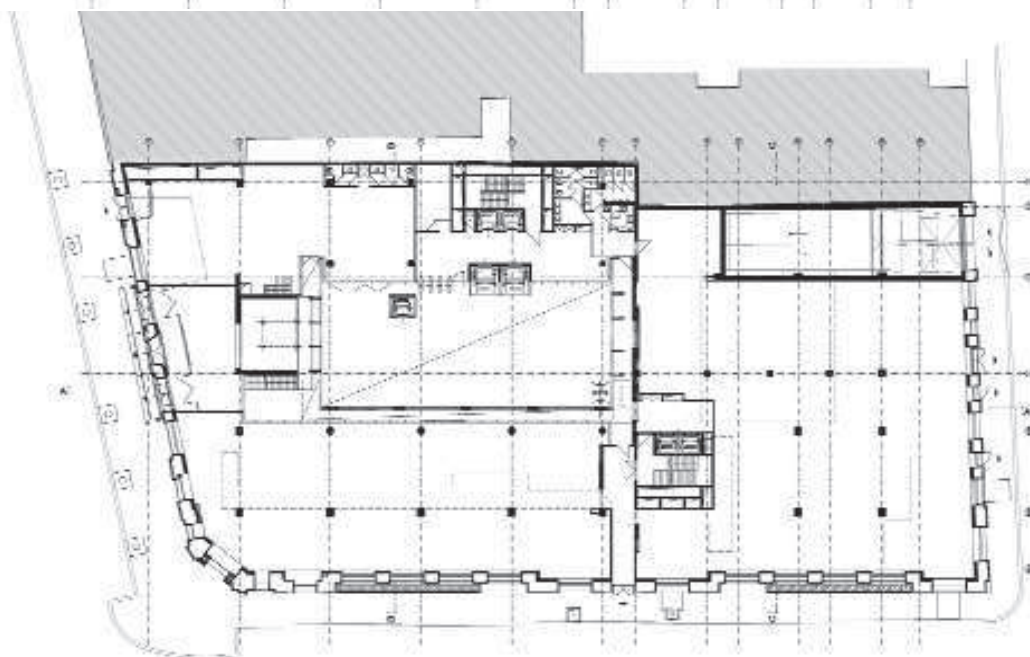
A kisebb udvart és a nagyobbik ezen oldalát, ahol az eredeti tervben is tömör falat találunk a folyosó helyett, függőfalak körítik. Ha az óperzsa ihletésű, másutt fer-dén rovátkolt volutás vasoszlopok háttérébe is ez a szer-kezet került volna, azok elvesztették volna légiességüket és vonzerejüket. A munkahelyek belsőudvari határát ehelyett él mentén összeillesztett láthatatlan üvegtáblák

Tetőtér alaprajza

Keresztmetszet az udvaron át

Földszint alaprajza

Páratlan kidolgozású
homlokzat- és tetőrészlet

Szerényebb dísz a hátsóutcák
és garázslejtő számára

A fokozás helye
(főhomlokzat a Bajcsy-Zsilinszky
útról)

alkotják, így az érzékelt termélység megnő, és az oszlopok-gerendák szötte rács síkszerűvé válik. A geometriai dimenziókat átfedő transzformáció azután az átkötő traktus „falikárpitján”, a földszint és emelet néhány üvegtábláján folytatódik mint keleti ornamentika, amelynek mintáját az első emelet mellvédje adta. A szövektor harmadik, organikus tagjának mondható az udvarok határán álló zöldfal, ahol a növényi struktúra buján megelevenedik. Lassan az utcai üzletek is lendületbe

jönnek, a parkolók, a konferenciaterem és az emeleti irodák megtelnek élettel. Ismét egy többfunkciós együttes nyitotta meg kapuit.

A Korb és Giergl-féle terv metszetén jól látható, hogy az udvart az első emelet – akkoriban félemelet – magasságában a műhelyek kedvéért üvegezett nyeregteretével fedték.⁶ Ma ismét átlátszó mennyezet fedi az udvart négy szinttel feljebb, az egykori párkányok fölött. A fényt áteresztő, de a levegőt csak szabályozottan cserélő légtér kedvező mikroklímát eredményez, ami az utcai maghőszigetelt falak és a sötétített, eredeti síkjuknál hátrébb húzott ablakok együttes eredménye.⁷ Az enteriőr mérnöki összhangja méltó arra, hogy az udvart a megérkezés helyének nevezzük: a csarnok túlméret az épület funkcionális előzményein, és kihasználta annak láthatatlan adottságait. A feltárukozás élményét, ami merőben új tervezési szempont, egyedül a bejárat tengelyébe állított lépcső akadályozhatta volna, ezért az első lépcsőkart és pihenőjét „légnemű” szerkezettel váltották fel. A súlytalanságot fokozzák a földszint karcsúsodó pilélei, melyek színükkel és pozíciójukkal elütnek a rájuk nehezedő vasszerkezettől. Az utóbbi már nem vesz részt a statikai váz erőjátékában, e trükk azonban az ellenkező illúziót tartja fenn.

A tetőzet kialakítása egyrészt a homlokzat, másrészt a szerkezet felől érthető meg; harmadikként pedig – a tárgyilagos szempontok után – megszólal benne a tervezők egyénisége is. Alkotói szerint a történeti homlokzat ritmikus aszimmetriája a figyelemfelkeltés eszköze volt. E vitatott tézis nem aratott osztatlan sikert – úgy tűnik, Láng Adolf Stein-háza az Andrássy út sarkán akkoriban elfogadhatóbb megoldást adott egy hasonló helyzetre⁸ –, de mai időtávlatunkból szemlélve épp e mozgalmasságot értékelhetjük leginkább. Az épület lekerekített sarkát

óriás oszloprenddel, többszintes kváderezett fülkével, legfelül flankírozott sarokkupolával hangsúlyozták. E gesztussal meghatározták a ház főhomlokzatát, amely az utcaraszterből kilépve a pályaudvar felé fordult.

A rövidebbik főúti és hosszabbik mellékutcai épületszárnyakat rizalitok tagolják. A szakaszokat záró kisebb sarokrizalitok a kiemelt sarok architektúrájának szerényebb másolatai, aminek következtében az előbbi középrizalittá lép elő. A hajlított homlokzat részletképzésében egyszerre fedezhető fel fokozás és kiegyenlítés. A fokozás a középtengely felé irányul, míg a kiegyenlítő erő a homlokzatszakaszokat záró rizalitok kölcsönös megfelelésében mutatkozik. Nem kellett egyebet tenni, mint ezt az elvet a jelenkor nyelvén megfogalmazni. Innen az a nehezen definiálható tetőforma, amely a városi tetők közösségében görbült héjazattal szerzett magának individuális érvényt. Az épületsarok felé sűrűsödő ablakosor ugyanannak a fokozásnak plasztikus szinonimája, amely a homlokzaton egykor megvalósult. A függőlegesen metszett tetővégződés a széleken éppoly visszhangjai a középso „hangosításnak”, mint a nekik megfelelő sarokrizalitok a háztömb arcvonalának.

Mindezek után kérdezhetnénk, miért nem magasodnak míves kupolák a palota tetején? Statikai megfontolásból, hiszen a pontszerűen terhelő felépítmények kiegészítő pillérek követelnének, amely a parkoló szintektől a hatodik emeletig számottevő területet tenne használhatatlanná. Esztétikailag sem indokoltak a kupolák: ezeket az elődök elbontották, ezért visszaállításuk nosztalgikus igényeket szolgálna szemben az épület használati értékével. Végezetül azért, mivel az új fedél alatt két exkluzív szint beépítése vált lehetővé, így a ház üzemeltetése jobban megtérül. Amint a régi beszámolókból kiderül, ez utóbbi szempont a Légrády fivérek szemléletétől sem volna idegen.

Az Eiffel Palace Budapest igényes, mintaszerű darabja. Napra pontosan egy év leforgása alatt a pusztulásból támasztották fel, és a történeti minták alapján fellelhető legszebb ruhába öltöztették, amelynek kivitelezése részleteiben sem kifogásolható. Az épület különleges helyzetét aláhúzzák a megbízó által vállalt többletköltségek, melyeket a város és az érdeklődő tekintetű utókor élvez. A rekonstrukciós munka sem felújítás, sem új építés: mindkettőnél több. Az elmúlt idő és a jelen közti szubjektív távolság csökkenni látszik benne a sokak által megtapasztalható konceptuális folytonosság javára.

Katona Vilmos

- 1 A felmérés és homlokzatrekonstrukció elveiről részletekkel és munkaábrákkal Id. Baliga Kornél: Az Eiffel Palace homlokzataról, *Építészfórum*, 2014. március 28. Hozzáférhető: <<http://epiteszforum.hu/baliga-kornel-az-eiffel-palace-homlokzatarol>> [utolsó belépés: 2014. szeptember 1.]
- 2 Le Corbusier többemeletes modernista „lakógépe”, amely a lakhatás, a munka, az ellátás és rekreáció helyeiket egy tömbben egyesítette. Az első változat Marseille-ben épült (1947–52), további sikeresebb és kevésbé sikeres másolatok épültek Nantes-Rezében, Meaux-ban, Briey-la-Foret-ben, valamint a berlini Interbau területén.
- 3 Ide tartoznak Henri Labrouste-nak, a vasépítészeti párizsi úttörőjének főbb művei, mint a Bibliothèque Sainte-Geneviève (1839–1850), és a Bibliothèque nationale (1853–69). Mindössze öt évvel a pesti palota előtt készült el Gustav Eiffel világhírű tornya (1887–89). A függőfolyosós vaszerkezetét egy legenda szerint Eiffel műhelyében gyártották. „Akár így volt, akár nem, az újjáépített épület róla kapja nevét: Eiffel Palace. Az viszont tény – hiszen a restaurált vaszerkezeten olvasható –, hogy a budapesti Schlick Rt. gyárában készült.” – írja Baliga Kornél.
- 4 Komor Marcell: A Légrády testvérek épülete (A „Pesti Hírlap” háza) II. rész, *Építő Ipar*, vol.19, no. 31, p. 287. A teljes cikket ugyanezen cím alatt három részletben, mellékletekkel közölték. I. rész: vol. 19, no. 29/967 (1895. július 17.), pp. 266-268; II. rész: vol. 19, no. 31/969 (1895. július 31.), pp. 286-287; III. rész: vol. 19, no. 32/970 (1895. augusztus 7.), p. 293. Részletei összefoglalva olvashatók in Gerle, János: Korb Flóris, Giergl Kálmán. *Az építészeti mesterei c. sorozat*, Holnap Kiadó, Budapest 2010, pp. 36-41. Idézett rész ui. p. 40.
- 5 A Pesti Hírlap épületét 1948-ban Hírlap Nyomdává, 1950-ben Vörös Csillag Nyomdává nevezték át. 1956 végén rövid időre az Október 23. Nyomda nevet viselte, 1957-től Zrínyi Nyomda néven ismert, Id. Gerle J.: id. mű, p. 42.
- 6 A tervezői szempontokat ismerteti Gelesz András: Az Eiffel Palace irodaház *Építészfórum*, 2014. március 28. Hozzáférhető: <<http://epiteszforum.hu/az-eiffel-palace-irodahaz>> [utolsó belépés: 2014. szeptember 1.]
- 7 Az épület megfelelt két nemzetközi minősítési rendszer, a BREEAM és a LEED előírásainak, és teljesítette a PricewaterhouseCoopers (PwC) mindkét nemzetközi rendszerénél szigorúbb üzemeltetési követelményeit is.
- 8 Komor M.: id. mű, II. rész, pp. 286-287. Idézve in: Gerle J.: id. mű, p. 39.
- 9 Vö. Baliga K.: id. mű. Gelesz András építészeti tervező, Baliga Kornél, homlokzatrekonstrukcióért felelős tervező, és az ALAK-Art Kft. ügyvezetője, Kelecsényi Gergely a felújítás koncepciójáért és kivitelezéséért még az átadás előtt Reitter Ferenc-díjban részesült.

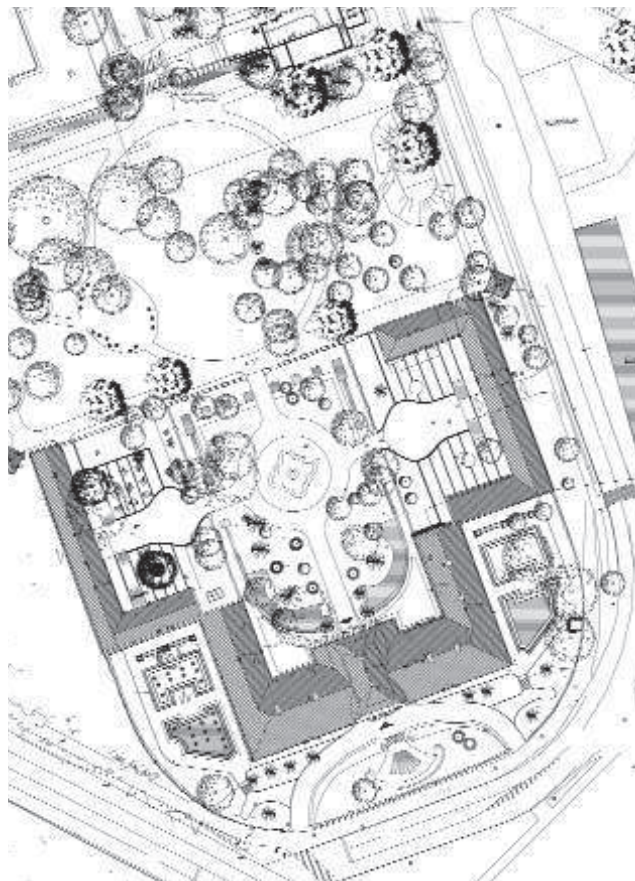
Építető: Eiffel Palace Kft.
Generáltervező: DVM Design Kft.
Építész: Gelesz András (Gelesz és Lenzsér Kft.)
Tervezőtársak: G. Lenzsér Ágnes, Holló Eszter, Schöff Gergely
Munkatársak: Safranka Péter, Horváth Mária
Látványtervek: Már Miklós, Kovács Tamás
Szigetelések, fémfedés: Horváth Sándor, Czégeni Csaba
Üvegszerkezetek: Kucsera Márton
Homlokzatrekonstrukció: Baliga Kornél
Műemléki szakértő: Dávid Ferenc
Belsőépítész: Joó Éva, Kovács Tamás (DVM Design Kft.)
Bérleményi arculatterv: Demeter Nóra, Tóth Róbert (Zoboki-Demeter és Társaik Építésziroda Kft.)
Tartószerkezet: Volkai János, Pintér Margó, Horváth Beáta, Tornóczy Szabolcs, Teferi Mehari, Völgyesi Erzsébet
Külső acélszerkezet: Pohl Ákos
Épületgépészet: Sor Zoltán, Kiss József, Téglás Zsolt
Épületelektromosság: Pál Attila, Czákó Ernő, Kárpáti Karola
Közlekedés, forgalomtechnika: Rhorer Ádám
Zöldfelületek: Náday Brigitta
Külső közmű: Kovács Péter
Tűzvédelem: Horváth István
Környezettudatos minősítési rendszerek: Gyöngyösi Zsolt (DVM Design Kft.)
Generálkivitelező: DVM Construction Kft.
Főépítészvezető: Pék Zoltán
Fotók: Bujnovszky Tamás, Holló Eszter, Zsitva Tibor
Légifotó: Civertan Grafikai Stúdió
www.legifoto.com

EGY ÚJABB TRÓFEA

Vadászati Múzeum a Grassalkovich-kastélyban, Hatvan

A kastély barokk alaprajzát az 1763-as bővítéskor nyerte. A keleti mellékszárnnyhoz (jobb oldalt) északról csatlakozó egykori mentőgarázs tömbjét a jelenlegi helyreállítás is megtartotta, az aszimmetria azonban csak madártávlatból tűnik fel

A barokk kastély 1947-től iskolának, 1958-tól pedig kórháznak adott otthont. Az 1987-től üresen, kihasználatlanul álló épület revitalizációjára az utóbbi két évtizedben több kísérlet is történt. Először szálloda befogadására készült tanulmányterv, majd zeneiskola elhelyezése merült fel, végül a Magyar EU-elnökség lehetséges helyszínének kialakítására készültek engedélyezési tervek. A vadászati múzeum funkciója 2011-ben fogalmazódott meg. A Széchenyi Zsigmond Kárpát-medencei Magyar Vadászati Múzeum idén nyitotta meg kapuit a hatvani Grassalkovich-kastélyban. Augusztus 19-én pedig Wittinger Zoltán építész kiemelkedő színvonalú tervezői és irányítói munkájának elismeréseként megkapta a Magyar Érdemrend lovagkeresztjének polgári tagozat kitüntetését.

fotó: Albert Péter

A Kossuth tér felé néző főhomlokzat

Az egykori vár területén álló kastély előzményei a 18. század elejére vezetnek vissza. Az épületkutatás során pontosan beazonosíthatóvá vált az az épületrész, melyet Salm herceg vendégfogadónak építtetett 1701-1702-ben. Egy évtizeddel később a meglévő épületet Stahrenberg gróf majorsággá növelte.¹ 1746-tól Grassalkovich I. Antal lett a hatvani uradalom birtokosa, aki a majorságot a

gazdasági funkció megtartása mellett további bővítésekkel lakókastéllá alakította át.² A kastély ma ismert, barokk formája 1763-ban alakult ki, a munkálatok Jung József építőmester nevéhez köthetők.³ A kastély alaprajza ekkor épült ki szimmetrikusra a keleti oldalszárnnyal és az oldalszárnnyakhoz kapcsolódó egy-egy földszintes melléképülettel. Az épületet 1851-től birtokló Sina család főként állagmegóvási munkákat végzett. 1867-1947 között a tulajdonos Hatvany-Deutsch családhoz köthető legjelentősebb átalakítást a kapualj, a mai lépcsőház a hozzá kapcsolódó emeleti hall kialakítása, valamint a díszterem stukkódíszítése jelentette. A 20. század második felében a mindaddig meglévő barokk térszerkezet – az egyéb műemléki értékek zömével együtt – szinte teljesen elpusztult.

A kiürített épületben az Országos Műemléki Felügyelőség 1989-91 között végzett régészeti és épületkutatási munkákat. Az akkor feltárt eredmények a 2009-ben folytatott további kutatásokkal és a jelenlegi kivitelezés köz-

beni megfigyeléssel egészültek ki. Szintén csak a kivitelezés ideje alatt, a még meglévő, légvédelmi bunker válaszfalazásának kibontása után nyílt lehetőség a pincében régészeti feltárást végezni, melynek során előkerültek a középkori plébániatemplom falmaradványai is.

A munka a legkülönbözőbb területekről érkező szakemberek intenzív együttműködését igényelte. (A közölt stáblista önmagáért beszél.) Egy ilyen feladat eredménye pedig már csak elméleti okok miatt is csak eklektikus lehet. Egy több mint háromszáz éves múltra visz-

szatekintő, több periódusban kialakított épület helyreállításánál dönteni kell, hogy a helyreállítás az épület mely korszakát idézze meg. Ha a vadászati tematika elhelyezése nélkül, pusztán a műemlék-helyreállítás és egy enteriormúzeum kialakítása lett volna a cél, úgy – a gyűjteményi kutatás során szép számban előkerült archív fotóanyagnak köszönhetően⁴ – az épület egy részében Hatvany-kori historizáló milió visszaállítása lett volna reálisan megvalósítható. Ugyanakkor elengedhetetlen volt a barokk kori térszerkezet és enfiládós térsor re-

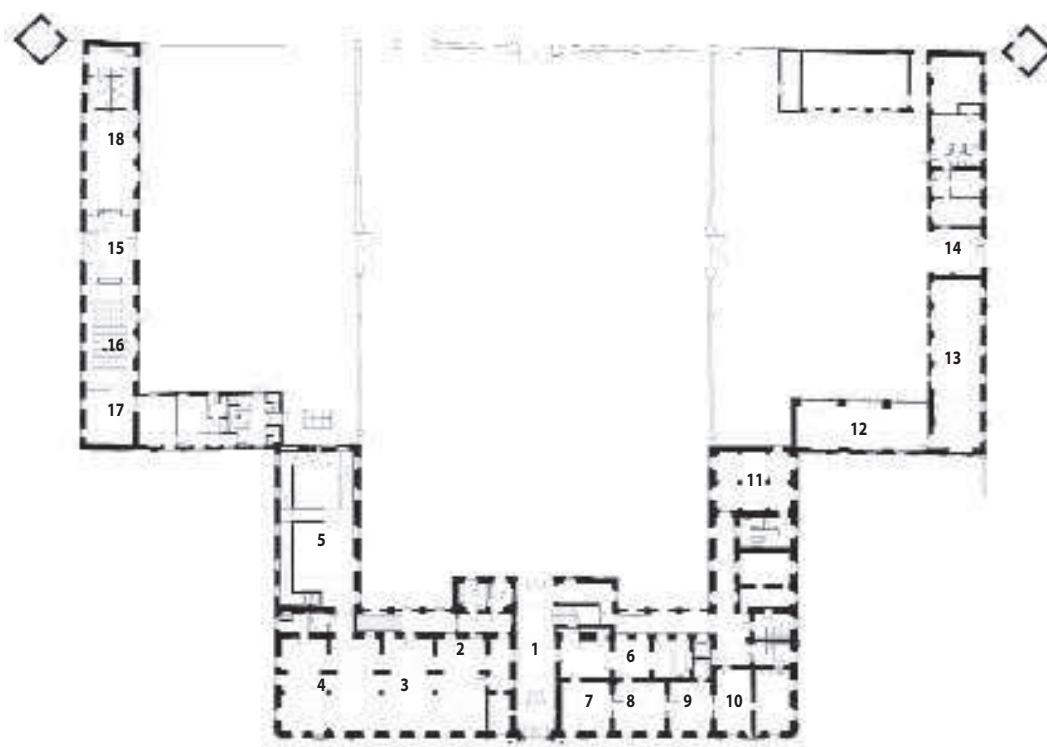

Építész:
Wittinger
Zoltán és
Albert
Tamás

Udvari homlokzat a cour d'honneur
és a park felé induló tengellyel

Földszinti alaprajz

1. Kapualj
2. Fogadótér
3. Múzeum üzlet
4. Kiállítás/Prolóógus
5. Kiállítás/Diorámák
6. Múzeum kávézó
7. Kastélytörténeti kiállítás
8. Grassalkovich kiállítás
9. Hatvanyak kiállítás
10. Foglalkoztató
11. Konyhamúzeum
12. Rendezvenytér/kiállítás
13. Időszaki kiállítás
14. Kapualj
15. Művelődési ház/Recepció
16. Művelődési ház/Előadó/Nézótér
17. Művelődési ház/Előadóterem/Színpad
18. Művelődési ház/Kávézó

Európa egyik legnagyobb diorámája a nyugati oldalszárnyban, az egykori magtár terében épült meg

konstrukciója, miközben a díszterem barokk formájában már nem volt helyreállítható, méghozzá többek között azért sem, mert a falak – egyébként igen jó állapotban fennmaradt és kivételesen kvalitásos – barokk kifestését a Hatvanyak által 1913-ban készített neorokokó stukkódíszje takarja, ez utóbbi pedig meg kellett tartani. Mindehhez adott volt egy konkrét, a korábbiaktól merőben eltérő, igen speciális igényekkel rendelkező új funkció,

melyet szükségképpen kortárs építészeti és belsőépítészeti elemekkel kellett megvalósítani. Wittinger Zoltán a résztvevők példaértékű együttműködésének is tulajdonítja,⁵ hogy sikerült megtalálni az adottságok, a szándékok és a lehetőségek közötti finom egyensúlyt, így az építészeti végeredményt nem érezzük hamisnak, a kiállítást pedig a helyszíntől idegennek. A helyreállítás során kibontakozó építészeti értékek elegáns keretet biztosíta-

fotó: Zsitva Tibor

- 1 Magyar Nemzeti Levéltár Magyar Országos Levéltár, Urbaria et Conscriptioes Magyar Nemzeti Levéltár Magyar Országos Levéltár, P429, a Grassalkovich család levéltára
- 2 Az 1763-as Jung-féle tervlapokat Doktay Gyula hatvani műépítész hagyatékában fennmaradt leírásból ismerjük. A hagyatékot a polgármesteri hivatal őrzi hatvanban
- 3 Bojár Sándor hagyatéka, Hatvany Lajos Múzeum, Hatvan; Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ Fotótár; ugyanítt Révhelyi-hagyaték az egykori Építészeti Múzeum gyűjteményében
- 4 <http://epiteszforum.hu/a-vadaszati-muzeum-esete-a-hatvani-grassalkovich-kastellyal>
- 5 <http://epiteszforum.hu/a-hatvani-grassalkovich-kastely-felujitasa>

fotó: Hack Róbert

nak a vadászati múzeumnak. Reméljük, hogy a kiállítás anyaga mellett hamarosan helyet kapnak az épület igen gazdag és jól összeálló építéstörténetére vonatkozó információk táblák is.

A Hatvanyak méltán híres barokk kastélyparkját a huszadik század második felében szinte maradéktalanul tönkretették. Felújításának első üteme – a főépület külső helyreállításával együtt – 2005-ben történt. A jelenlegi munkák során lehetőség szerint törekedtek a park minél több elemének helyreállítására is. Sajnos a kertet díszítő szobrok zöme elveszett, csak a fényképekről ismerjük őket. A cour d'honneur-től északra induló főtengety visszaállítása mellett egy erre merőleges, új tengelyt is nyitottak, mely a parkot a városi gyalogos forgalomba kapcsolja. A parkban álló, még a kórházat kiszolgáló, kazánházat és mosodát a kiszolgáló épületekre és a hatvanas évekre jellemző funkcionalista karakterét megtartva, kortárs elemekkel építették át.

A megtalált funkció tehát méltó módon élesztette újra a kastélyt. Ez kétségtelenül szerencsés fordulat az épület történetének utóbbi fél évszázadához képest, mely az

épület egykori gazdagságát gyakorlatilag lenullázta. A jelenlegi helyreállítás sem próbál meg mást sugallni: a belsőépítést az egykori igényességet asszociatív módon örökíti tovább.

A szakmai diskurzus, vita előtt természetesen mindig széles lehetőségek nyílnak egy felettebb komplex feladat megoldásával kapcsolatban. Így kritikaként említhetnénk például a homlokzatszínezést, mely a mai közízlés által barokk kastélyokon magától értetődőnek tartott sárga falmezőket fehér tagozattal kombinálja, de ez így egy sosem volt állapotot mutat. De folytathatnánk az észrevételeinket a középkori templom maradványainak elégtelen bemutatásával vagy akár a díszterem stukkódíszítésének – csak az archív képek ismeretében feltűnő – kisebb hiányosságával is. Kritikának tehát van helye, fanyalgásnak azonban nincs. Az épület és kastélypark mindenképpen nyert, és ezáltal nyert a város is. Feltehetően a projekt sikerét tükrözi a bevezetésben említett kitérés is, melyhez ezúttal is gratulálunk.

Rozmann Viktor

Díszterem. A parketta menthető elemeit restaurálták, a hiányt anyag- és mintahűen pótolták (belső kép)

A kék szoba halványkék, arannyal átszőtt selyembrokat borítású fala után kapta a nevét (külső kép)

Építész vezető tervező:

Wittinger Zoltán, Albert Tamás

Táj- és kertépítész: Szabadics

Anita, Németh Zita

Építész munkatársak: Erdélyi Erika, Vizer Balázs, Lasztóci Péter, Bors András, Kis Balázs

Belsőépítész:

Atelierarchitects Kft.

Épületszerkezetek: FRT Raszter Kft.

Statika: dr. Vándor András, Olosz Emese

Gépészet: Pilz Norbert, Sárdi Norbert (Kipterv Kft.)

Elektromosság: Nagy Julietta (Kipterv Kft.)

Gyengeáram: Horváth János (HRV Security)

Épületkutató: Csomortány Levente, Rozmann Viktor, Gömör Judit

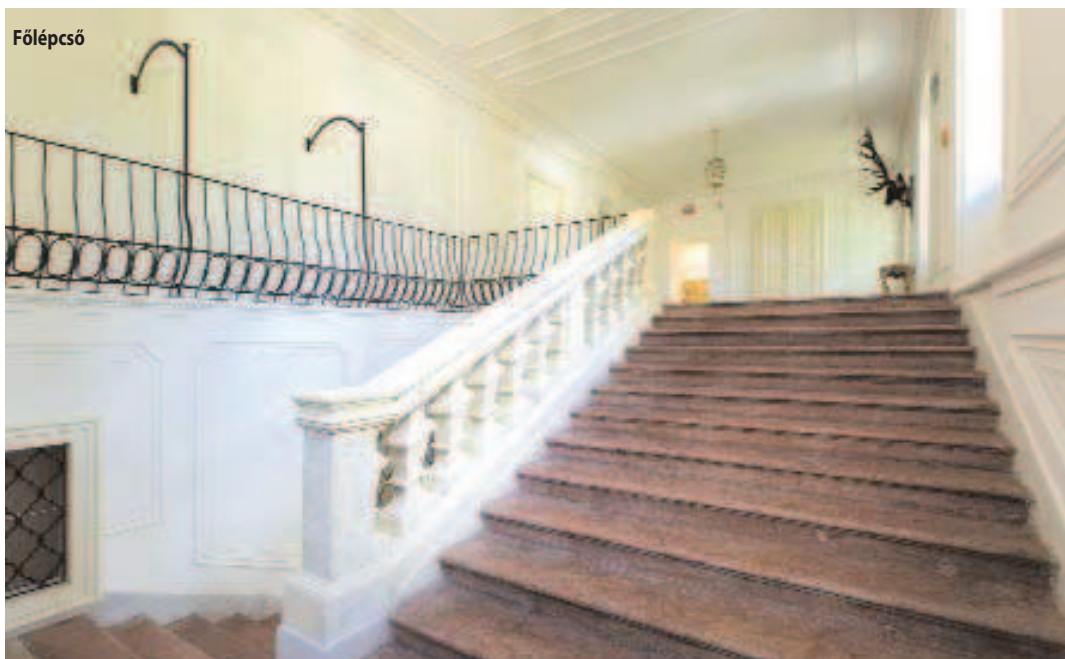
Régész: Jankovics Norbert

Kivitelező: Épkar Zrt., Monori Csaba főépítésvezető

Restaurátor kivitelező: EB Hungary Invest Kft.

Fotó: Hack Róbert, Albert Péter, Wittinger Zoltán és Albert Tamás

Főlépcső

TISZT, TISZTELET, TISZTESSÉG

Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Ludovika főépület

A reprezentatív főhomlokzat

Bár az épület történetével kapcsolatosan eddig is számtalan publikáció látott napvilágot, a nemrégiben megvalósult felújítás értelmezhetősége, reális megítélhetősége érdekében fő vonalaiban érdemes azt e helyen is röviden áttekinteni.

A magyar tisztképzés megindítását törvénycikk mondta ki 1808-ban, amelynek érvényesítését Bécs érthetően késleltetni igyekezett – megakadályozni azonban a napóleoni háború miatt szerencsére nem volt képes. Mária Ludovika királyné koronázási ajándékát ugyan felajánlotta a magyar tisztképzés megvalósítására, férje, I. Ferenc a váci Theresianum épületét jelölte meg e célra.¹ A magyar nemesség körében a képzés és ezzel együtt az építkezés nemzeti ügygé vált, és a pesti helyszínt hívta életre. Az elodázó taktika eredményeként az ügyben a döntő szót csak az 1829-ben született törvény mondta ki. Az egész kérdést személyesen József nádor felügyelte, aki a tervezésre és kivitelezésre (ami az idő tájt – milyen érdekes – még korántsem számított eretnek gondolatnak) Pollack Mihálynak adott megbízást, akit ezt megelőzően küldtek Bécsújhelyre az ottani katonai akadémia tanulmányozására. József nádor a bécsi és bécsújhelyi katonai vezetőket kérte fel Pollack terveinek véle-

ményezésére, akik (véltetően nem kis mértékben az építész német származásának is betudhatóan) mai szemmel szintén szokatlan módon teljes egyetértésben és mindenre kiterjedően adtak bizalmat a tervező-kivitelezőnek.

Az alapkővet 1830-ban tették le, ezt követően gyorsan haladt az építkezés, így 1832 végére a részletmunkákat kivéve készen is állt. A háttérben húzódó politikai okok miatt az épület felavatása és átadása annak ellenére késett, hogy az építkezéstről szóló, Pollacktól fogant zárójelentés már 1836 végén elkészült. Végül hosszas vajúdas után csak a kiegyezést követően, 1872-ben adták át az épületet – a bécsújhelyi katonai akadémiával azonos rangra emelve – Linzbauer István tervei szerint, a megváltozott kor igényeinek megfelelően eklektikus-historizáló stílusban részben átépítve. Linzbauer érthető módon kora ízléséhez igyekezett igazítani az épületet, amelyet a szakirodalom korábban Kauser József nevéhez kötve 1880-ra datált.²

Az eredeti tervek elvesztek, vagy a második világháború alatt semmisültek meg, így a Ludovika épület külsejének építészeti állapotáról csak az egykorú metszetek képei alapján lehetett fogalmat alkotni. A belső terekről semmiféle ábrázolás nem maradt fenn, viszont a lépcső-

Építész: Mányi István, Szalay Tihamér

ház és a kápolna képet adott Pollack téralkotó művészetéről.

1994 óta több lépcsőben folyt az épület átalakítása és rekonstrukciója az 1991-ben önállóvá vált Magyar Természettudományi Múzeum számára, melynek ünnepélyes megnyitására és használatbavételére 1996-ban került sor, a tetőtér-beépítés 1997–99 között készült el. A műemléki védettségű főépület-épület- és térszerkezeti adottságaival ütköző rendeltetések a térszint alatti bővítésményekben helyezkedtek el.

A Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE) a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, a Rendőrtiszti Főiskola és a Budapesti Corvinus Egyetemből kiváló Közigazgatás-tudományi Kar átalakulásával jött létre az érintett intézmények általános jogutódjaként. A kormányhatározat az NKE Ludovica Campus helyszínéül a Ludovica épület és az Orczy kert revitalizációját jelölte meg. Ezen terv első fázisát jelentette a Ludovica több, mint huszonhat ezer négyzetméteres összalapterületű épülettömbjének rekonstrukciója. A cél az volt, hogy az NKE számára szükséges igazgatási, oktatási és egyéb, a hallgatók számára szükséges funkciók kialakítására alkalmas épület alakuljon ki az egyetemi kutatói élet, illetve az egyetemi speciális oktatási és reprezentációs funkciók befogadására is alkalmas módon. Az épület jelentéshordozóként szimbolizálja, reprezentálja a közszolgálati hivatás fontosságát, hosszú távú értékteremtő szerepét azzal, hogy esetenként olyan multifunkcionális kulturális szerep betöltésére is alkalmas, amelyet építészeti-környezetalakítási eszközökkel valósít meg. Fentiekben kívül külön kiemelés érdemel az egyetem mintegy kétszáz ezer kötetes központi könyvtára vonatkozó igények kiszolgálása.

Az épület helyszíni bejárása, a tervezőkkel szemben támasztott, kivételesen sokrétű igények ilyen szintű megvalósulása számomra minden kommentár nélkül rendkívül meggyőzően hatott. Kortárs építészetünk egyik világszerte teret hódított jellemzője az, hogy esetenként olyan filozófiai síkon mozog, amely a nagyközönség számára nehezen követhető, így olyan formában

„manifesztálódik”, amely általános értetlenségre talál.

A Mányi István és Szalay Tihamér vezető építésztervezők irányításával fémjelzett rangos tervezőgárda példaértékű gondossággal járt el. A tervezést rendkívül alapos, mindenre kiterjedő kutatás előzte meg, melynek során mind az eredeti építészeti szándék, mind az eszközül szegődött technika feltárása megtörtént. Imponáló magabiztossággal kezelték a szakma csodálatosan gazdag eszköztárát anélkül, hogy a csábító tobzódás csapdájába estek volna. Persze, ha arra gondolok, hogy durva egyszerűsítéssel élve a Pollack interpretálta klasszicizmus a kor egyfajta sajátos minimáljaként is értelmezhető, akkor mindez természetesnek is mondható. Az viszont, hogy ennek elérése milyen sziszifuszi szellemi és fizikai állóképiséget feltételez, nos, az már korántsem az.

Az épületet kívülről-belülről egyaránt természetes egyszerűség hatja át. A rész és az egész heisenbergi harmóniája. Ami első látásra megkapó, az a minden részletre kiterjedő színválasztás, ahol a halvány árnyalatú pasztell földszínek dominálnak. Ez a szerencsés alkalmazás rengeteg kísérleten alapult. A tervezési folyamat egészen is tetten érhető ez a fajta kísérletező hajlam, valamint a helyszíni anyagok, arányok, fények bonyolult, papíron nehezen prognosztizálható összhatását mérlegelő tervezői habitus. Mindenesetre az eredmény nyugodt, derűs, kiegyensúlyozott hangulatú. Szerintem általánosságban is, de egy oktatási intézménynél alapvetően fontos, hogy semmi ne vonja el a figyelmet a lényegről, segítse az elmélyült tanulást és egyszerűen barátságos legyen. Ennek építészeti eszközeit érdemes fő vonalaiban külön is kiemelni.

Már az érkezés során finom jelzésként érezhető az eredeti kapubehajtó vonalának megkülönböztetett bur-

Nyugodt, derűs, kiegyensúlyozott hangulat a hátsó homlokzaton és az udvarban

A díszterem a gyönyörű részletekkel

Egyszerűségében megkapó a kápolna (belső kép)

kolatú kijelölése azzal az átértékeléssel, hogy ez a sáv az eredetitől eltérően, a jelen használhatóságához igazítva síkban valósult meg. Ez az antré tovább fokozódik, amikor az impozáns lépcsők, közlekedők során haladunk végig. Mindenütt a gondosan mérlegelt részletek, az anyagválasztás dominált. Az eredeti padlóburkolatok még fellelhető darabjai (Kelheim vidékéről származó kő) halvány sárgásbarnás, esetenként zöldes árnyalatú darabjai – a fő teresedésekre koncentrálnak – a természetes előfordulás finom sokszínűségéből adódóan hihetetlenül kellemes összhatást eredményeztek. Az új padlóburkolatok hasonló, ám magassfényűre polírozott elemei ugyanilyen kellemesek azzal együtt, hogy az eredetitől eltérő felületkezelésük jelzi a különbséget.

Ugyanez az érzékenység érhető tetten a nyílászárók kezelésénél az eredetiséget hangsúlyozó, a kor felfogásához igazított, barna festésű, az anyag flódereit imitáló fenyőablakok-ajtóktól a finom pasztell árnyalatú, gerébtokhoz illesztett, ám már a mai hőtechnikai követelményeket szem előtt tartó nyílászárókig. Ez utóbbiak változatos üvegezése, osztásrendje további finomságot eredményezett. Az átlátszó-áttetsző üvegezés, a direkt és indirekt diffúz fényhatások év- és napszakváltozások függvényében állandóan változó együttese, a kiegészítők (veretek, szerelvények) estenkénti, az értelmezést segítő

megkülönböztetése, az ezt értelmezni segítő, 1:1 léptékű részletrajzok tömege mind egy régen magától értetődő, ma már ritka igényesség szellemében fogant.

Nem látszik a szerkezetek állékonyságát biztosító statikai megerősítések, kiegészítések, javítások kreatív mérnöki tudást tanúsító összessége, amelyet szintén hiba lenne említés nélkül hagyni. Meg kell említeni a kifogástalan komfortszintet biztosító gépészet rejtett elhelyezését is, amely segítségével csorbitatlan formában vált lehetségessé az eredeti térrendszer bemutatása.

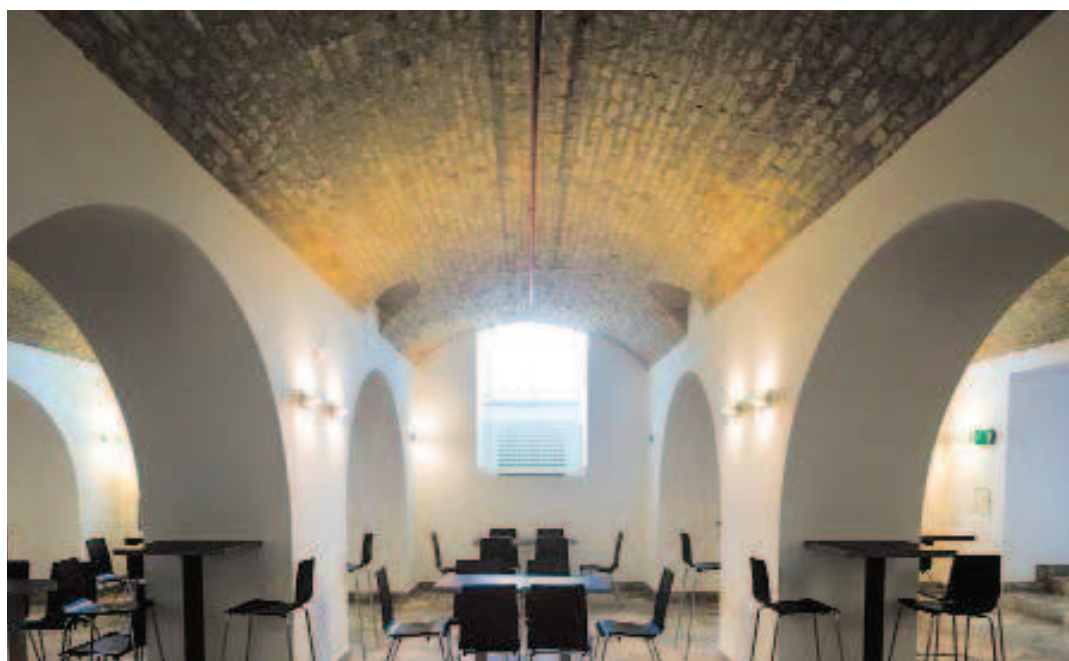
Különösen szemléletesen vált érzékelhetővé mindez a díszteremnél és a kápolnánál. Az előbbinél a gyönyörű részletek, a parkra nyíló panoráma és a még kihasználatlanul hagyott, a későbbiekben elhelyezendő festmények részére szolgáló keretezések, az intarziás tölgy padló valóban kifejezi azt a tartalmat, amit ez a fajta reprezentativitás iránti vágy sugallt. A kápolna egyszerűségében is megkapó, galériás terének díszai a színes üvegablakok.

Ha valaki azt hinné, hogy ezzel kimerült a tervezői arzenál, ki kell ábrándítanom: a közbülső és mellékterek is hasonló igényességet tükröznek. A tizenkét méteres fesz-távú, boltozatos traktusok jól érvényesülnek a tervezői

1 Rada, Tibor: *A Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia és a Testvérintézetek Összefoglalt Története (1830–1945)*, Gálós-Nyomdász Kft., Budapest, 1998.

2 Szalay Tihamér–Mányi István: *Az újjászülött Ludovika, Építészforum*, 2014. július 10. Hozzáférhető: <http://epiteszforum.hu/az-ujjaszuletett-ludovika> [utolsó belépés: 2014. szeptember 12.]

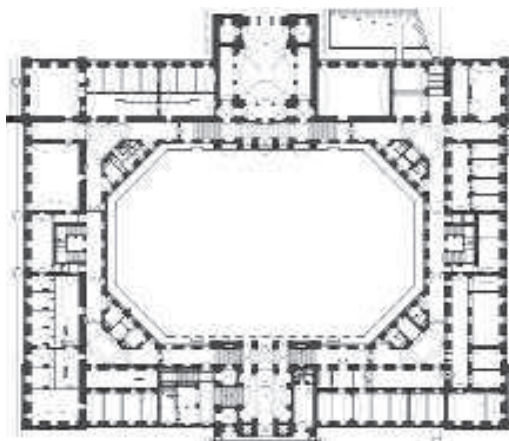
Dekoratív téglaboltozat a büfében

döntés következtében, mert ott, ahol csak lehetett, osztatlan tereként maradtak meg, ahol pedig ez nem volt lehetséges, a szemszög magasság feletti lehatárolások átlátszó üvegezéssel készültek, így a forma folyamatos-sága megmaradt. A boltzatok egy része vakolt felület, de igen dekoratív az azok a terek, ahol a nyers téglák jelennek meg (ld.: büfé).

Az építészeti szándék egyenes folytatásaként értelmezhető a belsőépítészeti, amely mindenben érvényre juttatja a magas minőség iránti elkötelezettséget.

Hihetetlenül érzékenyen viszonyul a kortárs design-nyelvezet hibátlannak alkalmazásával. Ebben is ki kell, hogy

Földszinti alaprajz

Kortárs dizájn és a kívülről „beáramló” zöld

emeljem az igényes formálást és az ezt felfokozó igényes kellemes színválasztást. Különösen jótékony hatása a külsőből, a parkból vizuálisan „beáramló” zöld belsőre átértékelt kivetülő árnyalata. A mesterséges természetestől megkülönböztető, élénkebb, telítettebb-sége révén harsányabb színe egységesen, a nagyleadón keresztül az emeleti közösségi téren és az igényesen kezelt-felszerelt könyvtáron át lépten-nyomon fellehető a ház bejárása során. Ugyancsak értelmes és hatásos azoknak a történelmi-történelmi attribútumoknak az elhelyezése, amelyeket akár a „Hősök folyosóján”, akár az építész-történelmi relikviákat bemutató múzeumi térben helyeztek el.

Hosszasan lehetne folytatni még az épület és az alkotók erőit, de azt hiszem, ez e helyen immár felesleges, mert az eredmény önmagáért beszél, önmagát minősíti. A gondos tervezés esetenként nem csak az 1:1

léptékű részletrajzokban, de a kivitelezés egyes szakaszaiban szükségessé vált célszámok tervezők általi elkészítésében és azok használatának bemutatásában is testet öltött (például kváderezés).

Számomra az eddigieket felülírja – azt akár teljesen feleslegessé is téve – mindennél ékesszólóbban az a kedves, nem várt megjegyzés, amely a recepció hölgy tolmácsolásában hangzott el a belépőkártya átvételekor, amikor megtudta, mi járóban vagyok: „Nagyon szép lett az épület, nagyon szeretjük, sokan dicsérik.” No comment...

Balogh Balázs

Építész: Mányi István, Szalay Tihamér

A beruházás irányítója: Miniszterelnöki Hivatal Kiemelt Beruházásokért Felelős Kormánybiztos (dr. Fürjes Balázs)

Belsőépítész: Gergely László, Szenes István

Statika: Fekete Szabolcs
Épületgépész: Temesvári László

Erősáram: Kelemen Ferenc
Fotó: Zsitva Tibor

ÉGY VÁROSI PALIMPSZESZT

Kazánházból családsegítő központ, Kaposvár

A családsegítő központ épületburkolatát utólag festették sárgára. A kép bal szélén a kampanileként értelmezett régi kémény

A hely

Van néhány építészeti bon mot, amelyek igazságával nehéz vitatkozni. Például: építészet az, ha egy ház nem ázik be, nem dől össze és még szép is. Vagy, kicsit el-lentmondva az előzőnek: nincs csúnya ház, csak kevés zöld. Az utóbbi tételmondat élő példája lehetne Kaposvár. Lenyűgöző közterületi fejlesztések, szabadon és hosszan átjárható közterek, valamint évszázados vagy még régebbi fasorok varázsolják édenkertté a belvárost, ám az alkalmanként felszakadó biofüggöny mögül gyakran suta, tét nélküli formák, zavaros homlokzatok tekintenek a járókelőkre. Kaposvár kortárs építészete – az alkalmi építészeti turista szemében – jóízű helyi szecessziós motívumokból táplálkozó, az organikus építészet far-

vízen evező Patyomkin világ: gemütlich és anakronisztikus. Mintha a hetvenes évek oly forradalmi színházművészetének díszletei tódulnának az utcákra egy olyan látszatvilágot létrehozva, amely grafikus mozdulatokkal szüli organikus formaromjait. Félreértés ne essék: Kaposvár – legújabb kori építészetének zömével – nem csúnya, inkább fájdalmasan irreleváns. Márpedig ennek nem kellene így lennie.

A 2007-ben elhunyt Lőrincz Ferenc az organikus építészeti közösség megbecsült tagja volt. Munkássága, mely talán leginkább a pécsi Dévényi Sándor házához köthető, jó alapot teremtett ahhoz, hogy az organikus építészeti releváns stratégiákat dolgozzon ki a városi környezetre. Kaposvárnak minden adottsága adott ahhoz,

Építész: Nagy Sándor

hogyan Debrecenhez vagy Szegedhez hasonlóan az építészeti regionalizmus önálló, jól beazonosítható központjává váljon: az idősebb Lőrincz munkásságát a fia viszi tovább, a város szecessziós, gyakran formabontó emlékei pedig a térkísérletek hagyományáról árulkodnak. Az organikus építészeti – akár adaptív – újraértelmezése azonban szemmel láthatóan elmarad: fakult rutinok helyettesítik a kalandot.

Ebben a környezetben óhatatlanul nagyobb figyelem – úgyis mint dac, akarás, voluntarizmus – koncentrálódik a fentiekől eltérő, neo- vagy szupermodern kísérletekre, az askétikusabb, olykor tán köldöknézőbb szándékokra. Ez a kontraszt, ez a létező tipológiai, anyaghasználati és ízlésbeli ellenállás teszi oly markánsná, egyesek számára pedig bizonyára zászlóvivővé az egykori kazánház átalkatását. Az új ház – vagy ahogy a helyiek kedvesen becézik: krematórium – jelentősége azonban képzetszerű is attól, hogy a kaposvári szcenéától episztemológiailag szembeszökően eltérő gondolkodásrend eredménye. Nagy Sándor háza – szándékai szerint – annyira más, olyannyival építészetszerűbb, mint környezete, hogy pusztán az eltérés okán is felértékelődik.

A ház

Az építészeti műszaki leírás szerint az önkormányzat 2012 márciusában tett közzé ajánlattételi felhívást a Honvéd utcai kazánház hasznosítására. Az eljárást Nagy Sándor javaslata nyerte, aki a városfejlesztés képviselőivel egyeztetve családsegítő központként refunkcionálta a használaton kívüli, pusztán hőelosztóként működő épületet.

A házat a hatvanas évek végén építették vélhetően tőpustervek alapján. Az égbe szökő kéményű épület a panelcunami előtti utolsó pillanatokban épített jó léptékű, mára hangulatossá zöldült lakótelepet látta el hővel és meleg vízzel. Az eredetileg szabadon álló házat a nyolc-

vanas évek végén kapcsolta egy habos-babos posztmodern inzertum a szomszédos lakótelephez, ami meg is szüntette a kazánház dús ipari ornamentikája által is hangsúlyozott szoborszerűségét. Nyerstégla, kopolit üveg, látszóbeton és ablaksávok már-már neoplaszticista kompozíciója jellemezte az egykori épületet, amely az átalkatás után nem csak egyszerűbb, hanem tárgyesebb is lett.

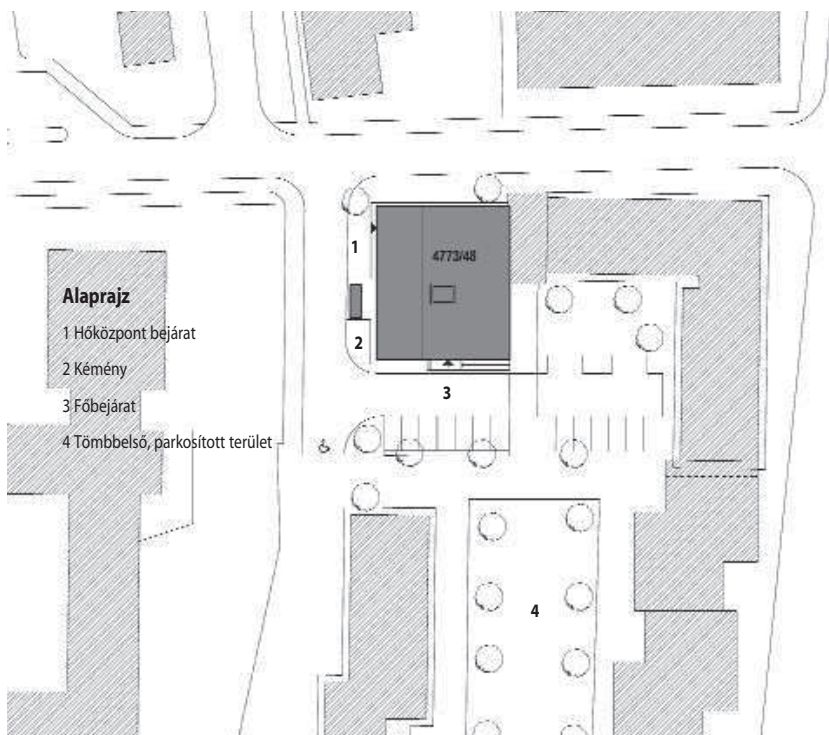

Nézet a tér felől: jobb szélén a késő nyolcvanas évek posztmodern dugója, amely a házat a lakótelep tömbjéhez ragasztotta

A homlokzat fékezett habzással – mintegy visszhangként – idézi a 2000-es évek egyik meghatározó divatját, a vonalkódot

Az eredeti állapot a funkciót meghazudtoló grandeurral adoptálta a de Stijl néhány elemét. Ez persze csak játék a szavakkal, a lényeg: jól nézett ki

Az épületkutatúra egy része jelenleg is hőközpontként működik, az évek óta használaton kívüli üres terekbe pedig a SzocioNet Egyesített Szociális és Gyermekjóléti Intézmény regionális módszertani központja költözött. A két funkció bejáratát szétválasztották, a kémény bekötő torkát elbontották. A különálló kampanileként megjelenő téglatoronnyal olyan helyzet jött létre, amelyben a ház majdhogynem archetipikus közintézmény képzetével zárja le a játszóteret.

Palimpszeszt

Az így kialakult kompozíció időrétegek sajátos együttese, klasszikus palimpszeszt.¹ A lakótelep téralkotó falai, a térre beköltözött játszótérelmek és mellvédfalak, a posztmodern kötőtag, a kéménytorny téglarekvizituma,

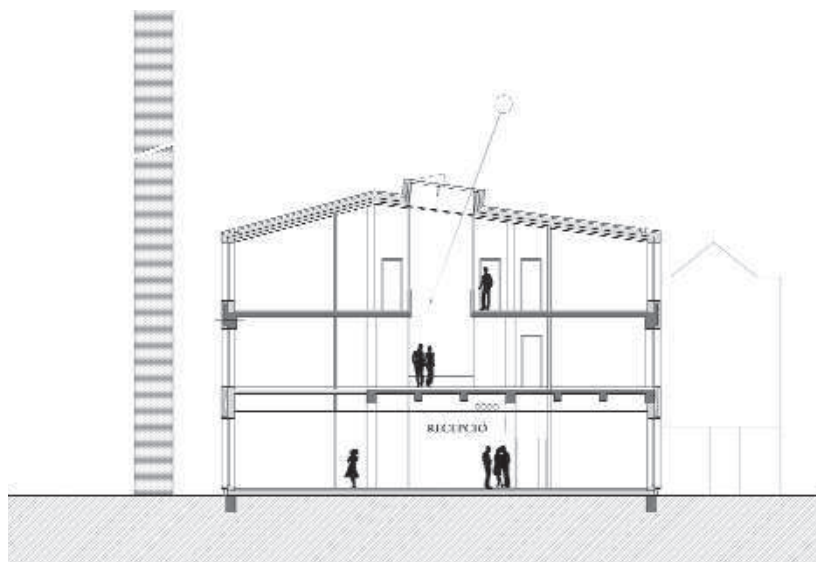
amik akár ki is cserélhetők. Magyarán, nem állíthatnók azt, hogy létezik egyetlen, üdvös, a környezetből a jelenleginél még akárcsak logikusabban eredeztethető megoldás akár a kazánház, akár a tértárgyak számára. Érvényes és szép gondolat az, hogy a ház a tér felé arccal

Perforációk a homlokzaton, amely mögött bármi is lehet

Jól érzékelhető ezen a homlokzaton a véletlenszerű ablakosztás – vonalkód – egyik alulbeszélt következménye: feloldotta ez a formálás azt a posztmodern görcsöt, amely mindenáron kompozícióba, ritmusba, lyukfalas rendbe kívánta kényszeríteni a nyílásokat. A homlokzatalakítás legnagyobb eredménye itt az, hogy olyan struktúrát volt képes teremteni, amely elbírt a sárga csíkokat is

illetve a kúlos, eternitburkolatú ház egyaránt időemlékek. Építészeti fossziliák. Egymással nem szervesülő formakonfettiként szóródnak szét egy rendkívül befogadó, mára köztérre lett urbanisztikai mezőn. A város elképesztő megújulási képességéről tanúskodik ez a negyed, amely jelenleg olyan jól működik, hogy az egyes konfet-

kommunikáló, azt lezáró közintézmény legyen, csakhogy ez a szándék a kazán nyúlványjellege miatt csak korlátozottan teljesülhet. A tárgyszerű középület jelleget remekül erősítik a lyukfalas osztásrend tengelyességéből kiléptetett és ez által valamiféle porozitással felruházott homlokzatok, ám ennek hatása már módosul – nem gyengül,

pusztán csak másmilyen lesz – a lakótelep könyökéből, skurcból vagy akár a hátsó utcából tekintve. A helyzet pikantériája az, hogy jellé, igazán térszervező tárggyá a kiszabadított és felpuolt kémény válik. Ennek potenciáljával Nagy Sándor jól él: az előcsarnokból nyíló „csellengő” enteriőrjébe hatalmas üvegfelülettel emeli be a kémény textúráját. Szervezővé válhatna a kémény, ám Nagy küldetéses építészetakarással koncentrál a kazán architektúrájára, ami szükségképpen vezet egy változásokra érzékeny építészeti helyzethez egy, a változásokra – vagy variációkra – alapvetően érzéketlen helyen.

Az engedélyezési folyamatban a tervező és a megbízó irányából rendre fölmerülő egyszerűsítések, slamposságok, figyelmetlenségek miatt az önkormányzat lakossági tiltakozásra és esztétikai okokra hivatkozva ugyanis sárga csíkokat festetett az antracitszürke burkolatra. Túl a tett eredendő műszaki barbárságán, illetve azon a fölötté káros és manapság egyre inkább elharapózó gyakorlathoz, hogy főépítészek, polgármesterek előszeretettel terveznek kollegáik házába, ez a tett Nagy számára – a fentiekben ismertetett építészetakarás miatt is – az idea bukásával lett egyenértékű. Nem pusztán talmi díszítmény került a házra, hanem – Nagy Sándor számára legalább is feltétlenül – a modern építészet vesztett csatát.

Ez persze nincs így: sárga csíkkal vagy anélkül, ez az átépítés saját korát a múltból, de a jövőből sem meghazudtolva szellemesen írt egy újabb mondatot erre az agyonvakart kódexlapra, Kaposvár palimpszesztjére.

Wesselényi-Garay Andor

A belső egyik legszellemesebb húzása, ahogy a kéménnyel színelő homlokzatnyílás a csellengő-enteriőr részévé teszi a felpuolt téglatextúrát. Meglepő tektonikai súlyt, nem várt, ugyan virtuális taktilitást kap ezáltal az előcsarnokból nyíló helyiség üvegfala

Ízelítő abból a kéménységéből, amely a házat a „zebrázás” előtt jellemezte

1 Erről a rendkívül termékeny metaforáról lásd Andreas Huyssen: Present Past. Urban Palimpsests and the Politics of Memory. Stanford University Press, Stanford, California, 2003.

A nagyközönségtől elzárt második emeleti irodablokk. A felülvilágítón beömlő fény egyszerre deríti meg a földszintet, illetve a kép baloldalán látható üvegfal mögötti teakonyhát

Építető: Kaposvár MJV PH
Építész: Nagy Sándor
Generáltervező: ArchION 2008. Kft.
Statika: Pápai József
Épületgépészet: Habermayer Sándor
Elektromos tervező: Vonyó János
Fotó: Nagy Sándor

RÉGEN ÉS MOST – RÉGI ÉS ÚJ AZ ÚJPESTI BAROSS UTCÁBAN

Idősek Otthona Újpesten

Építész:
Tóó György

Valami nagyszerű történt Újpesten a Baross utca és az Irányi Dániel utca sarkán. Valami kirobbanóan új, ami olyannyira odaillik, mintha mindig is ott lett volna. Volt is, de nem így, nem ebben a formában.

A Fővárosi Közgyűlés 2005-ben hozott döntése nyomán hosszú – de az eredményt látva, alapos előkészülettel töltött – évek után két nagy ütemben átalakult, megújult, Újpest egyik közel százötven éves működő intézménye: a Baross utcai Idősek Otthona.

Örvendetesen nagyszámú híradás jelent meg ezzel kapcsolatban: az építészeti pályázat eredményhirdetésétől a munkálatok megkezdésén és az átadás ünnepi aktusán át az intézmény újbóli birtokbavételének felemelő alkalmáig. Tudósítások, ismertetések sora követte és ünnepelte a nagyszerű eseményeket.

Valószínűleg az otthon lakói, az új környezet használói szólhatnak az eredményről a legavatottabban, azonban vélekedésük nem kapott nyilvánosságot mindennapjaik új keretéről, látogatóik benyomásairól. Véleményük sehol nem jelent meg eddig, pedig nagyon is jó lenne egy „vendégkönyvbe” belelapozni, tanulságos lenne megismerni azt a visszhangot, amit azokban vált ki akikért mindez történt.¹

Otthonra találtak-e az intézmény különböző ellátási szintjeinek lakói? Otthonra úgy, ahogy mindenki az otthon keresi egy életen át, testi lelki értelemben egyaránt? Fejtörés annak aki megteheti, elfogadás annak, akiről gondoskodnak.

Nyugodtan kimondhatjuk azt, hogy igen! Otthonra találhattak, akik ezt választották, akikről itt gondoskodtak és gondoskodnak!

Előbb helyüket, majd tárgyaik, emlékeik helyét keresik. Az emlékeket, amelyek meg-megjelöltek egy-egy pontot, fontos kiindulások, kapaszkodók, a dolgok megszokott helyét.

Ebben a féltő gonddal rendezett épületben ki-ki rátalálhat maga s tárgyai helyére. Az építész, a belső építész kitűnő munkát végzett!

S kezdődhet, folytatódhat a hová tettem, hol hagytam kérdések sora!

Hol is lehet valóban? Válasz: a helyén! Mert itt minden egységben minden a helyén van!

S ha valaki kimozdul, egyedül vagy társsal, könnyen tájékozódik-e a visszatéréshez? Működhetnek-e a belső iránytűk? Függetlenül attól, hogy korábban hova tájoltak: egy szoba, egy ház, egy udvar, egy kert, egy városrész vagy a határ egy pontjához?

Nagyszerű tájékozási pontokat, megjegyezhető helyzeteket talál, aki ide betér. Az építész, a belső építész, a kertépítész figyelme minderre kiterjedt, gondoskodtak erről.

Amíg generációk együtt éltek, természetes volt az együtt-lét. A fiatalabbak apránként átvették, belakták az idősebbek tereit, s közben figyelemmel, gondoskodással vették körül őket, s általában a harmadik generációval érkezett el a váltás ideje, folytonosság volt az életben. A kiröppenők

Bravúros beépítés ipari terület és lakóövezet határán

(külső kép)

Tornácok, gangok, udvarok, kertek varázslatosan megformált világa

(belső kép)

csak látogatóba jártak vissza, velük az együttlét minden napjai helyébe lépett a várakozás. Majd a találkozás örömteli pillanatai után újra meg újra megélni a közös alkalom mozzanatait és újra eltelni a következő találkozásra készülődéssel, várakozással!

Külön érénye a tervnek, ahogy nagyon jó elosztásban, szinte a léptekhez igazítva alakított pontokat jelölt meg és rendelt a találkozások helyéül.

Jaj, ha betegség, jaj, ha szorosabb ápolás miatt ki kell mozdulni a megszokottból, ismeretlen környezetbe kell menni! Az újra megszerzett önállóságából, elfoglaltságokból ki kell lépni! Megadják-e mindehhez a kereteket a idős otthon terei, szolgáltatásai? Született-e erre elég figyelmes, érzékeny építészeti keret? Ha igen, mennyire?

A válasz erre is igen. Azonban ezen messze túlmutat a valódi válasz, amit csak egy erre érzékenyen, a hely adottságainak felismerésében, az ott töltött időtől, kortól függetlenül is biztosan tájékozódni képes építész tud, akit megérintett a hely szelleme.

Egy ilyen horderejű beruházás sokak közreműködésével jöhet csak létre. A közreműködők fáradozása, munkája csak akkor érvényesül, ha azt valaki összefogja, kezeli, formálja, arculatot ad neki. S amióta világ a világ, ez a szerep az építészé. Természetesen ahhoz, hogy egy ilyen feladat építészeti feladattá váljon, gondos gazdára, hozzáértőn fogalmazott programra, alapos előkészítésre és ésszerű költségkeret előteremtésére, azzal jól gazdálkodó szervezetre van szükség. Külön ki kell emelni a program gazdáinak szerepét, akik az intézmény minden napjairól felelősen gondolkodva tapasztalataikkal, jövőképpükkel a beruházást előkészítették, továbbá azt a példás helyzetet is, amit a pályázatnyertes építészbe vetett bizalmunkkal teremtettek. Ezt a bizalmat az építész nagyszámú munkatársaival nagyon is kiérdemelte.

Egy hagyományainál fogva alapvetően ipari városrészben, az ipari terület és a lakóövezet határán újragondolni egy meglévő intézményt és annak bővítését, megteremteni falai között hosszú időre alkalmasan a használat feltételeit önmagában is nagy kihívás. S ha ilyen környezeti adottságok mellett, meglévő épületekben egy közel százötven fős idősek otthona működik, s ha a rendelkezés megtartásáról, a meglévő épületek közül megtarthatók felhasználásával az idősek otthona korszerűsítéséről, átalakításáról, bővítéséről van szó, akkor mindez még összetettebb, egyáltalán nem mindennapi feladat.

Ezzel a nehéz és nemes próbatétellel küzdött meg az építész, aki rátalált a bravúros megoldásra, s akinek megvolt a szakmai tudása, tehetsége, rátermettsége, ereje a példás teljesítményhez. Nélküle csak szándék, költségvetési keret van, és ügyintéző(k), asszisztens(ek) van(nak), de nem jön létre semmi. Ezért áll az ember megütközve az előtt, hogy kevés kivételtől eltekintve²

nem említik elégszer, hogy a megújult, megfiatalodott Baross utcai Idősek Otthona Töös György építész, az Artonic Design Kft. egyik alapító építésze, vezető tervezője és az irányítása mellett munkálkodó, sokszereplős tervezői csapat munkája.

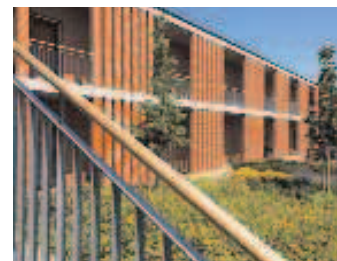
Az újpesti Baross utcai Idősek Otthona közel százötven éve fogadta az első időskorú rászorulókat, s ez azért érdemel külön figyelmet, mert Újpest község akkoriban még alig épült ki. Valamikor az 1800-as évek első harmadában jelentek meg ezen a területen az első épületek, miután gróf Károlyi István, Újpest alapítója fői birtokának rákospusztai határában lévő Újmegyert felparcellázta és hasznosításra szánta. A földekre eleinte szőlőket telepítettek, vincelléreket hoztak, kis hegyközséget szerveztek, majd iparosok telepedtek meg. Nekik köszönhe-

tően igen gyorsan bővült, gyarapodott az akkoriban Újmegyer gyarmat néven emlegetett település, amelynek még alig volt több, mint hatszáz lakosa, amikor első községi bírája Új-Pestnek keresztelte.

Gróf Károlyi István majd fia, gróf Károlyi Sándor nemes, nagyvonalú támogatásának köszönhető, hogy a még csak alakuló településen sorra épültek a közgondoskodást szolgáló intézmények, és jószolgálati alapítványok létrehozásával biztosították működtetésüket. Ybl Miklós tervei alapján épült az Első Gyermekmenhely Egylet tanintézte, az Istvántelki Földműves és Kertész Iskola, a kórház. Az istvántelki major épületeiből kialakított Stephaneumban megkezdte működését az Aggok háza, és alig egy év múlva Újpest község megvásárolta a mai Baross utca 100. alatt álló, 1885-ben épült megyeri vadász kastélyok egyikét, s abban, valamint pavilonszerű bővítésményeiben súlyos betegeket ellátó öregotthont, szeretetházat alakított ki és működtetett.

Történelmi üzenetet hordoznak ezek az egykor meglévő, eredetileg más célra épült épületekből kialakított intézmények. Az Aggok háza, a Szeretetház nagyszerű példája a szociális gondoskodásnak, és arról a gondolkodásról tanúskodik, amelynek jegyében egy egykori majorság, vadász kastély, nyaraló meglévő épületeinek újragondolásával, hasznosításával, bővítésével oldottak meg egy fontos szociális feladatot. Hogy helyben alakították

Udvari „téglaorgonák”

Az Irányi Dániel utcai határfalak téglarchitektúrája

Nyílások és megnyitások

Alaprajz és beépítési szerkezet részlet a Baross utca felőli földszintről

ki az Aggok házát, nem csupán gazdasági megfontolásból volt bölcs döntés, hanem azért is, mert így megszókött környezetükhöz közel s nem egyszer még megszókött körülményeik közé is kerülhettek a rászorulók.

Bizonyára ezek a történelmi példák, ezek a szociális gondoskodással kapcsolatos előképek is hatottak a tervezői alapállásra a Fővárosi Önkormányzat Idősek Otthona felújításakor, bővítésekor finom, érzékeny áthallások formájában.

A Baross utcai Idősek Otthona tervezett megoldásában a telekhatárok fizikai határok, átjárhatatlan falak egy-egy határozott megnyitással és „lőréssekkel”. Mintha városfalként határolnák az együttest a szomszédságtól, a tágabb értelemben vett környezetétől. Ez az erőteljes keret teremt szabadságot, függetlenséget, biztosít védeltséget a belső szerkezetnek, tehát a falak határolta területen belüli épületszárnyak, udvarok, kertek alkotta apró városzövetnek. A hangsúly alapvetően az új épületrészekben van, a megtartott, rendezetten felújított meglévő épületek – mint az öregtorony – beágyazódnak a telekhatárok mentén épített falak, tömegek alkotta védőmű közé. Igen izgalmas, igen jó példa arra, hogyan lehet viselkedni, hogyan lehet elhatárolódva illeszkedni ebbe az ipari területek és lakóövezet határán fekvő városszerkezetbe. Az illeszkedés követelményeinek megfelelni, kérdéseire választ adni csak így együttesben gondolkodva a komplex összefüggések jegyében lehet és szabad.

Remek megoldás, ahogyan a beépítés igazodik a terepadottságokhoz, ahogyan a Baross utca és az Irányi Dániel utca közötti szintkülönbséget az együttesen belüli egy teljes szinttel követik. Azaz az Irányi Dániel utca felől a mélyebb síkra helyezett kertek kerítései és az utcára merőleges szárnyak végfalai kétszintes homlokfalaként jelennek meg az utcavonalon. Így a kerítésfal vonulata mögött nem látható a korábbit jelentősen meghaladó mértékben beépített létesítmény tömege.

Jó választás, alapvetően helyes döntés volt az erőteljes falakkal keretezett szöveten belül az utcára jellemző beépítési mód megtartása, az alkalmazkodás az épület közvetlen környezetének szerkezetéhez. Az 1920-as évek közepén az Irányi utcában az idősek otthona telkének folytatásában épült földszint plusz egy szintes rövid függőfolyosós, kis udvaros lakóházsorhoz kiválóan illeszkedik az Irányi utca túloldalán összezáródó földszintes házak alacsony és várhatóan hosszú távon nem változó magasságú környezete. A beépítési szerkezetnek, a tömegformálásnak köszönhetően rendkívül érzékeny dialógus alakult ki a környező beépítéssel.

A látogató számára az épületegyüttes a Baross utca felől közelíthető meg. Remek, ahogy a megérkezés, a találkozások tereit szervezték, ahogy a bejáraton túl jó tájolású belső kertre, a megtartott és gondosan felújított

épületekre nyílik kilátás. Átlátható az épület belső világa. Több mint barátságos a fogadtatás. A bejáratról az ellátási egységek felé vezető közlekedő ülsarkokkal tagolt terét csak a tervlapokat látva lehet folyosónak nevezni. S ez igaz a közösségi közlekedőkre az egész épületben.

Az idősek otthonának lakóegységei egytől egyig közvetlenül a belső kertekre nyílnak, s ezzel a tervező nagyszerűen átörököltette a legnagyobbbbszt udvaros, kiskertes környezetből érkező lakói számára a megszóköthoz közeli élményt, amit tovább erősít az egységek előtt vezetett, a „tornác”, a „gang” világát idéző fedett közlekedő terek, teraszok vonulatával.

Nagyszerűen sikerültek az udvarok, a kertek ritkán látott gonddal alakított felületei, mintha minden mindig is

Egy találkozóhely, egy pihenő

1. A vendéglőnyvőhöz, a környék véleményéhez jó lenne ismerni a szélesebb közönség véleményét, nem csupán egy közelben lakó bejegyzését olvasni, aki az építés miatt feltört járdán fanyalog. S ha azóta rendben van? Ennek már nincs írásos nyoma!
<http://4.kerulet.ittlakunk.hu/egeszseg/131219/elkeszult-az-idosotthon-baross-utcaban>
2. Talán az egyetlen forrás, ahol nem szakmai fórum is megemlíti az építész nevét:
<http://4.kerulet.ittlakunk.hu/egeszseg/140626/epiteszeti-dijat-kapott-baross-utcai-idosotthon>
3. dr. Ugró, Gyula: Újpest Alapítása. *Újpesti Helytörténeti Értesítő*, vol. 4. no. 2. (1997)

Az Idősek Otthona kapuja a Baross utca és az Irányi Dániel utca találkozásánál

gy és itt lett volna. Öröm ránézni egy kertrészletre vagy épp a füveskertre!

Valóban nagyvonalú a terv, ami az alaprajzot, a tömegbeli szervezetséget illeti. A fő rendeltetési egységek jól látható egészen egységes rendszerbe helyezve, rendezetten, logikusan épülnek fel. Különösen kiemelkedő érdeme a tervnek, ahogyan néhány kivételtől eltekintve a felszínen szinte láthatatlanok a kiszolgálótere, a gazdasági, ellátási útvonalak megnyitása. Csak jelenlétük érzékelhető. Szellemes az Irányi Dániel utca felőli szervizbejárat és az erre szervezett teremgarázs, valamint a kiszolgáló útvonalak elosztása.

A tervezési szempontok között kiemelten fontos szerepet játszottak az anyaghasználatnak az illeszkedéssel kapcsolatos eszmei és gyakorlati kérdései, s ezek között is a tartósság igénye, hiszen az intézmény fenntartási, üzemeltetési költségei döntő módon befolyásolják az ott élők életének kereteit. A téglajelen volt minden korban, s ma is reneszánszát éli. Közösségi épületeken különösen gyakran alkalmazott anyag. Feltisztított helyben tartott, bontott vagy új, teljes vagy úgynevezett laptégla, vágott téglafelületek formájában napjaink építészetének egyik kitüntetett eszköze. Talán a közelmúlt ornamens kísérletei, téglaeépítészeti alkalmazásai hatottak? A téglaarchitektúra itt ebben a környezetben nagyon is otthonos, hiszen az ipari létesítmények legtöbbször ebből épült, s épp így a környék is. Sőt van közvetlen helyszíni adottság: a kerítésfal is téglarajzolat.

Lehet a tartósság a magyarázata az épület téglaaarchitektúrájának? Lényegre törően, egyszerűen talán valóban lehetséges ez az anyaghasználat kapcsolatban feltételezhető magyarázat a tervező választására. Azonban ezúttal is ezen messze túlmutat a valódi válasz.

Újpest egykori területén is szép számban létesültek téglavető telepek, nem egy téglaegető kemence a hozzá tartozó téglaszáritó színekkel akár ötvenezer téglaegetésére is alkalmas volt. Ezek igen jelentős szerepet játszottak a település gyors kiépülésében. Ez így önmagában nem csak újpesti sajátosság, persze, azonban a tervezési helyszín közvetlen közeléből álljon itt egy újpesti történet fényes bizonyítékul annak, hogy itt a legnagyobb tervek, tettek téglában mérettek (amint a bergamói piactéren a templom oldalába épített vasrudak mutatják a hiteles méreteket).

„Az újpesti római katolikus Egek Királynéja Főplébánia egyháztörténeti adatai az 1833-ik évig nyúlnak vissza, mely év elején Mildenerger Márton mint a káposztásmegyéri szőlők legelső hegemestere azt indítványozta, hogy a mai Baross utcába egy kápolnát építsenek. Ugyanazon ülésen a káposztásmegyéri szőlőtelepek megbízták Gozdsu Emánuel mint a szőlőbirtokosság jegyzőjét, hogy gróf Károlyi István támogatását a kápolna építésére kérje ki, és

erre a nevezett a következő szövegű levelet intézte a grófhoz:

„Méltóságos Császári Királyi Kamarás gróf Úr!

A Mindenhatónak szent oltalma nélkül semmi sem valósulhatván, semmi emberi fáradozásnak szerencsés sikere nem lehetván az Ég alatt, keresztény kötelességünknek lenni tartjuk mi is Méltóságodnak dicső nevével István hegynek nevezett, s már 3-ik esztendőben majdnem minden fogantat nélkül művelt szőlő ültetéseket a Mindenek végzetlen Oltalmába ajánlani, egy kis kápolnát állítani, az Szt. István Apostoli Királyunk ünnepén felszentelni, s e napot Méltóságod örök emlékére a késő Maradéknak István hegyen ünnepül rendelni.

Ugyan ezért mély alázatossággal esedeziünk, méltóztasson e keresztény buzgó szándékunkat a káposztásmegyéri uradalmi téglaházból 3000 égett téglával kegyesen fellelőni.”

Gróf Károlyi István a kért háromezer téglát haladéktalanul kiszolgáltatta, és ebből a kápolna a mai Baross utcában felépített, s az 1833-ik évben Holló Mihály dunakeszi plébános által tényleg fel is szenteltetett. Ez a kápolna azonban oly kis méretű volt, hogy abban csak a miséző lelkész fért be, a hívők pedig a kápolna előtt lévő téren gyülekeztek, s nem ritkán az eső és a vihar az ájtatoskodók selegét meg is zavarta.

A kápolna az akkori Mildenerger féle, később Mutnyánszky István tulajdonát képező szőlő keleti oldalán épült, még az 1880-as években is, bár teljesen elhanyagolt állapotban, fennállott.”

Valamiképp ezzel is összefüggésben eshetett a téglára a választás, hiszen a racionális, a valóban jól meghozott döntés mögött is ott áll egy nehezen nevével nevezhető, nem direkt összefüggésekkel magyarázható elem: a ráérés, a megérzés. Ez csak azoké a kivételes szellemeké, akik az alkotásban a jó, a jobb, a lehet és a lehetséges már minden esetben helyes válaszaihoz elértek, majd ezek közül érzelmeikre hallgatva választják ki azt, amit azután kézbe vesznek, s varázslatosan megformálnak.

Nagyon sok jót, elismerőt elmondtak és el lehet még mondani arról az épületről: beépítéséről, illeszkedéseiről, a rendeltetésével kapcsolatban hallatlanul gondos és körültekintő építészeti magatartásról, az arányos formálásról, amit a pályázati tervek közül kiemelve az első díj, majd a megbízás a megvalósításra méltóképp elismert.

Érdemei között az teljesen bizonyos, hogy Töös Györgyöt megérintette a hely szelleme, a genius loci hatott rá, s ennek nyoma maradt a tervben. És nyoma maradt még sokáig az újpesti Baross utcában.

Radványi György DLA

Kapcsolat új és régi között egy tetőkertten át

Építész: Töös György (Artonic Kft.)

Építész társtervezők: Lenzsér-Mezei Kata, Erdélyi-Gáspár Judit, Fátyol Tibor

Munkatárs: Karádi Zsófia

Látványtervek: Pintér Tamás

Statika: Sterner Pál, Roszik György

Épületépészet: Mangel Zoárd, Kerék Attila

Épületvillamosság: Oláh Andor; Nádasdi Gyula, Nádasdiné Tergáczy Ágnes

Kertterv: Salgó Borbála, Kontra Dániel

Technológia: Palainé Straub Ágnes

Talajmechanika: Szilvágyi László, Újvári Csaba

Úttervező: Wettstein Miklós

Tűzvédelem: Szigeti Péter, Müller Róbert

Zajvédelem: Borbás László

Környezetvédelem:

Gulyás Ágnes, Holéczy Gézané, Vóna László

Felvonótervező: Gerencsér Teréz, Sütő Ferenc, Kabai Balázs

Építető: Budapest Főváros Önkormányzat

Bonyolító: Türkné Tóth Beáta, Jáni József, Spanyol Zsolt, Eszes Zoltán

Generálkivitelező: Grabarics Kft., Grabarics Gábor

Építésvezető: Kertai Csaba, Soós Péter, Matécsa Tibor

Fotó: Szentiváni János

ATTRAKCIÓFEJLESZTÉS

Építész:

Mányi István

I. Rákóczi György ágyúöntő műhelye, Sárospatak

Régészeti kuriózum,
interaktív kiállítótér
és kortárs építészeti
látvány egyben

A pergola tornácot imitál, alatta
acélszerkezetű üveg védőtetőn át
tanulmányozható az ágyúöntő
mester feltételezett lakhelye

3D-s metszet

A veszprémi után¹ most a sárospataki vár fejlesztését mutatjuk be az Inventio pályázatíró-menedzsment portfóliójából. Az Európai Regionális Fejlesztési Alapból megvalósult projekt felelős tervezője Mányi István Ybl-díjas építész, akivel legutóbb Madridban, külföldi tudósítóként nyílt alkalmam személyesen is találkozni 2006-ban, amikor Europa Nostra díjjal ismerték el munkásságát az Uránia Filmszínház felújításáért. A nagyobb budapesti műemlékvédelmi megbízásokon edzett, egykoron Köztis építész, a Közgáz és az ELTE egyetemi épületeinek, a Szépművészeti és a Természettudományi Múzeumoknak a felújítása után most egy vidéki turisztikai célpont népszerűségét hivatott növelni egy kisebb, pavilon jellegű kortárs építménnyel.

A Magyar Nemzeti Múzeum irányítása alá tartozó, országosan is jelentős látogatottságú Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Rákóczi Múzeum 2012-ben ötszáz millió forintos EU-s támogatást nyert két régóta dédelgetett „attrakció” kivitelezésére. A késő reneszánsz és romantikus stílusjegyeket is magán viselő sárospataki vár pompás főúri lakóközösségén túl immár a szerény, vidéki lét korabeli emlékeinek a bemutatására is sor kerülhet annak

közvetlen közelében, illetve innen nyolc kilométerre, a Bodrog folyó túlsó partján, Sárazsádányban. I. Rákóczi György ipari tevékenységének állít emléket – európai viszonylatban is kiemelt jelentőségű épületmaradványokat feltárva – az a 17. századi ágyúöntőműhely, mely majd húsz évig működött, s melynek romjait később a helyen kialakított angol kert palástolta a vár délkeleti szegletében. Odaát pedig két parasztház és családias környezete teremti alkalmat a helyi hagyományok felelevenítésére.

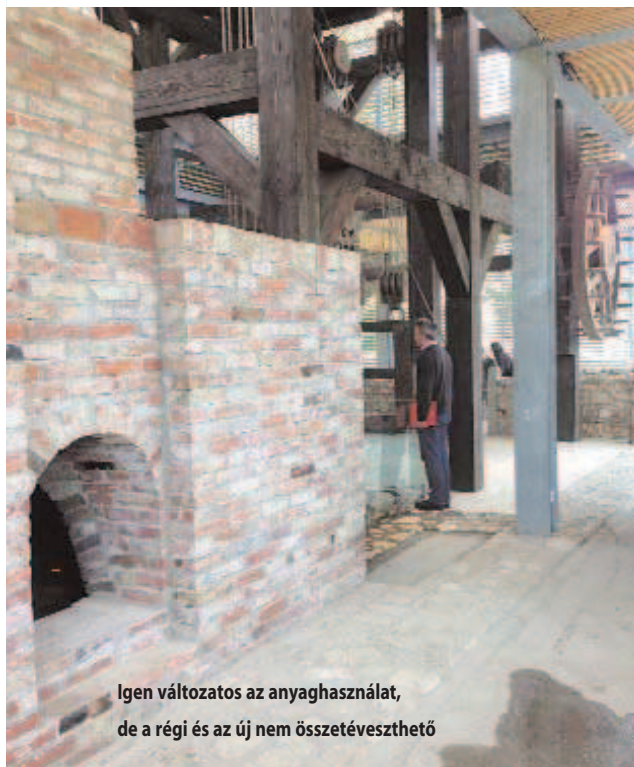
„Rákóczi 1630. okt. 1-jén indult Patakról Erdélybe, hogy elfoglalja a fejedelmi széket, és már néhány hónap múlva intézkedett, hogy Gyulafehérvárott és Patakon kezdjenek nagyobb számú ágyú öntéséhez. ... Az 1631 és 1648 közötti időszakban 4 ágyúöntő mester dolgo-

A pavilon körüli terepszint-különbség is jelzi az idősíkok határát

zott, és ezek mintegy 80 ágyút és 10 harangot öntöttek. Munkájukról bőséges adatanyagunk maradt, nagyrészt a Rákóczi-család levéltárában.”²²

colt borovi fenyő lécezést alkalmaztak, az elengedhetetlen biztonságiüveg rétegen túl. A pavilon pince és földszintje közé az eredetire utaló, pallóborítású, rétegelt-ra-

Igen változatos az anyaghasználat, de a régi és az új nem összetéveszthető

Lenyűgöző a rekonstruált 17. századi mérnöki ácsszerkezet!

gasztott fenyő gerendásfödémeket készítettek, mint ahogy a terepre ülő födémzakaszok is a korabeli döngölt agyagot idézik. A régi lépcső mintázott téglaszerkezetét rekonstruálták, míg az új lépcső és lift acélszerkezetű és -felületű. A nyílászárók küszöb- és keretkialakításánál a nyomokban fellelt kőgerendákat alkalmazták.

A kiállítótér egész évben látogatható, hűtést-fűtést nem igényel, homlokzata árnyékolt, a lapostető alatt légrésekkel át van szellőztetve, míg részben félszuterén kialakítása révén a föld hőjét képes hasznosítani passzív légtechnikai rendszerként.

Nyáry Erika

1. Nyáry, Erika: Uniós forrásból – Szaléziánium Érsekségi Turisztikai Központ, *Metszet* 2013/5. pp. 16–23:.
2. Détysh Mihály: A sárospataki ágyúöntőház története. *Technikatörténeti Szemle* V. 1-2 sz. 1968–1970. (1971). pp. 69–115.

A cikk a Mányi Stúdió által készített Építészeti Műszaki Leírásra és a Magyar Nemzeti Múzeum által kiadott hivatalos Sajtóközleményre és -mappára támaszkodik, mint elsődleges információforrásokra. Az említett dokumentumokért és a bemutatást biztosító képanyagért köszönet az Inventio Consulting Kft.-nek, és személy szerint Szijjártó Orsolya ügyvezető igazgatónak. Az Új Széchenyi Terv keretein belül, az Európai Regionális Fejlesztési Alap és a Magyar Állam támogatásával megvalósult projekt hivatalos címe: A Magyar Nemzeti Múzeum attrakciófejlesztése a MNM Rákóczi Múzeuma (Sárospatak) I. Rákóczi György ágyúöntő-műhelyének interaktív kiállítóhelyé történő fejlesztésével és Sározsádayban néprajzi élményközpont kialakításával. A két kiállítóhely ünnepélyes megnyitására 2014. július 15-én került sor.

Építész: Mányi István
Munkatársai: Kardos Gábor, Bálint Katalin, Hajdú Gábor, Ujhelyi Katalin, Ükös Tamás / Mányi István Építész Stúdió Kft.
Régészet: Ringer István, Magyar Nemzeti Múzeum Rákóczi Múzeuma
Geodézia, lángekemence elméleti rekonstrukciója: Rácz Miklós, Magyar Nemzeti Múzeum, Nemzeti Örökség Központ
Belsőépítészet: Gergely László, Zobor László, Pusztai Róbert, Stúdió G Bt.
Statika: Szabó Lajos, Molnár István, Schnider László, Du-plan Kft.
Épületvillamosság: Nagy Julietta, Kipterv Kft.
Gyengeáramú rendszerek: Szabó György, Horváth János
Felvonó: Szabó Tamás, Ixlift Kft.
Tűzvédelmi szakértő: Kerényi Áron
Rehabilitációs szakmérnök: Pandula András
Kivitelező: Épszer Zrt.
Restaurátor: Reston Kft.
Projektgazda: Magyar Nemzeti Múzeum
Pályázatírás és projektmenedzsment: Szijjártó Orsolya / Inventio Consulting Kft.

Történeti épületből fenntartható ház: utópia vagy valóság?

A fenntarthatóság gondolata lassan, de biztosan válik evidenciává az építőipari beruházások kapcsán, ugyanakkor van egy olyan terület, amely e téren is különös érzékenységet igényel: ez pedig a történeti épületek rekonstrukciója. Lehetséges-e, hogy egy ilyen épület felújítása után anélkül találja meg a helyét mai világunkban és váljon fenntartható létesítménnyé, hogy az kárára válna eredeti karakterének? A Magyar Környezetudatos Építési Egyesület (HuGBC) szeptemberben Budapesten Build2 Gether Green Retrofit címen nemzetközi konferenciát szervez a fenntartható épületfelújítások témakörében. Ennek apropóján az egyesület szakembereinek segítségével igyekszünk körüljárni a témát, és bemutatni néhány példát, amelyek számos tanulsággal szolgálhatnak a jövőre nézve.

Európai célkitűzések

„A műemlék és történeti épületek fenntarthatóságának kérdése ma még sokszor szinte tabutéma” – elemzi dr. Szalay Zsuzsa okleveles építészmérnök, a BME Építőmérnöki Kar Magasépítéstan Tanszékének (a HuGBC társult tagja) adjunktusa. „Még az energetikai szabályozások, előírások is „politikailag korrekt” módon kezelik a kérdést, kitérve arra, hogy a műemlék épületek kívül esnek ezeknek az előírásoknak a körén. Az európai szabályozás is kimondja, hogy műemlék épületeknek nem kötelező megfelelni a követelményeknek, amennyiben ahhoz elfogadhatatlan módon megváltozna a karakterük. Ezt a legtöbb tagország, így Magyarország is beemelte a szabályozásába. Ami ezzel a probléma, hogy ezáltal nincs is meg az a kényszer, hogy műemlék épületek esetében tekintettel kelljen lenni a fenntarthatóság, energia-tudatosság szempontjaira, hiszen ezzel ezek az épületek mintegy felmentést kapnak. Ilyen eset lehet az is, ha egy történeti épület például díszes homlokzatával városképi védelmet kap, ekkor is tud mentesülni. Éppen ezért nem is elég csak a műemléki épületekről beszélnünk a téma kapcsán, hanem a történeti épületekkel általánosságban is foglalkoznunk kell – az Európai Unióban pedig az 1945 előtt épült épületek aránya húsz százalék körüli, tehát nagyon jelentős mennyiség, amelyre már mindenképp érdemes kiemelten foglalkozni.”

Éppen ezért több uniós projekt is vizsgálja a kérdést, például a Horizon 2020 programban is van kifejezetten történeti épületekkel foglalkozó kiírás, és a célkitűzés az, hogy nagyobb mintaprojektek is megvalósulhassanak.

Európai viszonylatban a németek és az osztrákok járnak élen abban, hogy ezen a területen is érvényesülhessenek az energiatudatosság szempontjai – néha akár kicsit átesve a ló túloldalára. Ausztriában például már a kilencvenes években szereltek fel napelemeket templomok tetejére, és Németországban is számtalan példa van arra, hogy történeti épületeken napelemeket, napkollektorokat használtak; ezek között vannak kevésbé szerencsés, de nagyon jól sikerült verziók is, ahol elfogadható módon integrálják ezeket a megoldásokat. Nagy-Britanni-

ában pedig a kastélyokat, történeti épületeket kezelő National Trust kiemelt célként kezeli, hogy ötven százalékkal csökkentse az általuk kezelt épületek fosszilis energiaigényét és szén-dioxid-kibocsátását.

A Megújuló Energiák Háza

A Megújuló Energiák Háza (Renewable Energy House, REH) Brüsszelben a fenntartható módon felújított történeti épületek egyik legnagyobb példája, ami nem véletlen: az épületet eleve egyfajta mintaprojektnek szánták. A European Renewable Energy Council (Európai Megújuló Energia Tanács, EREC) a belga Laurent királyi herceggel szövetkezve hozta létre az iparág területén tevékenykedő szövetségek ernyőszervezetének méltó főhadiszállását. Az eredmény egy fenntartható létesítménnyé avansált száznegyven éves épület Brüsszel belvárosában, amelynek energiaellátását száz százalékban megújuló források fedezik olyan, némileg szokatlan megoldásokkal megfűszerezve, mint a biomassza tüzelésű kazán.

A Rue d'Arlon 63-65. szám alatt álló épületbe 2006-ban költöztek be bérlői, a ház azonban hamar kicsinek bizonyult, és 2008-ban a szomszédos épületet is hozzá kellett csatolni. A felújításnak két alappillére volt: annak során egyrészt jelentősen csökkentették az épület energiafogyasztását, a fennmaradó energiaigényt pedig fenntartható forrásokból fedezték. Ennek köszönhetően a fűtés, légkondicionálás és szellőz-

tetés energiaigénye ötven százaléka egy hasonló hagyományos épületének, a fűtés és

hűtés energiaigényét pedig száz százalékban megújuló forrás fedezi. Az épület történeti jellege bizonyos energetikai jellegű intézkedéseket kizárt (ilyen például a főhomlokzat hőszigetelése), azonban még így is lehetőség adódott számos korszerűsítési megoldásra. Ilyen például a tető és a hátsó homlokzat hőszigetelése és utóbbin a komplett ablakcsere, vagy a főhomlokzaton a meglévő ablakszárnyak mellett egy második, hőszigetelő üvegezésű ablakszárny beépítése. Az energetikai rendszer részei a pelletkazán, a geotermikus energiát hasznosító hűtő-fűtő rendszer, valamint a napkollektorok és a fotovoltaikus rendszer. A sors fintora, hogy finanszírozási nehézségek miatt az épület eredeti koncepciója végül nem bizonyult működőképesnek – azonban a kísérlet mindenképp figyelemre méltó. A Megújuló Energiák Házáról további részletek az erec.org honlapon találhatóak.

Nyomdapatóból irodalapota: az Eiffel Palace

Kelet-Közép-Európában elsőként céloz meg kettős környezetudatos épületminősítést a Pesti Hírlap újjászületett néhai székháza a Nyugati térnél, amely az alkalmazott környezetudatos megoldásoknak köszönhetően a LEED Gold és a BREEAM Very Good fokozatát nyerheti el. A Bajcsy-Zsilinszky út 78. szám alatt álló épület Korb Flóris és Giergl Kálmán tervei alapján készült el 1894-re. Az épületben valaha a Pesti

Hírlap nyomdája és kiadóhivatala kapott helyet, a történelem azonban nem volt kegyes hozzá. A második világháború alatt súlyosan megrongálódott, sarokkupolája elpusztult. Később a Zrínyi Nyomda működött benne, majd 1996-2012 között üresen állva várta az enyészetet. Hasznosítására több koncepció is született, egy időben szó volt róla, hogy szállodaként születik újjá – azonban végül felsőkategóriás irodaházként találta meg újra önmagát.

A megváltozott funkcionális követelmények, valamint a leromlott állapot miatt sajátos koncepció mentén zajlott a felújítás: a megtartott homlokzat és belső udvaros elrendezés mellett a háznak csak egyes elemei maradtak meg, például a belső udvar csodálatos öntöttvas szerkezetei vagy a főlépcső, amelyet darabonként elbontottak, és az eredeti lépcsőelemeket felhasználva építettek vissza. Gelesz András Ybl-díjas építész tervező koncepciója alapján, a DVM group kivitelezésében azonban ezen elemek kivételével a Baliga Kornél építőművész által rekonstruált régi homlokzatba foglalva egy teljesen új épület jött létre.

A ház közel harminc százalékkal kevesebb energiát fogyaszt egy hasonló, hagyományos kialakítású irodaépületnél. Ez olyan megoldásoknak köszönhető, mint a tetőn elhelyezett, százhusz elemből álló fotovoltaikus rendszer, a melegvíz-ellátást biztosító napkollektorok, a hűtésről-fűtésről gondoskodó levegő hőszivattyús/hővisszanyerős VRV rendszer vagy a jelenlét-érzékelős világítás. A beruházás további környezetudatos elemei a vécék öblítésére és az öntözésre használt esővíz gyűjtése, valamint a garázs szinten elhelyezett kerékpártárolók és az elektromos autók számára kiépített töltőállomások.

A mai napig versenyképesek

Nem szabad meglepednünk róla, hogy egy történelmi épület szerkezetét, működési koncepcióját tekintve a fenntarthatóság szempontjából is számos tekintetben versenyképes egy új építésű házzal. És van még egy szempont, amelyről az energiatakarékos működés szem előtt tartása mellett hajlamosak vagyunk megfeledkezni. „A leginkább környezetudatos magatartás a megtartás” – mutat rá Gyöngyösi Zsolt okleves építőmérnök, a DVM group környezetudatossági tanácsadói osztályának vezetője, a HuGBC elnökségi tagja. „Ha például az építőanyagokban eltárolt energiát vizsgáljuk, nehéz versenyezni egy már meglévő épülettel, legyen az energetikailag bármennyire is kedvezőtlenné

ködésű, hiszen a teljes életciklust tekintve akár harminc-ötven év is eltelhet, míg egy új építésű, korszerű épület energiafelhasználás szempontjából azzal versenyképes lesz.” Az Eiffel Palace kettős környezetudatos minősítését is végigvívó szakember olyan további szempontokra is felhívja a figyelmet, mint a fenntarthatóság szempontjából igencsak fontos elhelyezkedés kérdése, amely egy belvárosi épületnél például rendkívül kedvező és a környezetudatos minősítések során is fontos kritérium.

Ongrádi Melinda

Magyar Környezetudatos Építés Egyesülete (HuGBC)

A fenntartható felújítások témakörében további ismeretekkel vértelhetjük fel magunkat, és az egyesület szakembereivel személyesen is találkozhatunk a szeptember 24-én az Eiffel Palace-ban rendezett Build2Gether Green Retrofit konferencián, amelynek során az épületet is bejárhatjuk. Részletek a konferenciáról a hugbc.hu/green-retrofit oldalon.

Tervpályázatok

Interjú Láris Barnabással, a Modulárt Kft. vezetőjével

Az utóbbi időben egyre kevesebb fiatal építész tud önálló munkáival érvényesülni a beszűkült piacon. A munkák limitált száma magával hozta, hogy még nehezebb saját lábra állni. A kevés ellenpélda egyike Láris Barnabás, akinek sikerült önálló irodát alapítani, és akinek az építészeti pályázatok szinte végigkísérték eddigi szakmai útját. A legutóbbi sikere, az idén nyáron lezárult mogyoródi művelődési házra kiírt ötletpályázat kapcsán készítettem vele interjút. A pályázatot csapatával, a Modulárt Kft.-vel nyerte meg.

Gratulálók a legutóbbi pályázati sikeredhez, de kezdjük az elején. Hogyan indult pályafutásod?

Már egyetem közben elkezdtem dolgozni, és szerencsém volt, mert olyan építészeknél tanulhattam a szakmát, mint Turányi Gábor és Keller Ferenc. A diplomázás után az Építész

gyobb sikerünk, az Újpalotai Főtér pályázat, ahol első díjat sikerült nyernünk. A Stúdióban eltöltött évek után, 2011 nyarán döntöttem úgy, hogy saját utamat járva önállósulok.

Kezdetben milyen munkáitok voltak?

Volt néhány pályázat (pl. Csapaki Agóra), de főleg passzívház terveken, típusház terveken dolgoztunk. Csak úgy, magunknak. Reméltük, hogy a befektetett munka egyszer kifizetődik, s a terveket a piacon értékesíthetjük. Nem így történt, de legalább a rengeteg munka, végigrajzolt ház adott nekünk egyfajta rutint, és kialakítottunk irodán belül egy jól működő tervezési metodikát. 2011-ben kiírtak egy nemzetközi tervpályázatot ökológikus családi ház tervezésére, amit Vesztergom Ádámmal és Nagy-Miticzky Szabolccsal megnyertünk. A tervbe belesúrtítottuk mindazt a tudást, amit korábban a típusházakkal megszereztünk. A pályázaton végül első díjat nyertünk. Ezt követően az elmúlt két-három évben a legtöbb

Három szempontot figyelünk, és ezek alapján döntünk. Kell egy jó és érdekes téma. Ezután megnézzük a zsűri összetételét, majd a díjazást figyeljük, elsősorban az érdekel, hogy vélhetően mennyi díjazott pályamű lesz.

Hogyan és mennyit dolgoztok egy pályázaton?

Általában négy hetet szánunk egy pályázatra. A hivatalos bejárásra a kollegáim mennek el, én szeretem külön bejárni a helyszínt, amikor jobban meg tudom figyelni a környezetet. Általában szóba elegendek a helyiekkel, megpróbálok kideríteni a helyszínhez kapcsolódó laikus hozzáállást. Másik fontos szempont, hogy mivel kivitelező családból származom, a költségkeret betartására fokozott figyelmet fordítunk. Sok pályázatunkon ez is a sikerünk egyik összetevője. A program racionalizálására törekszünk, betartva a pályázati előírásokat. A tervezés közben rengeteg makettet csinálunk, alakítjuk, faragjuk őket, majd újat készítenek. Emellett mindig egy idézetre, vagy

1

2

3

Stúdióba kerültem, közben a Középülettervezési Tanszék Doktori Iskolájába jártam. Az Építész Stúdióban eltöltött 6,5 év optimális légkör volt számomra, mert nyugodt körülmények között lehetett építészetet tanulni. A Stúdióban nagyon sok pályázaton vettünk részt, a Baross utcai Idősek Otthona, Pécsi Koncertterem és a Budaörsi Iskola pályázatra emlékszem vissza a legszívesebben.

Mikor döntöttél, hogy kipróbálsz magad egyedül is?

Már az Építész Stúdióban eltöltött évek alatt barátaimmal (Vesztergom Ádám, Bujdosó Attila) csináltunk közös pályázatokat. Ilyen volt a Móricz Zsigmond körtéri Gomba, a Pestszentlőrinci Óvoda és talán az egyik legna-

gyobb magyar pályázaton elindultunk, az NKE sportszarnokán és környezetlakításán, a Millenáris Velodromon, ahol megvételeket, kiemelt megvételeket nyertünk.

Véleményed szerint mi kell ahhoz, hogy valaki sikeresen szerepeljen egy pályázaton?

Ahhoz, hogy valaki díjazást kapjon, rengeteg munka szükséges, a helyszínt, a programot jól meg kell ismerni. Feltételezni kell, hogy a zsűri milyen gondolatok mentén fog értékelni. Egy építészeti kérdésre, azt gondolom, rengeteg jó válasz létezik, ezért ahhoz, hogy első legyél, úgy gondolom, hatalmas szerencse szükséges.

Hogyan választod ki, hogy melyik pályázaton indulj el?

versrésztetre fűzzük fel a tervezést, azaz van egy mottója minden egyes pályázatunknak.

Végezetül, kérlek, mutasd be legutóbbi sikeredet, a mogyoródi Művelődési Ház első díjas tervét!

A kiírás elolvasásakor nagyon elkeseredtem, mert nem volt tervezési program, bár a téma nagyon tetszett, ezért kezdetben várakozó állásponton helyezkedtünk. Szerencsére a kérdés-válaszokban kaptunk egy nagyon korrekt programot, ami a kiadott büdzsével jól összeegyeztethető volt. Így belevágtunk. A házat egy Pilinszky-idézet alapján terveztük, ami arról szól, hogy az ember a magányában válhat Istenné, de csak közösségben lehet boldog. Ezt a funkciót (könyvtár és közösségi ház) találtam különösen idevágónak. A tradi-

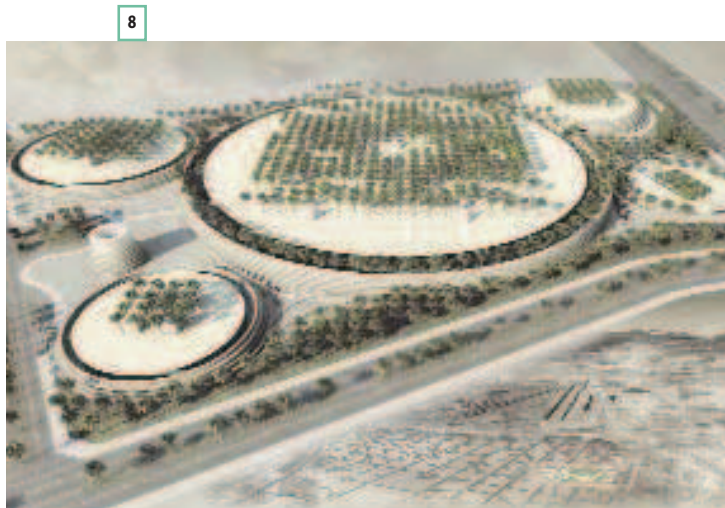
cionális házformát és anyagokat alkalmaztuk, mivel Mogyoród ezen területe a történeti falumag integráns része. A közösségi és a könyvtár funkcióit szintben elválasztottuk. A terep adottságait kihasználva az előbbit a felső szintről, míg utóbbit az alsó utcából lehet

elérni egy-egy tornácon keresztül. A kialakult nagy traktusmélységet bevilágító belső udvarral oldottuk, mely a bevilágításon túl kiállítóterként is funkcionálhat.

Burán Gergő

1-3.: Mogyoródi Művelődési Ház,
Modulárt Kft. (Láris Barnabás),
első díjas pályamű

Képenként – válogatás a közelmúlt pályázataiból

- 4. Herningsholm Szakiskola – C. F. Moller Architects, első díjas pályamű
- 5. Jeruzsálem Körzeti Bíróság – Studio PEZ és Zarhy Architects, első díjas pályamű
- 6. „Bargework”5 úszó iroda – Mateusz Mastalski, Ole Robin Storjohann és Karolina Raczka, első díjas pályamű
- 7. Fürdőkomplexum felújítása – Bodega & Piedrafita Architects, első díjas pályamű
- 8. Noble Qur'an oázis – Ricardo Bofill, első díjas pályamű

Amikre érdemes figyelni
közeledő határidővel leadható pályázatok:

- Kortárs Design Múzeuma, Mexikó City, Mexikó
beadási határidő: 2014. 09. 30.
- Digitális Művészetek Múzeuma, Madrid, Spanyolország
beadási határidő: 2014. 10. 05.
- Nelson Mandela Emlékmű, San Mateo, California, USA
beadási határidő: 2014. 10. 15.
- Új Modern Könyvtár, Koppenhága, Dánia
beadási határidő: 2014. 11. 20.

Burián Gergő

Rovatszerkesztő: Burián Gergő

Elemek és Alapok

14. Építészeti Biennálé Velencében

Száz év építéset. Nem kisebb célt fogalmazott meg Rem Koolhaas, amikor a döntés megszületett, mint hogy idén a klasszikus építészeti kiállítási kereteket elhagyva inkább egy kutatásra alapozott biennálét szervezzenek. A kiállítás programja (*Alapok és Elemek*, illetve *A modernitás befogadása 1914–2014*) sokkal több, mint egy hagyományos tör-

Számos, a kortárs építéset ünneplésének szentelt biennálé után az Alapok a történelemre figyel, megkísérli újragondolni, hogy az építéset hogyan értelmezi magát a jelenlegi helyzetében, és elmélkedik a jövőn.

Rem Koolhaas, előadás az Olasz Kulturális Intézetben, London, forrás: Dezeen

ténelemóra. A hangsúly ugyanis nem a múlt felé forduláson, hanem az abból való újraépítkezésen van. Ez a szándék pedig nemcsak az időzítés miatt találó (1914-től indulunk), hanem a témaválasztásban rejülő lehetőségekben is, hiszen hatvanhat ország már adottságaiból fakadóan is egyedi válaszokat fogalmazott meg. A nemzeti kiállítások összképe így kettős tanulsággal szolgál, ugyanis egyszerre mutatja meg a kortárs modern globális azonosságát és száz évvel ezelőtti, helyi adottságokból eredő különbségeit is.

Európa és Ausztrália

Érdekes színfoltja volt a biennálének Portugália, pavilon helyett ugyanis újsággal jelentek meg a kiállításon. Ez hatásos megoldásnak bizonyult, mert így a látogató nem csak egyszeri betekintést nyert az ország modern építészeti hagyományaiiba. Az újság egyszerre mutatta be az építészeti példákat a szociális lakásépítésben, de egyben megszólította az olvasót is, amikor a következő oldalakon aktuális projekteket mutatott be a biennáléhoz kapcsolódóan.

A magyar pavilon modernitás helyett egészen az építéset alapjaihoz nyúlt vissza. Építészhallgatók terveiben és építőtáborban emelt szerkezeteiben a népi építéset jelenik meg. Az évek során összegyűlt anyag figyelemre méltó, egyben hatásosan egyesíti az alkotás örömét és az építéset oktatását, sajátosan gazdagítva az Alapok témát. Finnország is hasonló utat jár, amikor kiállításában a faépítéset alapjai jelennek meg.

A magyar pavilon belső udvara

A lengyel kiállításon Pitsudski szobrának történetével a modernitás sajátos módon nemzeti öntudattal társul, de ebben hasonló Észtsország esete is, aki a modernitást az internet alapú társadalom fontosságával hangsúlyozza. Az Interspace (köztes tér) projekt virtuális terve történelmi terek visszahódítását célozza meg, valamint a régi és új városrészek összekötését, aminek fényében a virtuális építéset és téralkotás valós építészeti hatást és értelmet nyer. Figyelemre méltó, hogy a kiállításon az ország elnöke beszél arról, hogy a virtuális online alkalmazások nemcsak az ország versenyképességének motorjai, hanem egyben a társadalom és nemzetük egyedi fejlődési útja is, amivel felvehetik a versenyt a fejlett nyugati országokkal.

Virtuális építéset jelenik meg Ausztrália esetében is, mivel az ország pavilonja jelenleg átépítés alatt áll. Az ország ezt a problémát virtuális építésettel oldotta meg, és ausztrál építésetek jelentős alkotásait helyezte el Velence különböző pontjain, amiket okostelefonnal bárki megcsodálhatott.

Csehországban a modern befogadása az elmúlt évszázad városépítészeti fejlődésével jelenik meg, ahol a kiinduló alapkonceptió (közös munka, külön élet) összesen hat fejlődési szakaszban a század közepétől fogva (közös munka, közös élet) 1998-ra az eredetivel szinte ellentétes városépítésetet hoz (külön munka, külön élet). A kiállítás megépült lakóövezeteken mutatja be, hogyan formálta a városépítésetet az aktuális politika.

Romániában a modernizmus jelszava alatt a város zaja és kaotikus világa kerül szembe egy zárt és csendes szobával, míg Belgiumban az alapokat a modern otthon fókuszra adja, mint az önkifejezés zárt világa. Hollandiában Bakema munkássága határozza meg a modern örökséget, hasonlóan a Franciaországhoz, ahol Jean Prouvé és a legendás La villa Arpel áll a középpontban.

A belső udvar a fő témája Spanyolország kiállításának, mint az építészeti önkifejezés hagyományos eszköze, a kiállított kortárs tervek mind ehhez a térformához kapcsolódnak. Modern és kortárs tervek szerves kapcsolatát mutatja be Horvátország is, ahol a friss tervek a modern örökség szerves fejlődésének eredményei, hasonlóan Írország vagy Szerbia kiállításához, ahol az ország meghatározó modern építészeti értékei jelennek meg. Mindez számunkra is tanulságos lehet, hiszen ezek az országok viharos történelmi örökségük mellett is képesek a modern építéset egyes értékeit nemzeti örökségként és identitásuk szerves részeként értelmezni. Ehhez kapcsolódik az Északi országok pavilonja, ahol afrikai országok (Tanzánia, Kenya, Zambia) újjáépítését idézik fel, ami a hetvenes években észak-európai támogatással valósult meg. A modern itt már teljesen új értelmezést nyer, hiszen itt már új, születő országok meghatározó építészeti értéke válik.

Közel-Kelet és Afrika

Európával ellentétben az elmúlt száz év ebben a régiókban nemzetállamok születését hozza, így az ezzel járó modernitás sem ellentétes a kulturális örökséggel, hiszen nem helyére lép, hanem meghatározza azt.

Tanulságos Bahrein kiállítása, ami egy pánarab kerekasztalt tár a látogató elé, ahol a modern arab építésetet bemutató könyv mellett lehallgathatunk meghatározó arab építésetek előadásaiiba. Marokkó ki-

A lett kiállítás a modern kritikáját hozta

állításában is a jövőbemutató tervek a velük együtt bemutatott tradicionális településformákból és épületekből nyerne ihletet, de Kuwait vagy az Egyesült Arab Emírátsok is a modern sajátos arab kontextusát hangsúlyozzák, ahol a modernizáció és az államépítés szoros kapcsolatban marad. Izrael esetében ez a kiállítás fő témája, ahol nyomtató gépek írják homokba a sivatagi városok tervrajzait. Hasonló történelmi kontextusban gyökereznek az afrikai kiállítások is, mindez Dél-Afrika esetében figyelhető meg leginkább, ahol a történelmi háttér (feketéek egyenjogúsági harca) olyan jelentőséget nyer, hogy a modernizáció nem is építészeti, hanem kulturális és társadalmi tényező. Nem véletlen, hogy a régióban ez csupán Irán esetében kérdőjeleződik meg, hiszen az építészettörténeti értékek eredően határozottabban jelennek meg, így a nemzetudat vagy államépítés a modern építészet mellett más alapokra is támaszkodhat.

Dél-Amerika és Ázsia

A dél-amerikai országok esetében a modernitás építő ereje mellett a kritika is megjelenik, olykor sajátos latin hangulattal fűszerezve. Míg Argentína esetében folyamatos építészeti fejlődésnek lehetünk tanúi, amelynek a modernitás is szerves része, addig a Dominikai Köztársaság Trujilo diktátor világkiállításának utóéletét tárja elénk, ahol az ország viszonya ellentmondásba kerül a grandiózus modern építészettel. Brazília ezzel ellentétben a modernizmus és a tradíció közé egyenlőségjelet tesz. Ismerve az ország építészeti örökségét, ez természetesen nem meglepő, de nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a kiállítás ebben az esetben is a nemzetközi modern építészet mellett a sajátos brazil jegyeket és örökséget is hangsúlyozza.

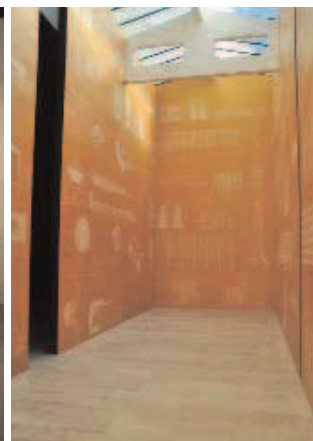
Hasonló hangot üt meg Japán is, ahol a metabolizmus mellett a mo-

Bahrein kiállítását egy pánarab kerekasztal határozta meg

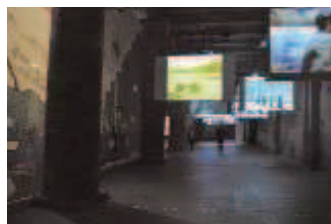

Horvát kiállítás a modern gyökereit a történelmi örökségben kereste

Szerbia kiállítása a modern építészeti örökségét hangsúlyozta

dernizáció gyakorlatilag egyet jelent az ország gazdasági újjáépítésével. A kiállítás alsó szintjét is ez határozza meg, ahol a japán modern meghatározó alakjai idézik fel a japán modern korszakát. Az emeleten viszont a metabolizmus utáni útkeresés fogadja a látogatót, ahol leltárszerűen nem is jellemzően egységes anyag jelenik meg, hanem ötletek

A Monditalia kiállítás az Arsenaleban Olaszországot társművészetekkel mutatta be

sokasága, mint például Hiroshi Hara vernakuláris építészeti modellekből alkotott, vertikális, városépítészeti léptékű épületei. Dél-Korea ezzel szemben egy különleges kiállítással jelent meg, ahol északi szomszédjával közösen kereste modern építészeti gyökereit. Ennek a lépésnek a jelentősége már önmagában meghatározó volt, de az adottságok ismeretében különösen figyelemre méltó, hiszen itt az építészet társadalomalakító erejében jelenhetett meg.

A biennálét a nemzeti pavilonok mellett az *Építészet elemei* kiállítás (kétéves kutatásban a Harvard Egyetem diákjai tárják a látogató elé az építészet legfontosabb szerkezeteinek fejlődését) és a *Monditalia* (Olaszország bemutatása társművészetek /film, tánc, színház/ eszközeivel) is meghatározta, de alighanem a legérdekesebb mozzanata a modernitás eredeti sokszínűsége marad, ami viszont csak a múltba tekintve jelenik meg igazán. Ez az érték a jelenben nemzetenként láthatóan ugyan eltűnni látszik, a biennále viszont így a modernitás értékeiből indul, és nem a végkifejletet hangsúlyozza. Koolhaas eredeti szándéka az „elmékedés a jövőről” volt, mert a „kortás építészet nincs jó egészségben”. A biennále valóban nemcsak az utóbbit, hanem az előbbi fontosságát is hangsúlyozza.

Gutai Mátyás

Polgár Attila (1965–2012) designer, fotós emlékkiállítás a HAP Galériában

A HAP Galéria nyári kiállítása az udvaron Vivaldi *F-dúr szonátájának* hangjaival kezdődött. Hegedűn előadta Winkler Orsolya és Rácz József. Winkler Barnabás, a galéria vezetője elmondta, hogy amikor Polgár Attila húsz éve az irodába érkezett, mindig más véleménye volt, mint nekik. Jókat vitatkoztak. A kiállítást Péter Vladimir, az Iparművészeti Főiskolán a művész mestere, mentora nyitotta meg. Két történet mesélt el. Elsős korában Attila egy békát rajzolt, amint a földről elrugaskodik, és nagy ívben ugrik, majd ugyanazon a lapon a békagép

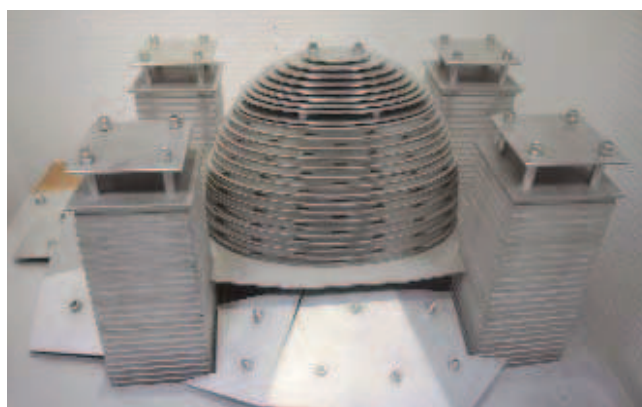
jutalmazták. Képesítése: okleveles mesterdiplomás iparművész. Több mint tíz évig a főiskolán az Alapképzőben tanársegédként működött. 1997-ben Vaskutya Labor Tervező és Kivitelező Bt. néven céget alapított, amely a Szentendrei Kaszinó üveg előtétő szerkezetét és a bajai Tesco Áruház városemblémáját készítette. Kozma, Moholy-Nagy és Soros ösztöndíj segítette fejlődését, művészi kibontakozását. Ezek hatására fordult érdeklődése az épületfotózás felé. A legnevesebb építészek keresték meg. Dolgozott többek között Finta Józsefnek, Pálffy Sándor-

1

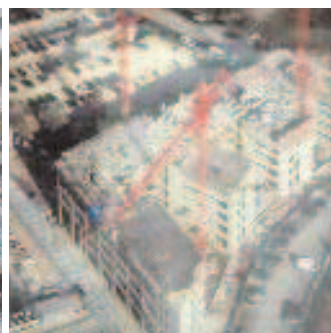
2

3

4

5

6

7

tervét és szerkezeti csomópontjait adta meg Leonardo vázlatait idézve. A másik egy öntödény terve, amely csúnya, de tökéletes volt. Semmi rajzot, csak magát a tárgyat mutatta be. Zseni volt, öntörvényű, önégező. A vizsgán a tábla bal felső sarkában kezdett el egy ábrát megrajzolni, aztán sorra a lehetséges változatokat lefelé, de mindegyiket áthúzta, végül a jobb alsó sarokban skiccelte fel a végső, jó megoldást, amelyet kétszer aláhúzott. Péter Vladimir befejezésül Juhász Gyula *Gulácsy Lajoshoz* című versét olvasta fel.

Winkler Barnabás rendezte a kiállítást. Megemlítette, hogy nehéz volt a képeket összegyűjteni. Hozzátette, hogy Polgár Attila ráhagyta a hagyatékát. Megígérte, hogy egy éves munkával katalogizálni fogja. Ha lesz Építészeti Múzeum, át fogja adni a múzeumnak. Ellenkező esetben végrendelettel rögzíti, ki vigyázzon majd rá.

Polgár Attila 1965-ben Szekszárdon született. Az Iparművészeti Főiskolán tanult. 1987-ben Kisdiplomát szerzett. Tanulmányait Mesterképzőn folytatta. Diplomamunkája a Nagyatádi Óratorony volt. 1990-ben Soltész György témavezető mellett végzett. A munkát Nívódíjjal

nak, Skardelli Györgynek, Virág Csabának és Winkler Barnabásnak. A témát mindig alaposan körüljárta. Minden évszakban készített felvételeket és légifotókat is. Élete végén ékszerek előállításával foglalkozott. 2012. október 29-én 47 éves korában hunyt el. A kiállításon Polgár Attila számos épület- és tárgyfotoja mellett főiskolai rajzsorozata, modellje és diplomamunkájának képe is látható. A közönség egy fiatal, rendkívül tehetséges művész alkotásait csodálhatta meg.

Timon Kálmán

1. Béka rajzsorozat befejező lapja, békaugrás íve és békaugrógép csomóponti részletei
2. Polgár Attila diplomamunkája, Nagyatádi Óratorony, 1990
3. Modell Turányi Gábor Világkiállítási épületéhez, 1996
4. A Kálvin tér a magasból, Virág Csaba házaival
5. Infopark D épület, építés közben három daruval, 2006
6. Az Aréna légifotója
7. Balfi Nemzeti Emlékhely madártávlatból

Tervlap: az építész közélet sűrűje, **ahol** mindenképp jól jársz! Csatlakozz a Tervlap Építész Klubjához, **ahol** érdemes tagnak lenni!

Azoknak, akiknek **van** szavuk vagy **van** képük ott, ahol **van** arcuk! Az internet új oldala: www.tervlap.hu

Internorm

„A HÁZ ÉKKÖVEI” PÁLYÁZAT

Keressük Magyarország legszebb Internorm házait!

Tervezett már lakóépületet, ahová Internorm ablakok, ajtók kerültek? Az Internorm Ablak Kft. pályázatot hirdet már megépült, illetve még tervezés alatt álló magyarországi lakóépületek tervezői részére.

Beadási határidő: 2015. január 31.

Díjátadás a 2016. évi Nemzetközi Építészkonferencián.

Részletek: www.internorm.hu

Jelentkezzen és nyerje meg az 5 db Canon fényképezőgép egyikét!

Együttműködő partner:

Canon

Ybl-díjas építészek alkotásai Székesfehérváron – kiállítás az Alba Plazában

A Magyar Építészet Évében, Ybl Miklós bicentenáriumának rendezvényeként 2014. július 29-én nyitották meg az *Ybl-díjas építészek alkotásai Székesfehérváron* című kiállítást a székesfehérvári Alba Plaza bevásárlóközpontban. A nagy építész szülővárosa, bár munkássága jellemzően nem kötődik ide, tevékenyen részt vesz a számos rendezvényből álló országos programsorozatban. A kiállítást a Fejér Megyei Építész Kamarája készítette és szervezte. A tablókön azokat a székesfehérvári épületeket, létesítményeket mutatják be, amelyekért tervezőiket Ybl-díjjal jutalmazták, illetve azokat a fehérvári házakat, amelyeket Ybl-díjas építészek terveztek.

1

2

3

A megnyitón elsőként L. Simon László államtitkár, az Ybl Emlékbizottság vezetője mondott üdvözlő gondolatokat. „Büszke vagyok, hogy itt lehetek Székesfehérváron, Ybl szülővárosában.” Beszédében jelezte, hogy a tavalyi 150. évfordulós Gárdonyi Géza Emlékév után a kormány 2014-et Ybl Miklós születésének 200. évfordulója kapcsán a Magyar Építészet Évének nyilvánította. Ezzel nem csak Ybl Miklós emléket kívánjuk ünnepelni, hanem a magyar építészeket és a magyar építészetet is. Bejelentette, hogy a közeljövőben egész alakos Ybl szobrot avatnak majd Székesfehérvárott. Végül átnyújtotta az idén alapított Ybl Emlékéremet Csutiné Schleer Erzsébet építésznek a kiállítás remek megrendezéséért és Igari Antal Fejér megyei főépítésznek numizmatikai szervező tevékenységéért.

Majd Lantay Attila városi főépítész köszöntötte a meglepően nagyszámú közönséget. „Ha Ybl Miklós ma élne, minden bizonnyal a legmagasabb hazai építészeti díj birtokosa, Ybl-díjas lenne” – emelte ki, derűséget kiváltva. Az Ybl-díjasok által tervezett alkotások kilométerkövek, amelyek a város fejlődését mutatják. Bejelentette, hogy a városi közgyűlése az idén Schmidl-díjat alapított, amelyet Schmidl Ferencről, Székesfehérvár ezidáig egyetlen Ybl-díjas építészéről neveztek el.

Csutiné Schleer Erzsébet, a kiállítás ötletgazdája és a megnyitó moderátora jelezte, hogy a tárlat a kamarai tagok közös munkája, kiemelte Németh László elnök közreműködését és két ifjú építész, Tóth Viktória és Ács Anna grafikai arculattervező és szerkesztő munkáját. Megköszönte a kiállítás megvalósításához a Nemzeti Kulturális Alap, Székesfehérvár Önkormányzata, a Magyar Építész Kamara, a Városi Képtár – Deák Gyűjtemény, A Szabadművelődés Háza és a kiállításnak most helyet adó Alba Plaza Bevásárlóközpont támogatását. Az építésztársadalom nevében köszönetét fejezte ki a budapesti Ybl Egyesületnek és Szmodits Júlia elnökhelyettesnek évek óta tartó kezdeményező és szervező törekvéseért Ybl Miklós születésének 200. évfordulója méltó megünneplésére.

A zárót Vadász György Kossuth-, Ybl- és Steindl-díjas építész nyitotta meg a maga kedves, egyéni hangvétellű módján. Tóth Menyhértet idézte: *Fehérváron a fehérséghez el kell jutni*. Elismeréssel sorolta fel a tablókön bemutatott építészeket, közöttük elsősorban professzorait:

4

Weichinger Károlyt, Rimanóczy Gyulát, Kotsis Ivánt és Schmidl Ferencet. Köszöntötte építésztársait: „a voltakat, az élőket és a jövőbelieket” is. Székesfehérvár belvárosába tanítványaival együtt tervezett polgárházait a legkedvesebb munkáiként tartja számon. Gondolatait Nemes Nagy Ágnes *Mesterségemhez* című versével fejezte be.

Németh László kamarai elnök a Fejér megyei éremgyűjtők idén kiadott Ybl-érmét nyújtotta át a szónokoknak. Majd pohárköszöntőjével két órán át tartó kellemes, kötetlen szakmai és baráti beszélgetés kezdődött a bevásárlóközpont délutáni forgatagának kellős közepén, a megnyitóra székekkel diszkréten lehatárolt kiállítási területen.

A tablókön harminckilenc Ybl-díjas építész fehérvári munkája látható. A helyi születésű és munkásságával is főként e városhoz kötődő

Schmidl Ferencen kívül hét építész az Ybl-díjat székesfehérvári alkotásáért kapta.

A történeti körkép bemutatására három művet választottunk. Weichinger Károly Prohászka Ottokár emlékoszlopa 1942-ben épült, a szobrásmunkát Ohmann Béla végezte. Weichinger 2010-ben poszthumusz kapott Ybl-díjat. Schmidl Ferenc kiemelkedő munkája, a Vörösmarty Könyvtár és Csók Képtár (egykori kultúrház) római iskolás hatá-
sokat tükröző épülete szintén 1942-ban készült, Aba-Novák Vilmos

5

6

monumentális, világhírű pannójának (Grand Prix 1937. párizsi világtkiállítás) befogadásával. Rimanóczy Gyula 1953-ban az elsők között kapott Ybl-díjat. 1954-ben épült a ma is álló MÁV irányítótornya. E páratlan vasúttörténeti emléket a fehérvári vasútállomás idén kezdődő nagyszabású fejlesztése során bontásra ítélték, lelkes lokálpatrióták szövetkeztek a megmentésére.

7

Néhány további bemutatott alkotó és alkotás a sok között: Kotsis Iván székesfehérvári városházi épülettömbje 1938-ból, a H. Nándori Klára tervezte Arany János utcai OMF színház felújítása 1975-ből, és Potzner Ferenc, aki a Zeneakadémia és a Várkertbazár mellett a Fejér megyei Levéltár műemléki felújításáért és bővítéséért kapott idén Ybl-díjat. Külön érdekesség a két enteriőr, Kóris János óra- és ékszerbolt belső berendezése 1991-ből és Vánca László munkája, a Városi Képtár Deák Gyűjtemény bővítése 1993-ból.

A modern Székesfehérvárt az ipar és kereskedelem alkotásai is fémjelzik kettős értelemben is. Az ipari csarnokokban fémfeldolgozás folyik, a kereskedelem házait fémburkolatok jellemzik. Farkas Ipoly építész (néhány hónapja hunyt el, kilencvenéves korában), Menyhárd István statikus és Semsey Lajos építés-technológus a Könnyűfémű, Alumínium öntöde és Présmű csarnokainak kimagasló színvonalú tervezéséért kaptak közösen Ybl-díjat 1961-ben, és ugyanebben az évben, mint Iparterves mérnököket August Perret-díjjal is kitüntették. A tech-

nológia megkívánta hosszú ipari csarnokok lefedése vékonyfalú, feszített vasbeton héjakkal esztétikus látványt nyújtott. Simon Ferenc a Fehérvár Skála Áruház tervezéséért lett 1979-ben Ybl-díjas. A domborított félemele homlokzat a Szent István-i bazilika maradványait keretező kőtár íves téglalapuzatán át feltárulkozva háttérként jelenik meg.

1999-ben adták át a tárlatot is befogadó Alba Plaza Bevásárlóköz-

8

9

pontot, amelynek vezető építésze az Ybl-díjas Dobozi Miklós volt. Külön elismerés illeti a szervezők szándékát, hogy a közérdeklődésre jogosult kiállítás nem egy eldugott múzeumi terem falai között mutatták be néhány ráérő nyugdíjas jelenlétében, hanem a város kereskedelmi centrumaként funkcionáló, nyüzsgő helyszínén, ahol a vásárlók is körülzongták a bemutatót (bár a múzeumi hívős termetet a júliusi kánikulában minden bizonnyal értékelték volna).

A tárlat augusztus 12-ig a bevásárlóközpontban, augusztus 13–26 között a Szabadművelődés Házában (Székesfehérvár, Fűrdős sor 3.) tekinthető meg.

Az Ybl-díjas Mányi István Székesfehérváron egy kertvárosi orvosi rendelő nagyszabású bővítését tervezte. Befejezésül az ő *Ars poeticájából* idézek: *Házaim – gyermekeim. ... Nagy társasjáték ez, komolyságot feltételező. A megépült ház öndólgó életre kel. Jó, ha befogad, véd, nevel és boldogít.*

Timon Kálmán

1. Weichinger Károly: Prohászka Ottokár emlékoszlop, 1942. Szobrász: Ohmann Béla. Fotó: Csutiné Schleer Erzsébet
2. Vánca László: Városi Képtár – Deák Gyűjtemény, belső lépcső, 1993. Fotó: Németh Kitty
3. Schmidl Ferenc: Vörösmarty Könyvtár és Csók Galéria, 1942. Fotó: Németh Kitty
4. Rimanóczy Gyula: II. számú vasúti állítótorony, 1954. Fotó: Tószki Attila
5. Farkas Ipoly: Könnyűfémű ipari csarnok, 1960. Fotó: Borbély Béla
6. Simon Ferenc: Fehérvár Skála Áruház, 1979. Fotó: Csutiné Schleer Erzsébet
7. Dobozi Miklós: Alba Plaza Bevásárlóközpont, 1999. Fotó: Csutiné Schleer Erzsébet
8. Ybl Miklós emlékérem (Ybl Emlékbizottság Elnökétől 2014)
9. Ybl Miklós emlékérem (Magyar Éremgyűjtők Egyesülete Fejér Megyei Alba Regia Szervezetétől, 2014)

Az éremfotókat és a kiállítási képeket Czernetzki Moritz készítette.

Építész Tervezői Napok

Továbbképzés és konferenciasorozat a BME Épületszerkeztani Tanszéke és a közös szervezésében. MÉK 2 pont (2013/4)

A konferenciasorozat szakmai védnöke:

dr. Becker Gábor egyetemi tanár (BME), az Építészmérnöki Kar Épületszerkeztani Tanszékének vezetője

A sorozat szakmai szervezője és levezetője:

Horváth Sándor, Pataky Rita, Takács Lajos Gábor, Dobszay Gergely

Helyszín:

Bara Hotel konferenciaközpontja (Budapest, XI. Hegyalja út 34-36.)

Időpontok és témák:

május 8. – Az építészet jelentősége a vidékfejlesztésben

Tervezett előadók: Dr. Ónodi Gábor, dr. Makovényi Ferenc, Borbás Péter, ifj. Hubai Imre, Fodor Dániel

Speciális agrárépítészeti szerkezetek, vidéki közösségi helyek építése, a vidéki építési és épület-felújítási beruházások megfelelő műszaki színvonala, a vidék építészeti értékeinek megőrzése, az épületek megóvása, felújítása, az építészet az agrármarketing céljaiért.

június 12. – Épületburok hibák és kihívások

Tervezett előadók: dr. Dobszay Gergely, dr. Hunyadi Zoltán, Bakonyi Dániel, Csillag Katalin

Az új építészeti trendek műszaki háttere, átforduló tetők, nemlineáris szerkezetek, egyedi, nemes burkolatok, új felületek, dizájnok, anyagminőségek. Homlokzattervezés és épületburok, hőszigetelési, vízzárósági, vízhatlansági kérdések a tetőtől az alapozásig. Csomóponti megoldások, anyagváltások technikái, egyenminőség, dilatációk és akusztika.

szeptember 18. – Vízszigetelések – víz: élet vagy első számú veszélyforrás

Tervezett előadók: Reich Richárd, Horváth Sándor

Tetőszigetelések újszerű kérdései, talajban lévő nedvességátalakítások elleni újszerű szigetelési megoldások, fokozott biztonsággal a mélyépítési nedvességátalakítások ellen

november 6. – Tűzvédelemi szabályozás, 2014-2015

Tervezett előadók: Takács Lajos Gábor, Szikra Csaba, Kulcsár Béla, Bánky Tamás, Geier Péter,

A tűzvédelem készülő új szabályozása: (közigazgatási törvény, új OTSZ 2014-ben) irányelvek kidolgozása, a tűzvédelemi tervező új feladatai.

Tűzgátló szerkezetek, emelt tűzállóságú szerkezetek, minősített termékek, tűzvédelemi rendszerek, hő- és füstelvezetők, menekülési utak szerkezetei, alkalmazási elvek és gyakorlat.

(A programváltoztatás jogát fenntartjuk)

Részvételi díj:

2362 Ft + áfa (3000 Ft) alkalom. Az ár tartalmazza az ebédet és a kávészüneti frissítőt, valamint minden résztvevő bruttó 2000 Ft értékben visszatérítést kap a tervlap.hu rendszerben.

A b s t r a c t s

CASTLE PARADIGM 24**CASTLE GARDEN BAZAAR RESTORATION, BUDAPEST BY FERENC POTZNER**

Budapest's Castle Garden Bazaar has been restored to a masterplan which suits the preferences of those who respect history and those who look forward to radical change. This balancing act encompasses the proposed use of this major public space as tourist attraction, events space and social focal point. Contemporary architectural forms (corten steel and raw concrete) are placed beside the traditional (timber and stone) resulting in a diverse visual composition.

**CULTURAL CENTRE OVER RAILS,
A STRIKING RECONSTRUCTION** 32**CASA MEDITERRANEO, BENALÚA/ALICANTE, SPAIN****BY MANUEL OCAÑA DEL VALLE**

One of the hardest tasks placed before an architect regarding contemporary design is that of how to use an historical building? Empathy for the historical origins of this building, a railway station, has been maintained without need to concede to nostalgia. This gives the designers space in which a radical use of contemporary motifs might be applied on a human scale. The floors are from compacted earth and gravel allowing for gardening features, the large spaces have remained open, new spaces are small, comfortable and therefore easier to maintain.

EXALTED AESTHETICS 36**THE CHURCH OF SAINT MORITZ, AUGSBURG, GERMANY BY JOHN PAWSON**

In parallel to Pawson's work in Hungary, Pannonhalma, this church refurbishment shared similar requirements. The formal function of a church should not be interfered with, ceremonial arrangement or liturgical traditions. The works could only be of an aesthetic nature to which this architect has responded with a cleanliness of form and materials.

EIFFEL PALACE 40**FORMER PESTI HÍRLAP PUBLISHING HOUSE RECONSTRUCTED, BUDAPEST****BY ANDRÁS GELESZ**

A model example of how a building close to structural failure can be turned around within a limited time frame to provide efficient, well designed commercial space, without loss of original character. Although the majority of this building's fabric was replaced the elevational treatment and internal cast iron support structures remain. Additions to the building are modern and express the client's desire to be contemporary in approach to design and project management principles.

ANOTHER TROPHY 46**HUNTING MUSEUM AT THE GRASSALKOVICH MANSION, HATVAN****BY ZOLTÁN WITTINGER and TAMÁS ALBERT**

Faithful refurbishment of historical monuments can lead to problems regarding authenticity, here is an example of such a project where charac-

ter has been retained by means of finely balancing the original building against a new function. Community pride has also been restored by means of increasing a town's sense of elegance.

OFFICER, HONOR, INTEGRITY 50**NATIONAL UNIVERSITY OF CIVIL SERVICE, LUDOVICA BUILDING, BUDAPEST
BY ISTVÁN MÁNYI and TIHAMÉR SZALAY**

Where required this building has been restored to its original splendour, including materials being sourced from the original region, stone and timber to prevent mismatching. Where possible contemporary solutions have been applied tastefully to create a balanced sense of integrity for the project as a whole.

AN URBAN PALIMPSEST 54**FORMER BOILER HOUSE REDEVELOPED AS FAMILY HELP CENTRE, KAPOSVÁR
BY SÁNDOR NAGY**

A late sixties central heating facility is reinvented to serve as a family help centre following advances in mechanical engineering technology rendering the majority of its space redundant. The refurbishment being objective in approach to spatial use and decoration resulting in an architectural solution that serves the community without loss of original requirements.

THEN AND NOW – THE OLD AND NEW 58**OLD PEOPLE'S HOME, ÚJPEST, BUDAPEST BY GYÖRGY TÖÖS**

Considering recent history this project seems to have always been there! Meaning the location of the building and its garden courtyard fit perfectly within the urban fabric creating a real home for the elderly. Close collaboration between the architect, interior designer and landscape architect have led to this throughout a successive discussion regarding the needs location, home and garden. To date projects of this kind usually followed the institutional plan of taking over an existing building, usually a poor response, here differs from type as a new development allows for correct consideration of the end users requirements.

DEVELOPING TOURIST ATTRACTIONS 62**GEORGE I RÁKÓCZI CANNON FOUNDRY, SÁROSPATAK BY ISTVÁN MÁNYI**

The historical and the contemporary used in this development have been chosen to sit comfortably besides each other in such a way as to separate the functions into educational, tourist attraction and facility management. Now the exhibit can be seen all year round in relative comfort adding to the region's wealth in tourism. In material terms original timber framework has been complimented by new galvanised steelwork, both having the same rationale of design and form.

Ferkai András: Farkasdy Zoltán építésze

A HAP Tervezőiroda Kft. 2014. évi kiadásában jelent meg a nagyméretű, 23,5×27,5 centiméteres, puha borítójú kötet. A könyv felépítése: előszó, bevezető, kronológia, nyolc fejezet, Farkasdy írásai.

Az Előszóban a szerző elmondja, hogy a monográfia megírására Kertész András és Eltér István vette rá. Ifj. Farkasdy Zoltán, a hagyaték kezelője és Lantos Edit művészettörté-

rendezte. A könyv a megnyitóra hagyta el a nyomdát. A kiállításról szóló, és a *Metszet* 2014/2. számában megjelent ismertetőben már szerepelt Farkasdy életrajza, ezért itt csak kiegészítő adatokat közlünk.

1933-ban a Fasori Evangélikus Gimnáziumban elemi iskolai osztálytársával, Jánossy Györggyel járt együtt. A budapesti József Nádor Műegyetemen végzett építészmérnöki tanulmányai mellett, azzal párhuzamosan 1942–1944-ben a Pázmány Péter Tudományegyetem művészettörténet szakán a Gerevich szemináriumot hallgatta. 1949–1950-ben Janáky István munkatársaként a BME Stoczek utcai új tanulmányi épületének tervezési és művezetési munkálatait végezte. Számos terv-

2

pályázaton vett részt, legtöbbször sikerrel. Hétvégi ház típusterveket dolgozott ki. A TTI-ben panelos tanulmányokat készített. 1983-ban 60. születésnapja alkalmából a Munka Érdemrend arany fokozatával tüntették ki. 1989-ben hunyt el. A Farkasréti temető 31. parcellájában a 2/22 számú sírhelyen nyugszik.

A szerző Farkasdyról összefoglaló gondolatok után a terveket és épületeket veszi sorra. A stíluskérdések: modern – szocreál – újra modern című fejezetben kijelenti, hogy a Stoczek utcai téglalburkolatú egyetemi épület Farkasdy

3

skandináv szellemű, korszerű alkotása, amelyen maga Janáky is meglepődött, amikor meglátta. A Népművelési Gimnáziumról (később Iparművészeti Főiskola, ma Moholy-Nagy Művészeti Egyetem) 1954-ben Sai-Halász Antal írta le először: „a dabasi kúriák hangulatát hozta el a Zugligeti út erdős, dús lombosított tájába.” Ferkai ezzel szemben azt a véleményét fogalmazza meg, hogy „az épületnek több köze van az 1910-es, 20-as évek északi klasszicizmusához, mint a haladó hagyományoknak kinevezett reformkori magyar klasszicizmushoz.” Érvelésének alátámasztására a norvégiai Haugesund városházát hozza fel 1931-ből, az épület aszimmetrikus rizalitjának armírozott földszintjén emeleteket összefogó, párosan állított négyszer két oszloppal. Dabasi kúrián portikuszt soha nem helyeztek el aszimmetrikusan. Az épület a korszak karakteres példája. 1955-ből szocreál paródiaként Toronyuszodát mutat be. Farkasdyt idézi: „Az eszmei tartalom magyarázata: a vízbe ugrálók, a víz csobbanása mind-mind olyan emóciókat váltanak ki a szocialista emberekben, mely életük horizontális tespedtsé-

4

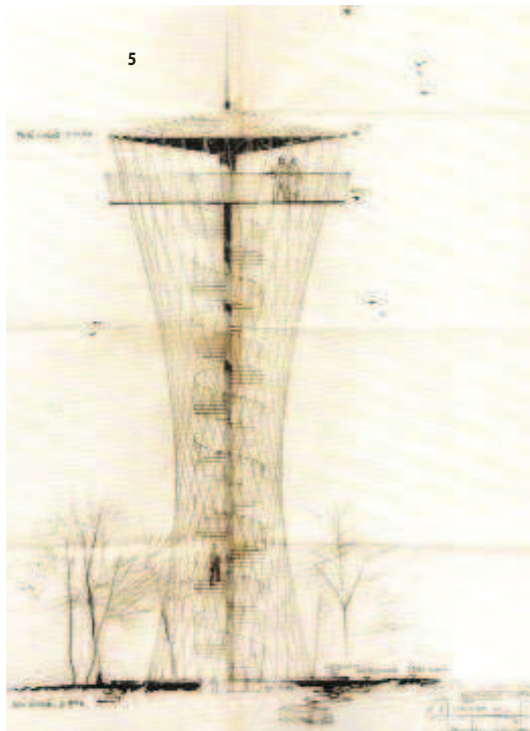
gébe a vertikális élményét fejezi ki.” A III. ker. Dereglye utcai OTP lakóház zárterkélyes bütöfala ismét a modern szemlélet diadalát hirdeti.

Az Emlékművek, köztéri alkotások fejezetben a Felvonulási út rendezése meghívásos

nész sokban segítették munkáját. A Bevezetőt Kertész András Tibor DLA írta, mint a tanár úr tanítványa. A Kronológia következik, az események, tervek és épületek időrendi sorrendjében. 2014 májusában a Farkasdy kiállítást az Építészek Háza Kós Károly termében Winkler Barnabás, a HAP Galéria vezetője

tervpályázat kapcsán 1958-ban a Dózsa György út felett egy gyalogos felüljárót tervezett egy, az útra haránt állított, több emelet magas falhoz csatlakozóan, amely fal Somogyi József szobrászművész Tanácsköztársaság emlékművének háttéréül szolgált volna. A pályázaton nem nyertek. A *Vári házak* című

5

6

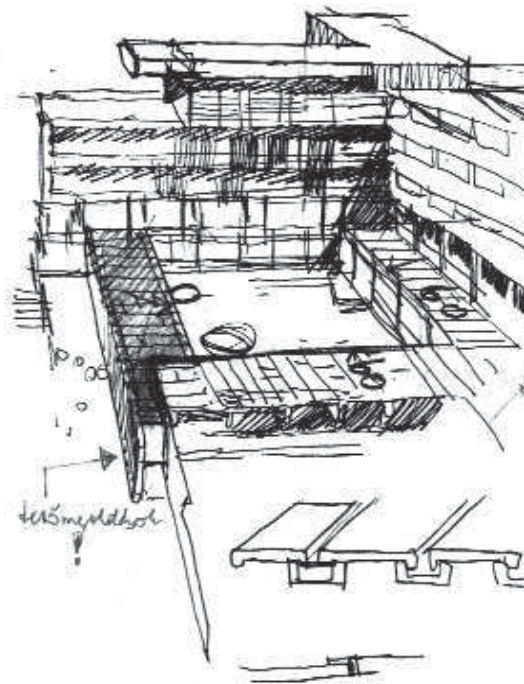
részben a Fortuna u. 15. sz. épület jellegzetes csigalépcsőjével, orsóterében kerek üvegbeton téglák felülvilágítójával emlékezetes térélményt nyújt. A további házak: Úri u. 32., 34., 30. és Dísz tér 8. – A Hétfégyi házak típussterveinek elnevezésénél borneveket használt, a nagyon ésszerű, gazdaságos alaprajzú épületeknél: Szürkebarát (54 m²), Rizling (59 m²) és Bikavér (47 m²). Az üdülésről szóló tévé-

műsorban 1962-ben nyilatkozta: „minden magyar állampolgár elmondhassa, hogy telekkönyvileg bejegyzett, saját cementgyár-költséges háza van. Abba kellene végre hagyni az egyéni környezetszennyezést, aminek építészeti eszközökkel történik a végrehajtása, (...) az egyénieskedés helyett a közösségben üdülés gondolatát szoknánk meg.” Szerkezetek, iparosított technológia részben rendkívül érdekes a balatonboglári hiperbolikus utófesztett kilátótorny terve 1958-ból. Tervező: Z. Horváth Kálmán. Farkasdy a kiviteli terv építész konzulenseként működött közre. Nem valósult meg. A Kelenföldi lakótelep három 16 szintes, 120 lakásos, csúszószalus, öntöttbeton technológiájú magasházát 1964–1969-ben készítette. Négy városközpont-tervezési tervpályázaton vett részt: Oroszlány 1954, Gyöngyös, Ózd 1958 és Veszprém 1959. Kórházak című fejezetben szerepel a négyszáz ágyas gyermekórház Miskolc–Szentpéterkapun 1967–1976-ból, melynek kereszt alakú alaprajza, világos tervezése, könnyed megjelenése van, szép az épület. A szerzett tapasztalatok alapján tervezett 360 ágyas gyermekórházat Algírba 1983-1984-ben, de terve nem valósult meg.

Farkasdy Zoltán írásaiból Ferkai nyolcat válogatott a kötetbe. A magasházak építésével kapcsolatban 1967-ben foglalta össze gondolatait, összességében a magasházak ellen foglalt állást. 1977-ben válaszolt Osskó Judit kérdésre. A „magyar építészeti gyakorlatnak nincs szégyellnivalója. Ez elsősorban az építészeti gondolkodás korszerűsége, maisága, európaisága vonatkozásában mondható el.” A külföldi épületeket a kivitel összehasonlíthatatlanul magasabb színvonalra jellemzi. Az építészképzésről 1985-ben azt írta le, hogy a magyar építésztechnikusokat egységesen Műszaki Egyetemen képezzük egyaránt technikai és művészi jellegű ismeretekkel.

Ferkai András monográfiája Farkasdy Zoltán építészetének alapos összefoglalóját adja. Néhány elírás azonban a figyelmes olvasót varharhatja. A 25. oldalon szerepel: május 2. és június 25. között egyhónapos látogatáson vesz részt a Szovjetúnióban. Ez inkább két hónapnak felel meg. Szerző szívesen használja az alternatíva kifejezést, ám többes értelemben. Ez helytelen. A latin szerint alternatíva olyan eset, amikor vagylagosan két lehető-

ség közül lehet választani. Ehelyett az adott esetekben változat, verzió, variáns kifejezések a megfelelőek. Többször fordul elő a loggia szó. A magyar helyesírás szerint ezt már lodzsának kell írni. Az íón magyar helyesírás szerint jón. A collos németül ugyan Zoll, de magyarul helyesen colos. A gépi sorvégi elvá-

7

lasztások derültséget okoznak. A művet Farkasdy írásaiban jegyzék és Irodalomjegyzék teszi teljessé. A könyv érdekes tipográfiáját Hübner Teodóra tervezte. A könyv elkészülését támogatták a Nemzeti Kulturális Alap és Magyar Művészeti Akadémia. A 288 oldalas kötet ára 4900 Ft.

Timon Kálmán

1. Ózd városközpont rendezése, országos tervpályázat, 1958.
2. Magyar Iparművészeti Főiskola főhomlokzata, 1954.
3. Szocreál uszoda, 1955.
4. Fortuna u. 15. lakóház csigalépcsőjének orsótere a felülvilágító felé nézve, 1959.
5. Balatonboglári kilátótorny homlokzati terve, 1958.
6. Kelenföldi csúszószalus, öntöttbeton magasház szerkezetépítés közben, 1964–1969.
7. Miskolci négyszáz ágyas gyermekórház, tömegvázlat, 1967.

Albert Tamás

Okleveles építészmérnök, 1976-ban végzett a BME Építészmérnöki karán.

A vékonyfalú vasbeton (gipszbeton) szerkezetek egyik fejlesztője.

1986-tól az OMF, később annak jogutódjainál a műemlékvédelem különböző területein dolgozik. 1996 óta vezető tervező, 2005-től műemléki szakértő is. Családi vállalkozása a Poligon-Csoport Mérnöki és Művészeti Kft., ahol önálló építészként a műemléki helyreállítások mellett kiállítások tervezője is.

Erdélyi-Gáspár Judit

Okleveles építészmérnök. 2005-ben diplomázott Lenzsér Péternél a BME Építészmérnöki Karán. 2005–2010 között az Artonic Design Kft. munkatársa, több pályázatban és középület tervezésében vett részt, nagyrészt Tóós György műtermében. Ezután dolgozott a Lenzsér és Társa, valamint a Mata-Dór Kft. csapatában is. 2012-ben férjével, Erdélyi Róberttel saját céget alapított, Erga Stúdió Kft. néven. A most épülő Zselici Csillagpark vezető tervezője.

Fátyol Tibor

Okleveles építészmérnök. Tanulmányait a Budapesti Műszaki és Révai La Sapienza egyetem építészmérnöki karán végezte. 2005-ben diplomázott, azóta az Artonic Designnál dolgozik tervezőként. Több sikeres tervpályázatban vett részt.

Gelesz András

Ybl-, Reitter Ferenc- és Építőipari Nívódíjas építész, 1983-ban diplomázott a Műegyetem Építészmérnöki Karán. A Mesteriskolát 1986–88 között végezte. Kezdetben Kévé György, majd Callmeyer Ferenc és Csikós Zoltán építészekkel dolgozott együtt. 1995 óta saját alapítású cégének, a Gelesz és Lenzsér Kft.-nek vezető építésze. 1986 óta a BME Középülettervezési Tanszékén tanít tervezést, emellett az Építészmérnöki Kar Záróvizsga Bizottságának tagja.

Lenzsér-Mezei Kata

Építész, ötvös. 2005-ben végzett a BME építészmérnöki karán, 2009-ben Milánóban ékszertervezői oklevelet szerzett, majd itthon a Budai Rajziskolában 2010-ben elvégezte az ötvös, fémműves szakot. 2005 óta építészként, 2010 óta ötvösként is dolgozik.

Mányi István

A Budapesti Műszaki Egyetem Építészmérnöki Karán diplomázott 1967-ben. 25 éven át a Köztiben tervezett, majd 1995-től saját építész stúdiójában dolgozik Dániel fiával. Építészeti Nívódíjas, Ybl Miklós-díjas, Magyar Művészetért díjas, Magyar Műemlékvédelemért díjas, Pro Architektúra és Európa Nostra díjas.

Nagy Sándor

A BME építészmérnöki karán diplomázott 1981-ben, majd 1984–86 között a Mesteriskola VIII. ciklusának hallgatója. 1981–84 között az ÁÉTV-ben gyakornok. 1984–1995-ig a Tét Kft.-ben dolgozik Mónus Jánossal. 1995–2000 között Egerben a Rátkai irodában tervező, 2000-től magánpraxist visz. 2002–2004 és 2010–2011 között a BME Lakóépülettervezési Tanszék külsős korrekora.

Ocaña del Valle, Manuel

Salamanca-i építész (továbbá író, fényképész, kritikus és professzor), aki 1992-ben végzett a Madridi Építészkaron, az ETSAM-on. 2000-ben alapította meg irodáját Manuel Ocaña – Architecture and Thought Production Office néven Madridban. Belsőépítészeti, sötét város- és tájtervezői munkákat is végez. A tervezés mellett a docensi tevékenységére is nagy hangsúlyt fektet, oktat az ETSAM-on (Madrid), az IE-ben (on-line) és a Biarch-ban (Barcelona). Számos nemzetközi kiállításon és konferencián adott elő.

Balogh Balázs

Ybl-díjas építész. 1976-ban a BME-en szerzett diplomát, majd elvégezte a MÉSZ Mesteriskoláját. 1976-tól egy évig a Lakóterv-nél volt tervező, 1977-től a BME Rajzi és Formaismereti Tanszékén tanít, majd tanszékvezető, egyetemi docens, 1995-től 2010-ig dékánhelyettes. 1997-ben a Magyar Mérnökök és Építész Világszövetségének főtítkárhelyettese, 2001-től elnöke. 1999–2001 között a MÉK elnöke. 2004-től a Magyar Mérnök Akadémia tagja. A BME Rajzi és Formaismereti Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára. Díjai: Az év szép háza (1997), Ybl Miklós-díj (1998), Schulek-érem (1998), Prima-díj (2012), Széchenyi-díj (2014).

Burián Gergő

2008-ban szerzett diplomát a BME Építészmérnöki karán. Tanulmányai során félévát hallgatáson vett részt a Miami University-n (Oxford, Ohio, USA) és a Norwegian University of Science and Technology-n (Trondheim, Norvégia). 2008 óta a Mérték Építészeti Stúdió, Paulinyi-Reith műterem munkatársa, ahol több sikeres tervpályázat projektvezetője, majd 2013 óta műteremvezető. 2010 óta Breeam Nemetközi minősítő. 2013-ban mérnök-közgazdász diplomát szerzett a Budapesti Corvinus Egyetemen. 2014 óta a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem Építőművészet DLA képzés résztvevője.

Katona Vilmos

Torontóban született, a Budapesti Piarista Gimnáziumban érettségizett, majd a Műegyetemen szerzett építészmérnöki diplomát. 2009-től a Csonka Pál Doktori Iskola keretében végzett kutatást a kortárs liturgikus építészet témakörében. PhD doktorjelölt. Építészteoretikusként, publicistaként és szabadúszó építészként tevékenykedik. Számos nemzetközi intézet tudományos és művészeti fórumának előadója (AAA London, RGU Aberdeen, HSLU Luzern, SAM Basel). Oktatói tevékenységét a Műegyetemen kezdte, majd a Nyugat-Magyarországi Egyetem Alkalmazott Művészeti Intézetének óraadó alkalmazásában folytatta.

Pawson, John

Tokióban Shiro Kuramata stúdiójában dolgozik, majd Londonban fejezte tanulmányait, ahol az Architecture Association tagja lesz. Saját irodáját 1981-ben alapítja meg. Kutatásait a *Minimum* című könyvében publikálta 1996-ban.

Potzner Ferenc

Okl. építészmérnök, okl. művészettörténész, 1980-ban végzett diplomadíjjal a Műegyetem építészkarán. 1983–1988 között művészettörténeti tanulmányokat végzett az ELTE Bölcsészkarán, 1996-ban diplomázott, 2000-ben PhD képzésen szerzett abszolutóriumot. 1988–90 között a MÉSZ Építész Mesteriskola X. ciklusának hallgatója. 1980–83 között a Mélyépterv, majd a Stúdió R, 1986-tól a Közti tervező építész, a Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztje kitüntetettje, Budapesti Építészeti Nívódíjas és Ybl díjas építész.

Szalay Tihámér

1978-ban diplomázott a BME építészkarán, 1984-ben végzett a MÉSZ Mesteriskolán. 1985-ig a Lakóterv, majd a Diplomáciai Testületet Ellátó Igazgatóság tervezője. 1990-95 között a CD Design Építész Iroda, majd máig az MD Studio Építész Iroda vezetője, vezető tervezője. A MÉK alelnöke.

Tőös György

Okleveles építészmérnök. 1986-ban diplomázott a BME Építészmérnöki Karán Radványi Györgynél. 1986–1991-ig a Szövtervben dolgozott. 1991-ben ötdömögával alapította az Artonic építészirodát, melynek jelenleg is egyik tulajdonosa és vezető tervezője. 1994-től 2008-ig a BME Középülettervezési Tanszékén külsős konzulensként tanított harmadéveseket Lenzsér Péter tankörében.

Wittinger Zoltán

Okleveles építészmérnök, vezető tervező, műemléki szakértő. 1990-ben az Ybl Miklós Főiskolán, majd 1994-ben a BME Építészmérnöki Karán diplomázott. A BME Műemlékvédelmi Szakmérnöki képzésén 2004-ben abszolutóriumot szerzett. 1998-ig Ekler Dezső irodájában, majd Koris János mellett az Állami Műemlékhelyreállítási és Restaurálási Központban dolgozott. Az egykori ÁMRK többszöri átalakítása után jelenleg az MNM Nemzeti Örökségvédelmi Központ Műemléki Tervezési Osztályát vezeti.

Nyáry Erika

A BME Építészmérnöki Karán szerzett diplomát 2006-ban, és azóta Spanyolországban él. A magántervezés mellett építészeti rendezvényeket (kiállítás, konferencia, tanulmányút) szervez és szakíróként dolgozik, illetve külföldi ingatlanfejlesztő cégek magyar projektjeit koordinálja.

Radványi György DLA

Ybl díjas építész, címzetes egyetemi tanár, 1973-ban diplomázott a BME Építészmérnöki Karán diplomadíjjal, Év lakóháza díjas (1988), 2011-ben főépítési vizsgát tett. Sátoraljaújhely (2006-) és Füzér (2007-) főépítész. A BME Építészmérnöki Kar, Középülettervezési Tanszék tanszékvezető helyettese (1992–2004) majd 2000–2001 fordulóján megbízott tanszékvezetője.

Rozmann Viktor

Építész, művészettörténész. 2001–2007 között a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal munkatársa. 2007 óta szabadúszó műemléki épületkutatóként dolgozik.

Timon Kálmán

Aranydiplomás építészmérnök, független kutató, építészeti szakíró. 1965-től számos publikáció és könyv szerzője. 1992–1998 között Budapest XVIII. kerületének főépítész. 1998-tól 2002-ig a Magyar Építész Kamara kiadványainak szerkesztője. Az Amerikai Épülettervezők Intézetének (AIBD) tagja.

Vukoszávlyev Zorán

1996-ban diplomázott a BME Építészmérnöki Karán a Középülettervezési Tanszéken. Diplomadíjas, MTA-OTDT Pro Scientia Aranyérmes, Magyar Állami Eötvös Ösztöndíjas, MTA Bolyai Ösztöndíjas. 2003-ban PhD-fokozatot szerzett. Egyetemi docens a BME Építészettörténeti és Műemléki Tanszéken. Számos magyar és nemzetközi konferencia előadója (Bangkok, Ourense, Washington, Kielce, Velence), építészeti szakíró. A *Kortárs holland építészet* című könyv szerzője, az *Új evangélikus templomok* társszerkesztője, a *Kortárs portugál építészet* társszerzője.

Wesselényi-Garay Andor

1994-ben diplomázott diplomadíjjal a BME Építészmérnöki Karán. 1995-ben saját építészirodát alapított Osváth Gáborral Gyár, majd 2001-ben önálló irodát W-G-A Psychodesign néven. 2000-től az *Alaprajz*, 2010-től a *Metszet* folyóirat külső munkatársa, illetve tanácsadó testületének tagja, 2002-től az *Atrium* magazin építészeti fõmunkatársa, 2006-tól pedig vezető szerkesztője volt. Közel háromszáz építészeti tárgyú cikk, esszé, kritika és tanulmány szerzője, a 2010-es Velencei Biennale magyar kiállításának egyik kurátora. 2011-ig a Debreceni Egyetem Építészmérnöki Tanszékének főiskolai docense. Jelenleg a NYME-FMK Alkalmazott Művészeti Intézet egyetemi docense Sopronban.

Kenesei Karta

Mi, az örökségvédelem ellen felvértezett, öntudatos balatoni polgárok

- tudatában az épített örökség egyedi és megismételhetetlen voltának
- a nyaralóépítéssel évezredes hagyományait követve
- a modern építészet hányingerétől émelyegve
- ízlésünket, mint felesleges sallangot levetve az alábbiakat határozzuk el:

majd **adunk mi** a városképnek!

Adunk:

- gipszornamens-romantikát
- reneszánsz részleteket, hogy megemlegessék
- szépen rohadó felületeket
- vért és verítéket.

Városhoghívjákoló bizottság, 2014, Magyarország

Fotó és gyűjtés: Csépe

Szöveg: Csépe

www.archmaai.com

arch. MAAIK[®]

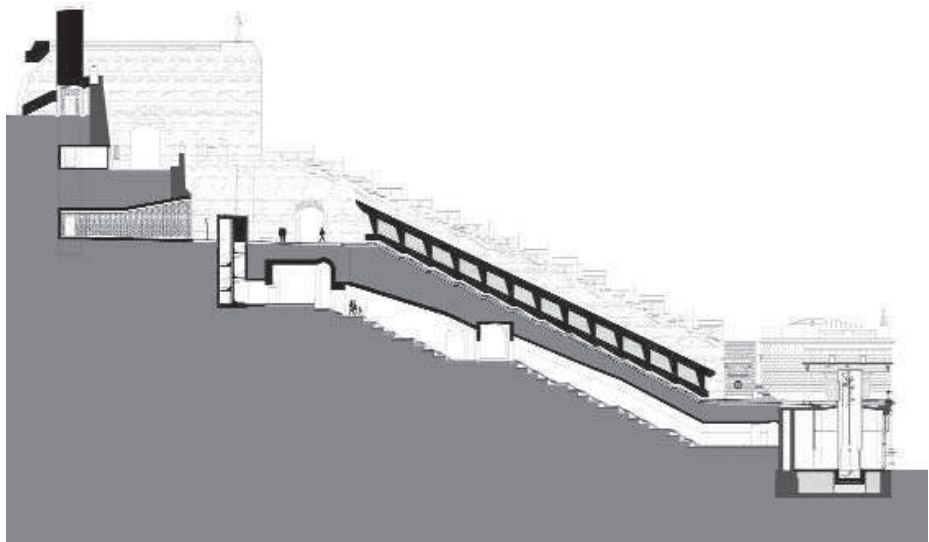
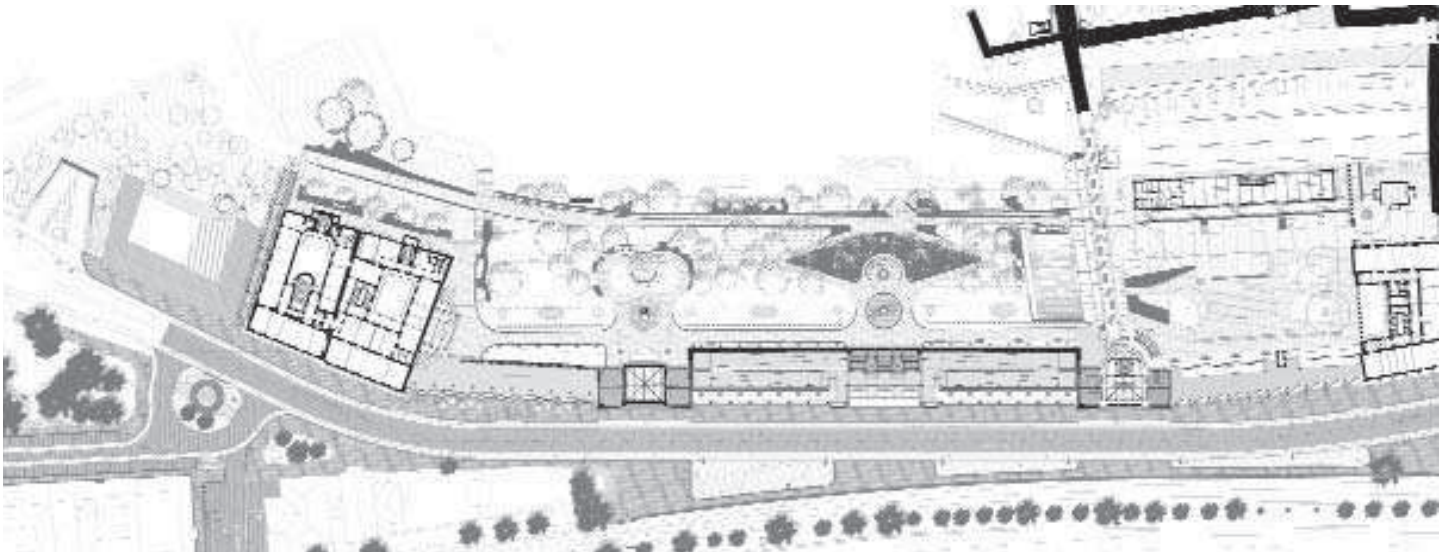
MIÉRT NYAVALYOG A KIS RÉSZLETEKEN? INKÁBB A NAGY EGÉSZRE KELLENE KONCENTRÁLNI...

JÓ GYEREK... KI FOGJA MOST MEGÉPÍTENI AZ ÚJ ÉPÜLETÜNKET? APRÓ RÉSZLETKÉRDÉS...

© MAAIK - 2019 - WWW.ARCHMAAIK.COM

**A TETŐ,
ERŐS MINT A BIKAI!**

MEGBÍZHATÓ MINŐSÉG IDŐTLEN ELEGANCIA

A PREFA KISELEMES ALUMÍNIUM TETŐFEDŐ- ÉS HOMLOKZATBURKOLÓ ELEMEI

Az új fejlesztésű tető- és homlokzatburkoló rombusz teljesen új megvilágításba helyezi a hagyományos kiselemes tetőket és homlokzatokat. A tökéletesen karbantartásmentes alumínium ötvözet, és az innovatív PREFA P.10-es bevonat a rombusz elemeknek matt, elegáns megjelenést kölcsönöz.

100% alumínium. 40 év garancia.

HOZZUK EGYÜTT TETŐ ALÁ!

Kerámia tetőcserép az építészetben
BÁRMILYEN FUNKCIÓBAN!

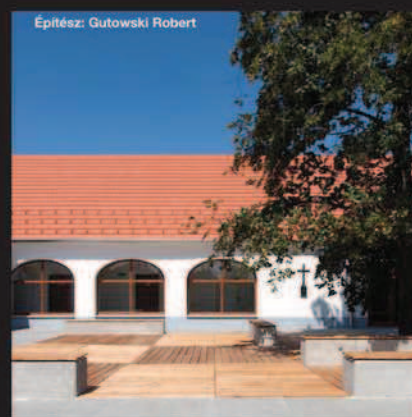
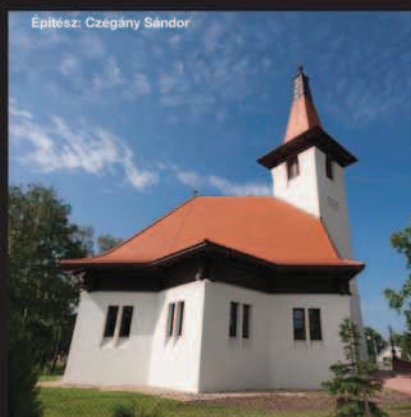
ÉPÍTÉSZ PÁLYÁZAT 700 000 Ft ÖSSZDÍJAZÁSSAL

Bármilyen funkciójú, Creaton tetőcseréppel tervezés alatt álló illetve megvalósult épület tervezői számára.

JELIGE: KÜLÖNLEGES MEGOLDÁSOK

A zsűri külön díjazhatja a tervező által érdekesnek, tanulságosnak, előre mutatónak ítélt különleges műszaki megoldásokat.

BÍRÁLÓ BIZOTTSÁG

Marosi Miklós,
Széchenyi-, Ybl- és Pro
Architectura díjas építész,
az MMA rendes tagja

Földes László,
Ybl-díjas építész,
UIA Council tag

dr. Fülöp Zsuzsanna,
okl. építészmérnök,
egyetemi docens

Viszlai József,
Pro Architectura díjas építész

Kelemen Sándor,
építészmérnök, Creaton

BEADÁSI HATÁRIDŐ

2014. november 5. - 24.00

További információ: Build-Communication Kft. T: (23) 611-028 info@buildmarketing.hu

Pályázatok feltöltése: www.creatonteto.hu/epitesz-palyazat

További információ a Creaton termékekről, tervezői CD igénylése (Archicadhez): info@creaton.hu, www.creaton.hu

CREATON
A TETŐCSERÉP